

Regeringens proposition

1984/85:169

om vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet m. m.;

beslutad den 21 mars 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BO HOLMBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet i syfte att förenkla valförfarandet och förbättra kyrkomötets representativitet. Förutom en del ändringar i valtekniskt hänseende innebär förslaget nya regler i fråga om beräkningen av antalet elektorerna i valdistrikten. Förslaget innebär vidare att elektorerna i sådana valdistrikt, som består av två eller flera församlingar, inte längre utses av särskilda delegerade. I regel utses elektorerna i stället av pastoratens beslutande organ. Härutöver föreslås en ändrad valkretsindelning såvitt gäller Härnösands och Luleå stift.

I propositionen föreslås också att kyrkomötets årliga sammanträden flyttas från mars till augusti. Vidare föreslås en ändring av beräkningsgrunden för hur antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet skall bestämmas.

De i propositionen upptagna förslagen föranleder ändringar i lagen (1982:943) om kyrkomötet och i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 1985.

Kyrkomötet har yttrat sig över förslaget till ändringar i lagen om kyrkomötet och över det därav föranledda förslaget till ändring i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar:

- regeringens skrivelse till kyrkomötet (s. 9),
- kyrkomötets yttrande (s. 33)

samt

- föredragande statsrådets ställningstagande till kyrkomötets synpunkter (s. 60)

I den sistnämnda delen av propositionen redovisas också skälen till det lagförslag om antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet som kyrkomötet inte har yttrat sig över.

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste läsa alla tre delarna.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982:943) om kyrkomötet
dels att punkt 6 övergångsbestämmelserna skall upphöra att gälla,
dels att 1, 6–12, 14–16, 20, 22, 26 samt 34 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Lunds stift utgör dock två valkretsar med följande indelning.

Lunds stifts sydvästra valkrets bestående av Malmöhus län.

Lunds stifts nordöstra valkrets bestående av Kristianstads län och Blekinge län.

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Vart och ett av Lunds, Härnösands och Luleå stift utgör dock två valkretsar.

Lunds stifts sydvästra valkrets omfattar Malmöhus län och dess nordöstra valkrets Kristianstads län och Blekinge län.

Härnösands stifts västra valkrets omfattar Jämtlands län och dess östra valkrets Västernorrlands län.

Luleå stifts södra valkrets omfattar Västerbottens län och dess norra valkrets Norrbottens län.

6 §

För val av elektorerna är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig.

I valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar utses två elektorerna och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 kyrkomedlemmar utses tre elektorerna. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor.

För val av elektorerna är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig. Av 9 § framgår att det i vissa fall kan hållas gemensamt val för flera distrikt.

I valdistrikt med högst 2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses en elektor och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses två elektorerna. För varje påbörjat 4 000-tal röstberättigade kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor. Antalet röstberättigade kyrkomedlemmar beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden.

För elektorerna skall utses lika många ersättare.

Nuvarande lydelse

Om ett valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av särskilda delegerade. Dessa skall för varje församling utses av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Antalet delegerade utgör för församling

med högst 500 kyrkomedlemmar	5
med mer än 500 men högst 1 000 kyrkomedlemmar	7
med mer än 1 000 men högst 2 000 kyrkomedlemmar	9
med mer än 2 000 men högst 3 500 kyrkomedlemmar	11
med mer än 3 500 men högst 5 500 kyrkomedlemmar	13
med mer än 5 500 men högst 8 000 kyrkomedlemmar	15
med mer än 8 000 men högst 11 000 kyrkomedlemmar	17
med mer än 11 000 men högst 14 500 kyrkomedlemmar	19
med mer än 14 500	21

Elektorsval genom delegerade skall ske inför ordföranden i kyrkofullmäktige eller, om kyrkofullmäktige inte finns, ordföranden i kyrkorådet i den församling i distriktet som har det största medlemsantalet.

Föreslagen lydelse

7 §

Om ett *pastorat* eller annat valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige eller det nyvalda kyrkorådet.

8 §

Om ett *pastorat* består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige i *pastoratet*.

Om församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige inte finns i *pastoratet* skall valet i stället förrättas gemensamt av de kyrkoråd som finns i församlingarna i *pastoratet*. Valet skall ske inför ordföranden i kyrkorådet i den av församlingarna som har det största antalet röstberättigade kyrkomedlemmar.

Valet skall förrättas av de nyvalda församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige eller av de nyvalda kyrkoråden.

9 §

Om församlingarna i två eller flera *pastorat* ingår i en kyrklig samfällighet för alla ekonomiska församlingsangelägenheter, får regeringen för särskilt fall besluta att val av elektorer och deras ersättare skall förrättas gemensamt av samfällighetens fullmäktige för de *pastorat* som omfattas av samfälligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om minst hälften av församlingarna i samfälligheten har samtyckt till det.

Nuvarande lydelse

Valbar till elektor eller ersättare för elektor *och till delegerad* är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet.

Val av elektorer och deras ersättare *samt av delegerade* skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Delegerade skall utses *senast den 10 december och elektorer före utgången av december* det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av delegerade skall skyndsamt sändas till den som enligt 9 § skall förrätta val av elektorer. Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

För val av ledamöter av kyrkomötet och ersättare för dem skall domkapitlet kalla elektorererna inom varje valkrets till ett sammanträde inför en av domkapitlet förordnad valförrättare. Sammanträdet skall hållas före *januari* månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar. Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

Över förrättningen skall föras protokoll.

Föreslagen lydelse

10 §

Valbar till elektor eller ersättare för elektor är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet *eller, i fall som avses i 9 §, inom en församling som ingår i samfälligheten.*

11 §

Val av elektorer och deras ersättare skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

12 §

Elektorerna och deras ersättare skall utses *före februari månads utgång året näst efter* det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

14 §

För val av ledamöter av kyrkomötet och ersättare för dem skall domkapitlet kalla elektorererna inom varje valkrets till ett sammanträde inför en av domkapitlet förordnad valförrättare. Sammanträdet skall hållas före *april* månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

15 §

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar, *om inte annat följer av 16 § tredje stycket.* Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Val av ledamöter av kyrkomötet skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar den kvot som erhålls om samtliga väljandes antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Vid sådant proportionellt val tillämpas bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

Om valet inte sker proportionellt skall elektorerna var för sig till ledamöter föreslå så många personer som skall väljas. Vid första omröstningen är den vald som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ett tillräckligt antal ledamöter inte har utsetts vid denna omröstning skall ytterligare en omröstning ske. Valförrättaren skall därvid upprätta en förteckning som skall innehålla, för det fall att inte någon har blivit vald vid första omröstningen, de namn som har fått flest röster och i annat fall de namn som vid den första omröstningen har fått högsta röstetalet näst efter dem som har blivit valda. Förteckningen skall då innehålla två gånger så många namn som det återstår ledamöter att välja. Den nya omröstning som skall företas får inte avse andra personer än dem som finns uppförda på förteckningen. De personer som vid denna omröstning får flest röster är valda. Vid lika röstetal sker avgörandet genom lottnings.

Vad som föreskrivs i första och andra styckena gäller även vid val av ersättare. Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Om det vid valet läggs fram en enda lista, som upptar namn på så många ledamöter som valet avser, får valet förrättas med acklamation om elektorerna är ense om det.

Vad som nu har föreskrivits gäller även vid val av ersättare. Om valet sker på det sätt som anges i andra eller tredje stycket, får valet av ledamöter och ersättare ske i ett sammanhang.

Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

20 §

För den som har blivit vald till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare skall domkapitlet genast utfärda ett bevis om detta. I beviset anges den valdes namn samt för vilken tid och valkrets ledamoten eller ersättaren har blivit vald. Beviset skall tillställas den som har blivit vald samt riksdagens valprövningsnämnd och kyrkomötets ordförande.

Utdrag ur protokollet från valförrättningen gäller som bevis.

22 §

Beslut, varigenom elektorer och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts. *Detsamma gäller beslut varigenom delegerade har utsetts.*

Beslut, varigenom elektorer och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Kyrkomötet skall sammanträda en gång varje år med början den första tisdagen i mars.

Kyrkomötet skall sammanträda en gång varje år med början den tredje tisdagen i augusti.

Kyrkomötets första sammanträde under valperioden skall vara avslutat inom femton dagar. De därefter följande sammanträdena skall vara avslutade inom tolv dagar.

34 §

Ett ärende som riksdagen eller regeringen överlämnar till kyrkomötet skall avgöras av kyrkomötet vid dess närmaste sammanträde, om ärendet har överlämnats senast *en månad* före sammanträdet. I annat fall skall ärendet avgöras senast vid det därpå följande sammanträdet.

Ett ärende som riksdagen eller regeringen överlämnar till kyrkomötet skall avgöras av kyrkomötet vid dess närmaste sammanträde, om ärendet har överlämnats senast *två månader* före sammanträdet. I annat fall skall ärendet avgöras senast vid det därpå följande sammanträdet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1985.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 § och 5 kap. 15 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I Stockholms kyrkliga samfällighet skall antalet ledamöter i församlingsdelegerade bestämmas så att varje församling utser en ledamot för varje påbörjat *tiotusental* röstberättigade invånare i församlingen. För ledamöterna skall utses suppleanter till lika stort antal.

Föreslagen lydelse

4 kap. 2 §

I Stockholms kyrkliga samfällighet skall antalet ledamöter i församlingsdelegerade bestämmas så att varje församling utser en ledamot för varje påbörjat *sjutusental* röstberättigade invånare i församlingen. För ledamöterna skall utses suppleanter till lika stort antal.

5 kap. 15 §

Kyrkorådet väljer kyrkvårdar bland de röstberättigade i församlingen enligt 2 kap. 3 § första och andra styckena. Minst en av kyrkvårdarna skall utses bland ledamöterna och suppleanterna i kyrkorådet. Kyrkvårdarna utses för tre år räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Kyrkorådet utser för varje kalenderår en kassaförvaltare, om rådets medelsförvaltning inte har ordnats på annat sätt.

Det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena.

Det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena. *Det nyvalda kyrkorådet får även före december månads utgång utse elektorer som avses i lagen (1982:943) om kyrkomötet.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1985.

CIVILDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-01-31

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Holmberg

Skrivelse till kyrkomötet om vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet m. m.

---

1 Inledning

I samband med 1982 års kyrkomötesreform infördes nya regler om val till kyrkomötet. Reglerna tillämpades första gången vid val till det kyrkomöte som hade sitt första sammanträde i mars 1983. Erfarenheterna från detta val gav på många håll anledning till kritik mot valsystemet. Kritiken riktar sig framför allt mot att förfarandet är onödigt omständligt och att tiden för att genomföra valet är alltför knappt tilltagen. Det har också visat sig vara en utbredd uppfattning att valsystemets utformning leder till att kyrkomötets representativitet inte kan anses helt tillfredsställande.

I juni 1983 tillsattes därför en arbetsgrupp inom civildepartementet med uppgift att göra en översyn av reglerna om val till kyrkomötet. En framställning till regeringen från 1984 års kyrkomöte (LU 1984:5, kskr 3) om en ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden har överlämnats till arbetsgruppen för att behandlas i samband med översynen av valreglerna.

Arbetsgruppen har redovisat resultatet av sitt arbete i promemorian (Ds C 1984:9) Översyn av reglerna om val till kyrkomötet. En sammanfattning av promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1* och de lagförslag som läggs fram i promemorian som *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden bör fogas till protokollet i ärendet som *bilaga 3*.

De förändringar av valsystemet som jag tar upp i det följande medför ändringar i lagen (1982:943) om kyrkomötet. För sådana ändringar krävs

enligt punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen yttrande av kyrkomötet. Enligt min mening är det lämpligt att samtidigt inhämta kyrkomötets yttrande över en följdändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfundigheter. Om yttrande inhämtas från det kyrkomöte som sammanträder i mars 1985, är det möjligt för regeringen att förelägga riksdagen en proposition i ämnet under våren 1985.

2 Allmän motivering

2.1 Ändrade regler om val till kyrkomötet

Mitt förslag: Åtgärder vidtas nu för att förenkla valen till kyrkomötet och förbättra kyrkomötets representativitet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De förslag som har lagts fram i promemorian har i allt väsentligt mottagits positivt av remissinstanserna. De flesta av dem konstaterar att de föreslagna ändringarna innebär angelägna förenklingar och förbättringar i valsystemet. Ett par instanser ifrågasätter dock behovet av att nu företa några ändringar i detta system, främst med hänsyn till att frågan om de kyrkliga valen kommer att utredas av den nyligen tillsatta folkstyrelsekommittén.

Bakgrunden till mitt förslag: Bestämmelserna om val till kyrkomötet fanns tidigare i kyrkomötesförordningen (1949:174). I samband med kyrkomötesreformen infördes genom lagen (1982:942) om svenska kyrkan och lagen (1982:943) om kyrkomötet nya regler om val till kyrkomötet. I tekniskt hänseende innebär den nya ordningen inte några väsentliga skillnader mot vad som gällde tidigare. Reformen medförde dock en betydande ökning av antalet ledamöter av kyrkomötet liksom av antalet delegerade och elektorer för val av dessa ledamöter.

I lagen om svenska kyrkan finns de grundläggande reglerna om kyrkomötesvalen. Där sägs bl. a. att kyrkomötet består av valda ombud för svenska kyrkan och att ledamotsantalet uppgår till 251. Ledamöterna och deras ersättare utses genom indirekta val. Val förrättas vart tredje år. Kyrkomötets valperiod omfattar tiden från det att det nyvalda kyrkomötet har samlats till dess det närmast därefter valda kyrkomötet samlas.

I lagen om kyrkomötet finns mera detaljerade regler om själva valförfarandet. Som huvudregel gäller att varje stift utgör en valkrets. Totalt fördelas 251 valkretsmandat. Antalet mandat i varje valkrets fastställs med hänsyn till antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i valkretsen. För varje mandat som en valkrets har erhållit utses en ledamot. För varje ledamot utses två ersättare.

Ledamöterna och deras ersättare väljs av elektorerna. Dessa utses i sin tur av kyrkofullmäktige eller kyrkorådet i varje pastorat. Om pastoratet består av två eller flera församlingar, utses dock elektorerna av särskilda delegerade som väljs av kyrkofullmäktige eller kyrkorådet i varje i pastoratet ingående församling.

För ledamotsvalet kallar domkapitlet elektorerna inom varje valkrets till en valförrättning. Det finns i lagen särskilda regler för hur valproceduren skall genomföras. Där finns också regler om bl. a. valsedels ogiltighet, utfärdande av bevis om vilka som har blivit valda till ledamöter och ersättare samt regler om överklagande av valet.

Det nu översiktligt beskrivna valsystemet är i valtekniskt hänseende anpassat till de förhållanden som rådde före kyrkomötesreformen. Erfarenheterna från valet 1982/83, då den nya ordningen tillämpades för första gången, visar att systemet inte är lika lätt att tillämpa på de numera mycket omfattande valkorporationerna. Från många håll har också framförts kritik mot valsystemets utformning. Kritiken tar framför allt sikte på att reglerna är svåra att tillämpa i praktiken och att förfarandet är onödigt krångligt. En vanligt förekommande mening är också att den tid under vilken valet skall hinna genomföras är alltför knappt tilltagen. En annan utbredd uppfattning är att utformningen av valsystemet i alltför hög grad missgynnar de större församlingarna och att kyrkomötets representativitet därför inte kan anses helt tillfredsställande. Härtill kommer att regelsystemet har visat sig innehålla vissa inkonsekvenser och oformligheter.

Skälen för mitt förslag: Arbetsgruppen har som ett led i sitt utredningsarbete dels sänt ut en enkät till samtliga domkapitel i syfte att få del av deras erfarenheter av valreglernas praktiska tillämpning vid det senaste kyrkomötesvalet, dels låtit utföra en undersökning under medverkan av statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet såvitt gäller valresultatets representativitet. Av detta material framgår att den kritik som har riktats mot valsystemet är berättigad. De svårigheter som uppstod vid det senaste valet kan endast i begränsad omfattning hänföras till det förhållandet att valsystemet tillämpades för första gången. Snarare kan de påvisade problemen sägas vara inbyggda i själva systemet som sådant. I likhet med flertalet remissinstanser ansluter jag mig därför till arbetsgruppens bedömning att det finns ett starkt behov av att förenkla valförfarandet och vidta sådana åtgärder att kyrkomötets representativitet förbättras.

Några remissinstanser, som i och för sig har vitsordat behovet av förändringar i valsystemet, har framfört den åsikten att resultatet av andra utredningar om de kyrkliga valen bör avvaktas innan några ändringar i det nuvarande systemet övervägs. Under remissförfarandet har också framförts farhågor för att partiella ändringar i det nuvarande indirekta valsystemet kan leda till att direktvalsfrågan kommer i skymundan.

Frågan om direkta val till kyrkomötet kommer att behandlas av den

nyligen tillkallade folkstyrelsekommittén (Ju 1984:05). I direktiven till kommittén (Dir 1984:23) sägs bl. a. att frågan om direkta val till kyrkomötet har ett sådant samband med de övergripande valfrågorna att den inte bör brytas ut ur detta större sammanhang. Mot bakgrund av de önskemål som framförts om en utredning i direktvalsfrågan, har det därför enligt direktiven bedömts vara lämpligt att kommittén undersöker om det är möjligt att införa direkta val till kyrkomötet. Jag anser att det inte finns någon anledning att befara att eventuella ändringar i det indirekta valförfarandet skulle få någon inverkan på direktvalsfrågans fortsatta behandling.

Enligt min bedömning måste man räkna med att det kommer att ta tämligen lång tid innan frågan om de kyrkliga valen i ett vidare perspektiv får sin slutliga lösning. Därför finns det goda skäl att i avvaktan därpå genomföra de förenklingar och förbättringar när det gäller kyrkomötesvalen i dess nuvarande utformning som bedöms som mest angelägna. Jag är således beredd att tillstyrka att arbetsgruppens förslag, med vissa av mig föreslagna justeringar, redan nu läggs till grund för ändringar av valreglerna.

De ändringar av valreglerna som jag kommer att föreslå i det följande är begränsade till sådana åtgärder som framstår som särskilt angelägna och som snabbt kan omsättas i praktiken. Jag vill därför betona att de föreslagna ändringarna inte skall uppfattas som resultatet av en sådan mera övergripande utvärdering av kyrkomötesreformen som, enligt vad riksdagens konstitutionsutskott (KU 1982/83:2) framhöll inför reformen, bör komma till stånd när erfarenheter har vunnits av den nya kyrkomötesorganisationen. Självfallet kan vissa av de nu behandlade frågorna liksom de övriga frågor som har övervägts av arbetsgruppen komma att aktualiseras även vid en sådan framtida total översyn.

2.2 Ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden

Mitt förslag: Kyrkomötet sammanträder med början den tredje tisdagen i augusti i stället för den första tisdagen i mars.

Arbetsgruppens förslag: Efter en sammanvägning av för- och nackdelar med en flyttning av sammanträdestidpunkten från våren till hösten har arbetsgruppen kommit fram till att övervägande skäl talar mot en flyttning (se promemorian s. 44–49).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser uttalar sig inte i denna fråga. Några av dem, nämligen svenska kyrkans centralstyrelse, domkapitlen i Skara, Västerås, Göteborg, Härnösand, Visby och Stockholm samt Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund förordar en ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden. Under remissomgången har också kyrkomötets presidium framfört önskemål om en ändring (se bil. 3 s. 6–13).

Skälen för mitt förslag: Kyrkomötesreformen innebar bl. a. att kyrkomötet numera skall sammanträda varje år. Enligt 26 § lagen om kyrkomötet skall sammanträdena börja den första tisdagen i mars. Det första sammanträdet under valperioden skall vara avslutat inom femton dagar, medan de båda följande sammanträdena skall vara avslutade inom tolv dagar. Den något längre sammanträdestiden för det första sammanträdet under en valperiod beror bl. a. på att vissa val inom kyrkomötet skall förrättas snarast efter valperiodens början.

I propositionen om ett reformerat kyrkomöte (prop. 1981/82:192 s. 32) anförde departementschefen som skäl för att kyrkomötets sammanträden förlades till mars att det är angeläget att det nyvalda kyrkomötet sammanträder så snart som möjligt efter valet. Med hänsyn till det indirekta valförfarandet bedömdes det dock inte vara möjligt för det nyvalda kyrkomötet att sammanträda tidigare än i början av mars året efter det att val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. Denna börjedag borde enligt departementschefen gälla även för de följande sammanträdena under valperioden av det skälet att regeringen senast den 31 mars bör kunna avlämna proposition till riksdagen i fråga som har underställts kyrkomötet.

1984 års kyrkomöte har begärt att 26 § lagen om kyrkomötet ändras så att kyrkomötet skall sammanträda med början den sista tisdagen i augusti i stället för som nu den första tisdagen i mars. Företrädare för kyrkomötets presidium har också under beredningen av detta ärende framfört ett sådant önskemål.

De huvudsakliga skäl som har anförts till förmån för en ändrad sammanträdestidpunkt är att den nuvarande ordningen leder till betydande problem i tidshänseende. Det är enligt vad som har framhållits praktiskt taget omöjligt för de nyvalda kyrkomötesledamöterna att hinna få tillräcklig information och kunna sätta sig in i aktuella frågor under den tid som står till förfogande mellan valet och kyrkomötets sammanträde. En senareläggning av sammanträdestidpunkten skulle dessutom befrämja en fast ordning för anslagsgivningen från kyrkofonden till ändamål rörande kyrkomötet, centralstyrelsen och kyrkomötesorganisationen i övrigt. Även i fråga om revision och granskning av verksamheten inom kyrkomötesorganisationen skulle en senareläggning innebära stora fördelar. Man har också pekat på att många problem av praktisk natur skulle lösas om kyrkomötet kunde sammanträda vid en tidpunkt när riksdagen inte är samlad. F. n. utnyttjar nämligen kyrkomötet i stor utsträckning riksdagens personal, tekniska utrustning m. m. Det skulle därför vara lämpligt om kyrkomötet kunde sammanträda i riksdagshuset vid en tidpunkt när riksmöte inte pågår.

Enligt min mening finns det från praktiska utgångspunkter goda skäl för att senarelägga kyrkomötets sammanträden. När det särskilt gäller genomförandet av kyrkomötesvalen kan en förskjutning av sammanträdena till augusti månad otvivelaktigt underlätta valförfarandet. Som uppmärksammades redan under arbetet med kyrkomötesreformen talar emellertid skäl av både

principiell och konstitutionell natur mot att kyrkomötets sammanträde förläggs till hösten. Arbetsgruppen har för sin del ansett att dessa senare skäl överväger. Arbetsgruppen har följaktligen gjort den bedömningen att sammanträdestidpunkten inte bör ändras. Jag har förståelse för denna ståndpunkt. Därvid fäster jag mig särskilt vid de komplikationer som kan uppstå när det gäller kyrkomötets roll i lagstiftningsarbetet.

Av punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen framgår att kyrkomötets yttrande skall inhämtas vid stiftande, ändring eller upphävande av lag som innehåller grundläggande föreskrifter – och i något fall även andra föreskrifter – i ett flertal ämnen som alla är av väsentlig betydelse för den kyrkliga organisationen och verksamheten. I några hänseenden krävs kyrkomötets samtycke eller att viss form i övrigt iakttas vid lagstiftningsåtgärder. Dessa i grundlagen fastlagda formföreskrifter ställer krav på en smidig anpassning av regeringens, kyrkomötets och riksdagens beslut, om lagstiftningsärendet inte skall onödigt fördröjas. Från denna synpunkt är det en klar fördel om kyrkomötet sammanträder i mars eftersom riksdagsbehandlingen av ett lagstiftningsärende då kan äga rum under våren.

Om kyrkomötets sammanträden förläggs till augusti, kan i vissa fall genomförandet av en reform avsevärt fördröjas. Det gäller t. ex. i ärenden som det nu aktuella, där lagändringarna måste träda i kraft före nästkommande kyrkomötesval. Rent allmänt kan det sägas att initiativ från riksdag, regering eller kyrkomöte till lagändringar på det kyrkliga området knappast kan hinna föreläggas riksdagen under dess valperiod om frågan kräver mera betydande utredningsinsatser. Om kyrkomötets yttrande dessförinnan skall inhämtas, krävs det nämligen att beredningen av lagstiftningsärendet har kunnat avslutas till sommaren året före det år då val till riksdagen hålls. Jag vill också erinra om att en förläggning av kyrkomötets sammanträden till tid då riksmöte inte pågår i vissa fall kan påverka riksdagens möjligheter att själv inhämta kyrkomötets yttrande i ett lagstiftningsärende.

Frågan om kyrkomötets sammanträdestidpunkt gäller emellertid inte endast de konstitutionella frågor som jag nu har berört utan också kyrkomötets inre arbetsformer. Det är därför naturligt att fästa stor vikt vid kyrkomötets egen uppfattning i frågan. Under överläggningar med företrädare för kyrkomötet har jag framfört mina farhågor för de svårigheter i olika avseenden som kan bli följden av ett kyrkomötessammanträde förlagt till hösten. Från kyrkligt håll har man dock gjort den bedömningen att de skäl som talar för en flyttning av sammanträdestidpunkten gör sig så starkt gällande att det ändå är väl motiverat att vidta en ändring.

Med hänsyn till att det sålunda inom kyrkomötet och även bland flera av de kyrkliga remissinstanserna finns ett starkt önskemål om en ändrad sammanträdestidpunkt vill jag inte motsätta mig detta. Tidpunkten för kyrkomötets sammanträden bör följaktligen flyttas från mars till augusti månad. Jag vill emellertid understryka att man från kyrkans sida då måste vara beredd att ta de konsekvenser vad gäller lagstiftningsarbetet som jag nyss har berört.

För att undvika en kollision i tidshänseende med valrörelsen inför de allmänna valen vart tredje år, förordar jag att sammanträdet förläggas tidigare i augusti än vad kyrkomötet har föreslagit. Sammanträdet bör vara avslutat före augusti månads utgång. Det är därför lämpligt att sammanträdet börjar den tredje tisdagen i augusti.

2.3 Tiden för kyrkomötesvalets genomförande

Mitt förslag: Kyrkomötesvalet skall vara slutfört senast den 30 april året näst efter det år då kyrkofullmäktigval har hållits i hela riket. Elektorerna skall ha utsetts före februari månads utgång.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen har stannat för att kyrkomötet också i fortsättningen bör vara förlagt till mars månad. Arbetsgruppen har därför inte haft anledning att överväga denna fråga (se promemorian s. 50-52).

Remissinstanserna: Åtskilliga instanser har framhållit att den tidrymd under vilken valförandet skall genomföras är alltför kort enligt den nuvarande ordningen. Samtidigt har några instanser understrukit betydelsen av att tiden mellan valet och kyrkomötets sammanträde bör vara så väl tilltagen att de nyvalda ledamöterna ges möjlighet att sätta sig in i aktuella frågor, få erforderlig information m. m. innan kyrkomötet sammanträder (se bil. 3 s. 6-14).

Skälen för mitt förslag: Enligt den hittillsvarande ordningen skall valen av delegerade förrättas senast den 10 december och elektorsvalen före utgången av december det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. Valet av ledamöterna skall ske före januari månads utgång året därpå.

I det föregående har jag föreslagit att tidpunkten för kyrkomötets sammanträden flyttas från den första tisdagen i mars till den tredje tisdagen i augusti. Tiden för valets genomförande kan därmed utsträckas avsevärt. Detta bör leda till en betydande lättnad i valarbetet.

Vid bedömningen av när valet bör vara genomfört har jag övervägt olika alternativ. Jag har därvid kommit fram till att den lämpligaste tidpunkten bör vara den 30 april året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. Skälet till att jag har valt just detta datum är att man då tillgodoser intresset av att de för valen ansvariga i valdistrikten och valkretsarna får god tid på sig för förberedelser och genomförande av valet. Samtidigt kommer tiden från det att valet har avslutats till dess kyrkomötet sammanträder att vara så rikligt tilltagen att de nyvalda ledamöterna får goda möjligheter att förbereda sig inför sammanträdet.

Det kan tyckas onödigt att i lagen reglera när elektorerna senast skall ha utsetts eftersom tidsmarginalerna med den nu föreslagna ordningen blir

avsevärt generösare än tidigare. Det synes dock ändå ligga ett värde i att det i lagen anges ett slutdatum även för elektorsvalen. Jag anser att dessa val bör vara slutförda före februari månads utgång året efter kyrkofullmäktigvalet. Därmed får valdistrikten väsentligt utökad tid att utse elektorer samtidigt som tiden mellan elektorsvalet och ledamotsvalet blir så lång att förberedelsearbetet inte skall behöva ske under tidspress.

Enligt den hittillsvarande ordningen har elektorer i flerförsamlingspastorat utsetts av särskilda delegerade för varje församling. I det följande kommer jag att föreslå att denna uppgift i stället läggs på pastoratens beslutande organ. Någon regel om senaste tidpunkt för val av delegerade behövs därmed inte längre. Med hänsyn till att tiden för valets genomförande nu föreslås bli väsentligt utsträckt, saknas också anledning att införa sådana ytterligare regler i tidshänseende som annars kunde ha varit motiverade. Bl. a. har fasta tidsgränser för färdigställande av protokoll över elektorsval efterlysts på en del håll.

2.4 Valkretsindelningen

Mitt förslag: Härnösands och Luleå stift delas i vardera två valkretsar. Härnösands stifts ena valkrets (västra valkretsen) omfattar Jämtlands län och den andra (östra valkretsen) Västernorrlands län. Luleå stifts ena valkrets (södra valkretsen) omfattar Västerbottens län och den andra (norra valkretsen) Norrbottens län.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 52–55).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget. En av dem tillstyrker det dock endast under förutsättning att de berörda domkapitlen får de resursförstärkningar som kan behövas för att genomföra dubbla valför rättningar inom stiftet (se bil. 3 s. 14–15).

Skälen för mitt förslag: För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Huvudregeln är att varje stift utgör en valkrets. Enligt min mening bör valkretsindelningen alltså ansluta till indelningen i stift. Stiftet uppvisar emellertid betydande olikheter i fråga om såväl folkmängd som yta. När det gäller folkmängden har detta redan föranlett en uppdelning av Lunds stift i två valkretsar. Det kan vara befogat att göra en uppdelning även av sådana valkretsar som ytmässigt är mycket omfattande. Det säger sig självt att stora avstånd kan medföra åtskilliga problem från såväl praktiska som kostnads- mässiga synpunkter. De valkretsar som av sådana skäl ligger närmast till hands för en uppdelning är de som omfattas av Härnösands och Luleå stift. Arbetsgruppen har föreslagit att dessa stift delas i vardera två valkretsar.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget. Jag anser att förslaget bör genomföras.

Beträffande båda stiftens gränserna för den nya indelningen anses tämligen självklara. Varje i stiftens ingående län bör utgöra en valkrets. Detta innebär att Härnösands stifts två valkretsar – den västra och den östra – kommer att bestå av Jämtlands län resp. Västerbottens län. Luleå stifts två valkretsar – den södra och den norra – kommer att omfatta Västerbottens län resp. Norrbottens län.

Den nu föreslagna ändringen förutsätter två valförrättningar i de berörda stiftens i stället för en. Åtminstone i ett inledande skede kan därför behövas utökade arbetsinsatser när det gäller domkapitlens planering och genomförande av valet. Min bedömning är dock att detta bör kunna ske inom tillgängliga konstnadsramar. I övrigt bör förslaget medföra – förutom en del praktiska fördelar – vissa besparingar i fråga om elektorernas ersättningar för resor och andra kostnader i samband med valet.

2.5 Avskaffande av särskilda delegerade för val av elektor

Mitt förslag: Särskilda delegerade för val av elektor avskaffas. Huvudregeln blir i stället att elektorerna väljs av pastoratets beslutande organ, församlingsdelegerade eller fullmäktige. I det fall ett pastorat saknar eget beslutande organ, skall elektorerna väljas gemensamt av kyrkoråden i de i pastoratet ingående församlingarna. Under vissa förutsättningar kan elektorerna väljas av fullmäktige i en total kyrklig samfällighet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Arbetsgruppen har dock föreslagit en annan lösning i fråga om ordningen för elektorval i sådana pastorat som saknar egna beslutande organ (se promemorian s. 57–71 och 82–83).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget om avskaffande av särskilda delegerade. En instans förklarar sig vara tveksam till förslaget och tre instanser avstyrker det helt. Det främsta skälet härför är att samfälligheternas fullmäktige och församlingsdelegerade inte anses lämpliga som valkorporation med hänsyn till dessa organs sammansättning och uppgifter. Några remissinstanser har kritiska synpunkter på vissa föreslagna konsekvensändringar, framför allt i fråga om valkorporation och valdistrikt i sådana fall då ett pastorat saknar egna beslutande organ (se bil. 3 s. 15–24).

Skälen för mitt förslag: Kyrkomötets ledamöter och deras ersättare utses genom indirekta val av elektor. Dessa väljs i sin tur, om valdistriktet består

av endast en församling, av församlingens kyrkofullmäktige eller, om fullmäktige saknas, av kyrkorådet. I de valdistrikt som utgörs av pastorat med två eller flera församlingar tillkommer ett led i förfarandet. Där skall nämligen först utses särskilda delegerade inom varje i pastoratet ingående församling. Dessa delegerade väljer sedan valdistriktets elektor.

Det är ofrånkomligt att ett valsysteem som innehåller så många moment blir tungrott och krångligt. När det gäller kyrkomötesvalen understryks detta ytterligare av att det är ett betydande antal personer som deltar i valen. Hittills har valen dessutom genomförts under en besvärande tidspress.

En förenkling av förfarandet bör enligt min mening främst inriktas på de fall då valen är särskilt omständliga, nämligen då valdistrikten består av två eller flera församlingar. Vad som då ligger närmast till hands är att överväga om de delegerade, som nu utses särskilt och vilkas enda uppgift är att välja elektor, kan ersättas av redan befintliga organ. Arbetsgruppen har föreslagit att de kyrkliga samfälligheternas beslutande organ skulle fungera som valkorporation i detta sammanhang. Valförfarandet skulle därmed underlättas i betydande mån. Förslaget har i huvudsak fått ett starkt stöd bland remissinstanserna.

De grundläggande bestämmelserna i fråga om samfälligheternas beslutande organ finns i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter (ändrad senast 1984:976). Om två eller flera församlingar bildar ett pastorat skall de, om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer inte beslutar annat, utgöra en kyrklig samfällighet som har hand om de angelägenheter som enligt lag eller annan författning ankommer på pastoratet (obligatorisk pastoratssamfällighet). En sådan samfällighet kan under vissa förutsättningar också ha hand om andra ekonomiska församlingsangelägenheter. Om alla ekonomiska församlingsangelägenheter förs över på en sådan samfällighet, blir den en total kyrklig samfällighet.

I de totala samfälligheterna väljs särskilda kyrkofullmäktige för samfälligheten. I pastoratssamfälligheterna och även i andra partiella samfälligheter utövas beslutanderätten av församlingsdelegerade. För val av fullmäktige och församlingsdelegerade i samfälligheter finns bestämmelser i den nyss nämnda lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter och i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval (ändrad senast 1984:977). Jag går inte här närmare in på innehållet i dessa bestämmelser. Det kan dock konstateras att de är utformade på ett sådant sätt att de i pastoratssamfälligheterna ingående församlingarna blir väl tillgodosedda från representativitetssynpunkt. Detta hindrar inte att jag har förståelse för en del remissinstansers invändning att dessa organ inte är sammansatta med tanke på att utgöra valkorporation i det nu aktuella sammanhanget. Jag gör emellertid den bedömningen att den nackdel som kan ligga häri, uppvägs av fördelarna med en ändrad ordning för elektorsvalen.

Jag föreslår därför att lagen om kyrkomötet ändras på det sättet att delegeradevalen enligt lagens 8 § avskaffas. I de fall då ett valdistrikt består

av två eller flera församlingar väljs elektorerna i stället av pastoratssamfälligheternas beslutande organ. Detta innebär att elektorerna väljs av de församlingsdelegerade när det är fråga om en obligatorisk pastoratssamfällighet. Om pastoratet däremot utgörs av en total kyrklig samfällighet, utses elektorerna av samfällighetens fullmäktige.

För den närmare tillämpningen av den nu föreslagna ordningen hänvisar jag till specialmotiveringen. Jag vill dock redan här framhålla att det givetvis skall vara de nyvalda samfällighetsfullmäktige eller församlingsdelegerade som skall välja elektorer. Att dessa organ har behörighet härtill även före mandatperiodens början följer av 2 kap. 9 § lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Ett problem med den nu föreslagna ordningen inställer sig när det gäller sådana pastorat som ingår i totala samfälligheter som består av flera pastorat. Framför allt i de större städerna men också på andra håll har bildats denna typ av s. k. flerpastoratssamfälligheter. I den mån pastoraten har behållit sina församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige skall dessa utse elektorer för resp. pastorat enligt den föreslagna huvudregeln. Det finns emellertid exempel på sådana samfälligheter i vilka ett eller flera ingående pastorat saknar egna organ som kan utgöra valkorporation.

Arbetsgruppen har föreslagit att valdistriktet i sådana fall skall utvidgas till att omfatta hela samfälligheten och att det beslutande organet i flerpastoratssamfälligheten skall välja elektorer. De i samfälligheten ingående pastoraten skulle därmed inte själva utgöra valdistrikt. En konsekvens härav blir att beräkningsunderlaget för antalet elektorer inte kommer att bestämmas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar (jfr avsnitt 2.6) i varje pastorat. I stället blir utgångspunkten samfällighetens totala antal röstberättigade kyrkomedlemmar.

På denna punkt har arbetsgruppens förslag föranlett invändningar från en del remissinstanser. Jag delar uppfattningen att förslaget i den delen kan leda till konsekvenser som är svåra att överblicka. Därför vill jag för min del förordna en annan lösning såvitt gäller denna situation. Jag föreslår att elektorerna väljs gemensamt av de kyrkoråd som finns i de i pastoratet ingående församlingarna. Jag menar dock att det parallellt härmed bör tillhandahållas en möjlighet att kunna genomföra en gemensam valförrättning i den totala samfälligheten. Regeringen bör för särskilt fall kunna besluta om detta. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen.

I detta sammanhang vill jag ta upp en fråga som rör kyrkorådets behörighet att välja elektorer. I propositionen om ett reformerat kyrkomöte (prop. 1981/82:192 s. 29) har betonats att kyrkomötesvalet bör ansluta så nära som möjligt till kyrkofullmäktigvalet. Den rådande opinionen bland kyrkomedlemmarna bör med andra ord slå igenom när ledamöterna av kyrkomötet väljs. Av 2 kap. 9 § andra stycket lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter följer att vissa val som kyrkofullmäktige förrättar före utgången av december skall förrättas av de nyvalda fullmäktige det år då

val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. För att det inte skall uppstå några oklarheter har även i 7 § lagen om kyrkomötet intagits en bestämmelse där det uttryckligen anges att det är de nyvalda kyrkofullmäktige som skall förrätta val av elektorer. Jag har tidigare i enlighet härmed och med stöd av den nyss nämnda bestämmelsen i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter föreslagit, såvitt gäller flerförsamlingspastoraten, att det skall vara de nyvalda samfällighetsfullmäktige resp. församlingsdelegerade som skall förrätta elektorsvalen.

Några motsvarande bestämmelser finns inte när det gäller kyrkoråden. Denna ordning är inkonsekvent och står i strid med principen att resultatet i kyrkofullmäktigvalet skall ge ett direkt utslag också vid valet till kyrkomötet. Jag föreslår därför att det i lagen om kyrkomötet uttryckligen anges att det skall vara det nyvalda kyrkorådet som skall förrätta val av elektorer. Förslaget föranleder en ändring i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter såvitt gäller kyrkorådets behörighet i vissa fall. Jag återkommer till det i specialmotiveringen.

2.6 Minskat antal elektorer

Mitt förslag: Antalet elektorer beräknas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i varje valdistrikt och inte längre i det totala antalet kyrkomedlemmar. Antalet elektorer minskas dessutom med en elektor i varje valdistrikt.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 71–82 och 84).

Remissinstanserna: Så gott som alla remissinstanser tillstyrker förslaget om att antalet elektorer skall beräknas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar och inte i det totala antalet kyrkomedlemmar. När det gäller den föreslagna minskningen av antalet elektorer med en elektor i varje valdistrikt, har några remissinstanser avstyrkt en ändring. Skälet till detta är främst att det antal valdistrikt som skulle tilldelas endast en elektor skulle bli alltför stort. En instans har förespråkat att den nuvarande ordningen prövas ytterligare en valperiod (se bil. 3 s. 24–31).

Skälen för mitt förslag: I landet finns f. n. drygt 2 500 församlingar. De varierar befolkningsmässigt i mycket hög grad – från ett 20-tal invånare upp till över 50 000 invånare. Det är närmast ofrånkomligt att detta förhållande i sig självt utgör ett problem när det gäller att genom en indirekt valmetod uppnå en rimlig representativitet i kyrkomötet.

Enligt nuvarande ordning utses två elektorer i valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar och tre elektorer i valdistrikt med högst 4 000 medlem-

mar. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar därutöver utses ytterligare en elektor. Någon övre begränsning för antalet elektorer finns inte. Jag vill erinra om att denna skala har förändrats i förhållande till den skala som tidigare gällde enligt kyrkomötesförordningen vid val av kyrkomötets lekmannarepresentanter. Då fick valdistrikten en elektor per 5 000 invånare upp till ett maximum av högst 10 elektorer.

Som jag tidigare nämnt har arbetsgruppen låtit utföra en särskild undersökning i vilken utfallet av valet till 1983 års kyrkomöte har analyserats från representativitetssynpunkt. Genom denna utredning har påvisats att det finns fog för uppfattningen att kyrkomötets representativitet inte kan anses helt tillfredsställande. De små församlingarna är påtagligt överrepresenterade medan de medelstora och stora församlingarna blir missgynnade av systemet. Resultatet av utredningen kan inte betraktas som särskilt förvånande. Redan vid en mera ytlig granskning av valsystemets uppbyggnad står det klart att det är utomordentligt svårt att uppnå någon exakthet från rättvisesynpunkt inom ramen för den nuvarande ordningen. Orsaken till svårigheterna att skapa ett från alla synpunkter helt perfekt valsystem är givetvis att de strukturella skillnaderna på det kyrkliga området är så stora att det inte är möjligt att åstadkomma ett valsystem som på en och samma gång är praktiskt hanterbart och leder till ett representativt valutslag.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört bör enligt min mening en viss överrepresentation för de mindre valdistrikten godtas. Frågan är snarast vilken grad av överrepresentation som kan bedömas som rimlig.

I och för sig kan det ligga ett värde i att antalet elektorer är så högt som möjligt. Frågan är dock om representativiteten blir i så avgörande grad bättre vid ett visst högre antal elektorer än vid ett något lägre. Här måste också göras en avvägning på så sätt att vissa praktiska hänsyn får tillåtas spela en inte oväsentlig roll. Om en minskning av elektorsförsamlingen kunde åstadkommas, skulle det innebära en betydande lättnad i valförfarandet och i den administration som krävs i samband med valen. Elektorsförsamlingen är nu i praktiskt taget samtliga valkretsar mycket stor. Detta leder inte endast till att ledamotsvalet blir omständligt och tidsödande. Proceduren blir dessutom förhållandevis dyrbar. Åtgärder bör därför vidtas för att minska antalet elektorer.

En viss minskning av elektorsförsamlingen kan uppnås indirekt genom en tekniskt betingad ändring i 6 § lagen om kyrkomötet. När det gäller mandatfördelningen inom valkretsarna sker beräkningen med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. Vid val av elektorer i valdistrikten utgörs beräkningsunderlaget däremot av det totala antalet kyrkomedlemmar oavsett om de är röstberättigade eller inte. Enligt min uppfattning är det naturligt att underlaget även i det senare fallet baseras på antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. En jämförelse med vad som gäller vid andra val visar också att det som regel är enbart antalet röstberättigade invånare, medlemmar etc. som utgör bas för beräkningen. Det kan här tilläggas att också valen till samfälligheternas fullmäktige och församlingsde-

legerade ävensom kyrkofullmäktigvalen grundas på antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. Jag föreslår därför att 6 § lagen om kyrkomötet ändras så att antalet elektorer fördelas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i valdistriktet.

Den nu föreslagna ändringen leder, som jag redan har nämnt, till en viss minskning i fråga om elektorsförsamlingens storlek. Av den genom arbetsgruppens försorg utförda undersökningen framgår dock att ingen avgörande förändring av proportionaliteten skulle inträffa. Slutsatsen blir att en förändring av endast den innebörden att antalet kyrkomedlemmar byts ut mot antalet röstberättigade kyrkomedlemmar inte är en tillräcklig åtgärd. Den bör alltså kombineras med ytterligare ändringar i beräkningsunderlaget.

Arbetsgruppen har föreslagit att antalet elektorer i varje storleksklass minskas med en elektor. Under remissförfarandet har det riktats kritik mot att valdistrikten i det lägsta intervallet då kommer att få endast en elektor. Jag har förståelse för denna kritik. Som har påvisats i arbetsgruppens undersökning blir emellertid de mindre distrikten även i fortsättningen överrepresenterade i betydande grad.

För egen del ansluter jag mig därför, i likhet med de flesta remissinstanserna, till förslaget och förordar således att valdistrikt med högst 2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utser en elektor. Valdistrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar bör utse två elektorer. Därutöver bör en elektor utses för varje påbörjat 4 000-tal röstberättigade kyrkomedlemmar.

Effekterna av förslaget kan i korthet beskrivas så att elektorsförsamlingen minskar med totalt drygt 1 700 elektorer. Detta bör bidra till att valförfarandet kan effektiviseras och bli något mindre tidsödande. Den minskade elektorsförsamlingen medför också att valet blir mindre kostnadskrävande för valdistrikten, vilka står för elektorernas kostnader i samband med valet. Förslaget innebär vidare att det inträder en viss förbättring i representativitetshänseende. De små församlingarna kommer dock fortfarande att vara överrepresenterade.

2.7 Vissa valtekniska frågor

Mitt förslag: Val av ledamöter och ersättare kan under vissa förutsättningar ske i samma valomgång. Det införs en möjlighet att tillämpa acklamationsförfarande. Utdrag av protokoll över valförrättningen godkänns som bevis för den som valts till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare för ledamot.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i stort sett med mitt förslag. Arbetsgruppen har dock dessutom föreslagit vissa ändringar av teknisk natur i bestämmelserna om valsedels ogiltighet (se promemorian s. 85–89 och 93–97).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i stort sett lämnat förslaget utan erinran. En del instanser har dock synpunkter på vissa valtekniska konsekvenser i anledning av införandet av möjligheten till acklamationsförfarande (se bil. 3 s. 32-40).

Skälen för mitt förslag: I 16 § lagen om kyrkomötet finns bestämmelser om proceduren för val av kyrkomötets ledamöter och deras ersättare. Valet skall vara proportionellt om sådant val begärs av ett visst antal väljande. Därvid skall bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. tillämpas. Om valet inte sker proportionellt skall en i lagen närmare beskriven majoritetsvals metod tillämpas. Flera omröstningar kan då behövas innan samtliga ledamöter och ersättare har utsetts.

De nu angivna valmetoderna tillämpades även före kyrkomötesreformen. Tidigare synes inte valproceduren ha vällat några större problem eftersom antalet elektorer och ledamöter var tämligen begränsat i varje valkrets. Antalet personer som efter kyrkomötesreformen berörs av valet har emellertid ökat avsevärt. Oavsett vilken av valmetoderna som tillämpas, finns därmed en risk för att valförfarandet blir både omständligt och tidsödande. Framför allt röstsammanräkningen synes i detta hänseende ha förorsakat en del bekymmer vid det senaste valet. Därvid utgjorde inte endast det stora antalet avgivna röster ett problem. Även förekomsten av flera olika typer av listor, många strykningar av namn etc. kunde i hög grad försvåra förfarandet.

Av bl. a. svaren på arbetsgruppens enkät framgår att det efter valet till 1983 års kyrkomöte var en ganska utbredd uppfattning att 16 § är svår att tillämpa i praktiken. Mot bakgrund av att frågan om direkta val kommer att utredas i annan ordning finner jag dock, i likhet med arbetsgruppen, inte skäl att nu överväga tillskapandet av någon helt ny valmetod. Däremot kan naturligtvis vissa förenklingar genomföras inom ramen för den nuvarande metoden.

Arbetsgruppen har föreslagit att val av ledamöter och ersättare under vissa förutsättningar skall kunna ske i en och samma valomgång. En sådan ordning har den fördelen att elektorerna inte behöver övervara den ofta tidsödande sammanräkningen efter ledamötsvalet för att först därefter avlämna sina röster i valet av ersättare. Sammanräkningen kan då ske efter själva valförfarandet till undvikande av den tidspress som annars kan uppstå.

Om den proportionella valmetoden tillämpas, följer av lagen om proportionellt valsätt att röstningen måste ske i två omgångar. Vad däremot gäller majoritetsvals metoden torde det inte i och för sig föreligga några hinder mot att val av ledamöter och ersättare sker samtidigt. Erfarenheterna från tidigare val visar också att det på en del håll förekom att elektorerna enades om valseدلarnas innehåll och att detta gav sig uttryck i att såväl ledamöternas som ersättarnas namn angavs på en och samma valse del. I sådana situationer kan valförfarandet göras tämligen enkelt och två valomgångar, en för

ledamöter och en för ersättare, framstår som en onödigt tungrodd ordning. Enligt min mening bör därför lagtexten ändras i enlighet med arbetsgruppens förslag så att det lämnas möjlighet att genomföra omröstningen i en och samma omgång om det bedöms vara lämpligt.

Vid det senaste valet inträffade det att elektorerna på en del håll kunde enas om en enda gemensam lista. I sådana fall ter sig ett genomförande av en fullständig valomgång som helt onödig. Arbetsgruppen har föreslagit att det, efter förebild av bl. a. 7 kap. 3 § riksdagsordningen (1979:934), införs en kompletterande bestämmelse om ett förenklat förfarande i de fall då en samlingslista föreligger. Om det vid valet läggs fram en sådan av elektorerna gemensamt framtagen lista, som upptar namn på så många personer som valet avser, skulle valet därmed kunna ske med acklamation. Jag ansluter mig till denna uppfattning och förordar således en kompletterande bestämmelse i lagen på denna punkt.

Arbetsgruppen har föreslagit att val med slutna sedlar skall förrättas, om det begärs av minst så många elektorer som motsvarar det tal som erhålls om samtliga röstberättigade elektorers antal delas med antalet av de personer som valet avser, ökat med ett. Jag menar, i likhet med några av remissinstanserna, att samtliga röstande bör vara ense om att acklamationsförfarande skall tillämpas. Om så inte är fallet skall således val med slutna sedlar förrättas enligt majoritetsvalsmetoden eller enligt lagen om proportionellt valsätt.

Enligt 20 § lagen om kyrkomötet skall domkapitlet genast utfärda bevis för den som blivit vald till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare för ledamot. I beviset skall lämnas uppgift om den valdes namn samt för vilken tid och valkrets ledamoten eller ersättaren har blivit vald. Beviset skall tillställas den som har blivit vald samt riksdagens valprovsnämnd och kyrkomötets ordförande.

Denna ordning, som innebär att varje bevis måste utfärdas i tre exemplar, är onödigt byråkratisk. Jag ansluter mig därför till arbetsgruppens förslag att efter förebild av bestämmelsen i 13 kap. 1 § andra stycket vallagen ändra 20 § lagen om kyrkomötet så att det framgår att utdrag av protokoll över valförrättningen skall kunna godkännas som bevis. Jag vill i likhet med arbetsgruppen understryka att det därvid givetvis är en förutsättning att protokollen blir utformade på sådant sätt att kraven på bevisens innehåll i fråga om namn, tid och valkrets beaktas.

Arbetsgruppen har vidare föreslagit vissa justeringar av mera teknisk natur av reglerna om valedels ogiltighet. Enligt min mening kan det ifrågasättas om det finns något egentligt behov av att nu företa dessa ändringar. Såvitt jag förstår har ogiltighetsbestämmelsen i sin nuvarande utformning inte föranlett några olägenheter i den praktiska tillämpningen. Jag menar därför att frågan kan anstå och eventuellt tas upp på nytt t. ex. i samband med den framtida utvärderingen av kyrkomötesreformen som jag tidigare har nämnt.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom civildepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet,
2. lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet

1 §

I paragrafen anges att riket är indelat i valkretsar för val till kyrkomötet och att varje stift utgör en valkrets. Lunds stift utgör dock två valkretsar, den sydvästra som består av Malmöhus län och den nordöstra som består av Kristianstads län och Blekinge län.

Till paragrafen görs nu ett tillägg av den innebörden att också Härnösands och Luleå stift delas i vardera två valkretsar. Gränserna för den nya indelningen följer gränserna för de i stiftens ingående länen. Detta medför att Härnösands stifts två valkretsar, den västra och den östra, omfattar Jämtlands län resp. Västernorrlands län. De två valkretsarna i Luleå stift, den södra och den norra, omfattar Västerbottens län resp. Norrbottens län.

Som har framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) föranleds uppdelningen av att de berörda stiftens är ytmässigt mycket omfattande. Genom att stiftens delas i två valkretsar kan valförrättningar hållas på två orter inom stiftet. Det får ankomma på domkapitlet att bedöma vilka orter som är lämpligast. En utgångspunkt bör dock vara att elektorernas resvägar, åtminstone i de flesta fall, förkortas och att valdistriktens kostnader för bl. a. elektorernas resor därmed kan minska.

6 §

Första stycket

Av detta stycke framgår att varje valkrets är indelad i valdistrikt för val av elektor. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig.

Till följd av en ändring i 9 § såvitt angår formerna för val av elektor i sådana valdistrikt som ingår i samfälligheter har gjorts ett tillägg i lagtexten. Av detta framgår att valet i vissa fall kan ske gemensamt för flera valdistrikt.

Andra stycket

I detta stycke anges hur många elektorer som skall utses inom varje valdistrikt. Enligt den hittillsvarande ordningen har i valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar utsetts två elektorer och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 kyrkomedlemmar tre elektorer. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar utöver 4 000 har utsetts ytterligare en elektor.

Ändringen innebär att antalet elektorer beräknas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i varje valdistrikt i stället för i det totala antalet kyrkomedlemmar. Vidare minskar antalet elektorer med en elektor i varje valdistrikt. Ändringen medför således att i valdistrikt med högst 2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses en elektor och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar två elektorer. Därutöver utses en elektor för varje påbörjat 4 000-tal röstberättigade kyrkomedlemmar. I fråga om de närmare övervägandena bakom ändringarna hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6).

I andra stycket görs även ett tillägg av den innebörden att antalet röstberättigade kyrkomedlemmar vid val av elektorer skall beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden.

7 §

Enligt denna paragraf skall elektorerna och deras ersättare väljas, om valdistriktet består av en enda församling, av församlingens kyrkofullmäktige. Om fullmäktige inte finns skall valet i stället förrättas av kyrkorådet. I lagtexten har särskilt angetts att valet skall förrättas av de nyvalda fullmäktige.

När det gäller kyrkorådet har hittills inte funnits någon bestämmelse som ger kyrkorådet behörighet att välja elektorer före mandatperiodens början. Det nyvalda kyrkorådet har därmed inte varit behörigt att förrätta elektorsval eftersom detta enligt den hittillsvarande ordningen skall äga rum före det årsskifte då kyrkorådet tillträder. Genom att slutdatum för elektorsvalet nu föreslås bli framflyttat till den sista februari, (12 §), bortfaller i viss mån problemet. Man kan ju då avvakta med elektorsvalet tills efter årsskiftet, då det nyvalda kyrkorådet tillträder. Det bör dock inte föreligga några formella hinder för det nyvalda kyrkorådet att även dessförinnan utse elektorer. I paragrafen görs därför det tillägget att elektorsvalet skall förrättas av det nyvalda kyrkorådet. Denna ändring föranleder en ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter såvitt angår de nyvalda kyrkorådets behörighet att även före mandatperiodens början förrätta vissa val (avsnitt 4.2).

8 §

I sin nuvarande lydelse innehåller denna paragraf regler för val av delegerade i s. k. flerförsamlingspastorat. Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar, väljs elektorerna och deras ersättare av särskilda delegerade. Dessa utses för varje församling av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet. I paragrafen finns också regler för hur antalet delegerade för varje församling skall bestämmas.

Ändringen innebär att de särskilda delegerade för elektorsval i flerförsamlingspastoraten avskaffas. Skälen för detta har utvecklats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5). I stället skall, i de fall då ett valdistrikt består av två eller flera församlingar, elektorsvalet förrättas av pastoratssamfällighetens beslutande organ. Detta innebär att då församlingarna i ett pastorat utgör en kyrklig samfällighet som har hand om de angelägenheter som enligt lag eller annan författning ankommer på pastoratet (obligatorisk pastoratssamfällighet), skall samfällighetens församlingsdelegerade utgöra valkorporation. Om en sådan samfällighet har hand om församlingarnas alla ekonomiska angelägenheter (total kyrklig samfällighet) skall däremot samfällighetens kyrkofullmäktige förrätta valet. Bestämmelser om samfälligheterna och deras organ finns i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Den föreslagna ändringen innebär i praktiken att val av elektorer i flerförsamlingspastoraten kommer att hållas på pastoratsnivå. De enskilda församlingarna kommer emellertid att kunna påverka valet genom sin representation i pastoratssamfällighetens församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige.

Såvitt gäller flerförsamlingspastoraten är således huvudregeln att pastoratssamfälligheternas organ, församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige, väljer elektorer och deras ersättare. Det kan emellertid förekomma att ett pastorat saknar sådana organ till följd av att församlingarna i pastoratet bildar en total kyrklig samfällighet tillsammans med församlingarna i ett eller flera andra pastorat. I denna situation skall de kyrkoråd som finns i de i pastoratet ingående församlingarna gemensamt utse elektorer. Bestämmelsens utformning är föranledd av det förhållandet att vissa församlingar som ingår i en total samfällighet kan sakna ett eget kyrkoråd och inte heller vara företrädare i ett s. k. gemensamt kyrkoråd för flera församlingar.

I de fall då kyrkoråden gemensamt utser elektorer, skall valet ske inför ordföranden i kyrkorådet i den av församlingarna som har det största antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. Att valet i stället under vissa förutsättningar kan förrättas av den totala samfällighetens fullmäktige framgår av 9 §.

Den nu föreslagna ändringen medför att sjätte punkten i övergångsbestämmelserna till lagen om kyrkomötet kan upphävas. Där finns f. n. regler om valkorporation m. m. såvitt avser församlingar som ingår i en kyrklig samfällighet som har bildats enligt lagen (1930:259) om församlingsstyrelse. I

sådana fall har det som sägs i 7–9 §§ lagen om kyrkomötet om församling i stället gällt samfälligheten under vissa förutsättningar. De samfälligheter som avses i övergångsbestämmelsen kommer i fortsättningen att omfattas av den nya regeln i själva lagtexten.

I 8 § har slutligen, i konsekvens med vad som gäller enligt 7 §, tagits in en bestämmelse om att elektorsvalen i flerförsamlingspastoraten skall förrättas av de nyvalda församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige eller av de nyvalda kyrkoråden.

9 §

Denna paragraf har hittills reglerat på vilket sätt elektorsval skall ske genom delegerade. Som en följd av att dessa delegerade nu avskaffas genom ändringen i 8 §, blir paragrafen i sin nuvarande lydelse utan betydelse. Paragrafen upphävs emellertid inte utan får i stället ett ändrat innehåll.

I fråga om val av elektorer och deras ersättare i valdistrikt som består av två eller flera församlingar skall enligt huvudregeln i 8 § valkorporationen utgöras av församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige i pastoratssamfälligheten. Om sådana organ inte finns, skall valet i stället förrättas gemensamt av kyrkoråden i de församlingar som ingår i pastoratet. När det gäller den situationen att församlingarna i två eller flera pastorat ingår i en total kyrklig samfällighet finns dock enligt den nya lydelsen av 9 § en möjlighet att låta den totala samfällighetens fullmäktige välja elektorer. I några fall kan detta vara en från praktiska utgångspunkter mera lämplig ordning.

En förutsättning för att kunna tillämpa det nu beskrivna förfarings sättet är att regeringen beslutar därom. Ett sådant beslut blir inte generellt utan avser endast ett valtillfälle. Det är naturligt att framställningen görs av samfällighetens fullmäktige. Minst hälften av församlingarna i de i samfälligheten ingående pastoraten måste dock vara ense om att valet skall förrättas av detta organ för att en framställan skall kunna bifallas.

Även om samfällighetens fullmäktige förrättar elektorsval, kvarstår varje pastorat som ett valdistrikt. Antalet elektorer skall således beräknas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i varje i samfälligheten ingående pastorat. Att detta får vissa konsekvenser i fråga om elektorernas valbarhet framgår av 10 §.

10 och 11 §§

Dessa paragrafer innehåller nu bestämmelser om de krav som måste vara uppfyllda för att en person skall vara valbar till elektor eller delegerad och om formerna för valen av elektorer och delegerade. Som en följd av att delegerade inte längre skall väljas, görs vissa justeringar i dessa paragrafer.

Såvitt gäller valbarhetsregeln i 10 § görs dessutom ett tillägg i fråga om elektors valbarhet i visst hänseende. Huvudregeln är att endast den som är

medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet är valbar till elektor eller ersättare för elektor. Tillägget innebär en viss förändring i kravet på hemvist i de fall då elektorsval förrättas av fullmäktige i sådana totala samfälligheter i vilka ingår flera pastorat. Som tidigare nämnts utgör pastoratet också i dessa fall valdistrikt och antalet elektorer bestäms med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i vart och ett av distrikten. Något krav på att elektorerna skall vara kyrkobokförda inom resp. valdistrikt behöver emellertid inte upprätthållas. I detta speciella fall är det tillräckligt att elektorerna och deras ersättare är kyrkobokförda i någon av de församlingar som ingår i samfälligheten, dvs. oberoende av inom vilket pastorat som församlingen är belägen.

12 §

Första stycket

I detta stycke anges när delegerade och elektorer senast skall ha utsetts. Enligt den nuvarande lydelsen skall delegerade utses senast den 10 december och elektorer före utgången av december det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Eftersom val av delegerade inte längre skall förekomma, behövs givetvis inte heller någon regel om när dessa val senast skall vara avslutade. I detta hänseende görs därför en ändring i lagtexten.

Med hänsyn till att tidpunkten för kyrkomötets sammanträden flyttas från våren till hösten på sätt som anges i 26 § har den senaste tidpunkten för elektorsvalet flyttats fram. I fortsättningen skall detta val äga rum före utgången av februari månad året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Andra stycket

Detta stycke innehåller vissa bestämmelser om hur man skall förfara med protokoll över val av delegerade och elektorer. Ändringen i stycket är betingad av att delegeradeval inte längre skall förekomma.

14 §

I denna paragraf anges bl. a. att val av kyrkomötets ledamöter och deras ersättare skall förrättas före januari månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. Till följd av att tidpunkten för kyrkomötets sammanträden flyttas fram på sätt som anges i 26 §, kan även kyrkomötesvalet senareläggas. I paragrafen föreskrivs nu i stället att valet skall hållas före april månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. De överväganden som lett fram till att denna tidpunkt har valts, redovisas närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3).

15 §

I paragrafen finns vissa ordningsregler såvitt gäller valen av kyrkomötets ledamöter och deras ersättare. Bl. a. föreskrivs att omröstningen skall ske med slutna sedlar. I 16 § skrivs nu in en möjlighet att under särskilda förutsättningar förrätta valet genom acklamation. I sådana fall kan kravet på att omröstningen skall ske med slutna sedlar inte upprätthållas. Paragrafen kompletteras därför med en undantagsregel för denna situation.

16 §

Av paragrafens första stycke framgår att valet av kyrkomötets ledamöter och deras ersättare skall vara proportionellt, om ett visst minsta antal väljande begär detta. I sådant fall skall bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. tillämpas. I andra stycket finns bestämmelser om hur valet skall gå till för det fall majoritetsvalsmetoden tillämpas. Båda styckena kvarstår oförändrade.

Av paragrafens tredje stycke framgår f. n. att det som har föreskrivits i de två första styckena gäller även vid val av ersättare. Av det tredje stycket framgår också att det vid valet skall bestämmas i vilken ordning som ersättarna skall inkallas till tjänstgöring. Detta gäller dock endast när ersättarna inte har valts med tillämpning av den proportionella valmetoden.

Det tredje stycket får nu en ny lydelse. Enligt denna kan valet under vissa förutsättningar förrättas med acklamation. Skälen för att införa en sådan regel har redovisats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.7). Ett villkor för att den nya regeln skall kunna tillämpas är att det vid valet läggs fram en enda lista, som upptar namn på så många ledamöter som valet avser, och att samtliga elektorerna är ense om att ett acklamationsförfarande skall tillämpas.

Den första meningen i det nuvarande tredje stycket är efter en redaktionell justering nedflyttad och inleder ett nytt fjärde stycke. Innehörden är densamma som tidigare, dock med det tillägget att det som föreskrivs i tredje stycket om acklamationsförfarande är tillämpligt även vid val av ersättare. I det fjärde stycket inskrivs också en regel om att valet av ledamöter och ersättare får ske i en och samma valomgång, dock endast om majoritetsvalsmetoden eller reglerna om acklamationsförfarande tillämpas.

Den resterande delen av det nuvarande tredje stycket som berör tjänstgöringsordningen för ersättarna utgör i fortsättningen ett nytt femte stycke.

20 §

I denna paragraf finns bestämmelser om att domkapitlet är skyldigt att genast utfärda bevis för dem som har blivit valda till ledamöter och ersättare. Till paragrafen läggs ett andra stycke av den innehörden att utdrag ur protokollet från valförrättningen gäller som bevis. Som har framgått av den

allmänna motiveringen (avsnitt 2.7) är denna regel hämtad från 13 kap. 1 § andra stycket vallagen (1972:620). Syftet med ändringen är att tillhandahålla en möjlighet att använda enklare rutiner vid hanteringen av bevisen än den ordning som beskrivs i paragrafens första stycke. Domkapitlet kan således allt efter omständigheterna avgöra vilka rutiner som är lämpligast. Samma krav på bevisens innehåll gäller självfallet oavsett vilken ordning som tillämpas.

22 §

I paragrafen, som nu reglerar hur val av elektorer och delegerade överklagas, görs en teknisk ändring till följd av att val av delegerade inte längre skall förekomma (jfr 8 §).

26 §

I första stycket anges f. n. att kyrkomötet skall sammanträda en gång varje år med början den första tisdagen i mars. I den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2) har redovisats de skäl som föranleder en ändring av sammanträdestidpunkten. Ändringen innebär att kyrkomötet i fortsättningen skall sammanträda med början den tredje tisdagen i augusti.

Denna ändring innebär att det nuvarande kyrkomötets valperiod förlängs – i enlighet med vad som anges i 4 § lagen (1982:942) om svenska kyrkan – till dess nästkommande kyrkomöte har sitt första sammanträde i augusti 1986.

I kraftträdande

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 oktober 1985. Om den träder i kraft vid denna tidpunkt, krävs det inte några särskilda övergångsbestämmelser.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter

5 kap. 15 §

I paragrafens tredje stycke finns en bestämmelse om att det nyvalda kyrkorådet har behörighet att – det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum – utse vissa befattningshavare även före det årsskifte då mandatperioden inleds. Till följd av den ändring som har gjorts i 7 § lagen om kyrkomötet kompletteras detta stycke nu på så sätt att det nyvalda kyrkorådets behörighet utvidgas till att avse även utseende av elektorer vid val till kyrkomötet.

Ikraftträdande

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 oktober 1985.

5 Hemställan

Jag hemställer att kyrkomötets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet,
2. lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

1985 ÅRS KYRKOMÖTE   KYRKOMÖTETS SKRIVELSE 1985:16
1985-03-13

REGERINGEN

Kyrkolagsutskottets betänkande 1985:15 om vissa ändringar i reglerna om val till kyrkomötet m. m. (RegSkr 1985:2 jämte motioner och CsSkr 1985:1)

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 13 mars 1985 beslutat vid mom. 1-6, 9 och 10 bifalla den till betänkandet fogade reservationen samt i övrigt bifalla vad utskottet hemställt.

Göran Åstrand

/Bengt Törnell

KL 1985:15

Kyrkolagsutskottets betänkande

1985:15

om vissa ändringar i reglerna om val till kyrkomötet m. m.
(RegSkr 1985:2 jämte motioner och CsSkr 1985:1)

Regeringens skrivelse m. m.

I regeringens skrivelse till kyrkomötet 1985:2 har regeringen (civildepartementet) överlämnat till kyrkomötet för yttrande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet,
2. lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Rörande det huvudsakliga innehållet i regeringens skrivelse hänvisar utskottet till framställningen i det följande under rubriken Utskottet på s.8.

I samband med regeringens skrivelse behandlar utskottet de med anledning av skrivelsen väckta motionerna 1985:22 av *Bengt Gustaf Aurelius*, 1985:36 av *Sten Svensson* och *Knut Kullenberg*, 1985:93 av *Karl-Erik Johansson* och *Nils Selmer*, 1985:111 av *Bengt Kindbom m. fl.*, 1985:121 av *Ingvar Staxäng* och *William Fägerhall*, 1985:125 av *Gunnar Blomgren* och *Rolf Eknefelt* och 1985:141 av *Gunnar Andersson*.

Motionsyrkandena redovisas på s 7.

I samband med regeringens skrivelse behandlar utskottet också centralstyrelsens skrivelse till kyrkomötet 1985:1 angående ändrade regler för minsta antalet kyrkomötesombud från varje stift. Centralstyrelsens förslag redovisas på s 8

Läronämnden har yttrat sig över regeringens skrivelse samt motionerna 1985:22, 1985:93 och 1985:111. Yttrandena fogas till betänkandet som bilaga 1 och 2.

De för yttrande överlämnade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982:943) om kyrkomötet

dels att punkt 6 övergångsbestämmelserna skall upphöra att gälla,

dels att 1, 6 - 12, 14 - 16, 20, 22 samt 26 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Lunds stift utgör dock två valkretsar *med följande indelning*.

Lunds stifts sydvästra valkrets *bestående av Malmöhus län.*

Lunds stifts nordöstra valkrets bestående av Kristianstads län och Blekinge län.

Föreslagen lydelse

1 §

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. *Vart och ett av Lunds, Härnösands och Luleå stift utgör dock två valkretsar.*

Lunds stifts sydvästra valkrets *omfattar Malmöhus län och dess nordöstra valkrets Kristianstads län och Blekinge län.*

Härnösands stifts västra valkrets omfattar Jämtlands län och dess östra valkrets Västernorrlands län.

Luleå stifts södra valkrets omfattar Västerbottens län och dess norra valkrets Norrbottens län.

6 §

För val av elektorerna är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig.

I valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar utses *två* elektorerna och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 kyrkomedlemmar utses *tre* elektorerna. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor.

För val av elektorerna är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig. *Av 9 § framgår att det i vissa fall kan hållas gemensamt val för flera distrikt.*

I valdistrikt med högst 2 000 *röstberättigade* kyrkomedlemmar utses *en* elektor och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 *röstberättigade* kyrkomedlemmar utses *två* elektorerna. För varje påbörjat 4 000-tal *röstberättigade* kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor. *Antalet röstberättigade kyrkomedlemmar beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden.*

För elektorerna skall utses lika många ersättare.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Om ett valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Om ett *pastorat eller annat* valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige *eller det nyvalda kyrkorådet*.

8 §

Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av *särskilda delegerade*. Dessa skall för varje församling utses av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Om ett *pastorat* består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av *församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige i pastoratet*.

Antalet delegerade i ugor för församling	
med högst 500 kyrkomedlemmar	5
med mer än 500 men högst 1 000 kyrkomedlemmar	7
med mer än 1 000 men högst 2 000 kyrkomedlemmar	9
med mer än 2 000 men högst 3 500 kyrkomedlemmar	11
med mer än 3 500 men högst 5 500 kyrkomedlemmar	13
med mer än 5 500 men högst 8 000 kyrkomedlemmar	15
med mer än 8 000 men högst 11 000 kyrkomedlemmar	17
med mer än 11 000 men högst 14 500 kyrkomedlemmar	19
med mer än 14 500	21

Om församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige inte finns i pastoratet skall valet i stället förrättas gemensamt av de kyrkoråd som finns i församlingarna i pastoratet. Valet skall ske inför ordföranden i kyrkorådet i den av församlingarna som har det största antalet röstberättigade kyrkomedlemmar.

Valet skall förrättas av de nyvalda församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige eller av de nyvalda kyrkoråden.

9 §

Elektorsval genom delegerade skall ske inför ordföranden i kyrkofullmäktige eller, om kyrkofullmäktige inte finns, ordföranden i kyrkorådet i den församling i distriktet som har det största medlemsantalet.

Om församlingarna i två eller flera pastorat ingår i en kyrklig samfällighet för alla ekonomiska församlingsangelägenheter, får regeringen för särskilt fall besluta att val av elektorer och deras ersättare skall förrättas gemensamt av samfällighetens fullmäktige för de pastorat som omfattas av samfälligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om minst hälften av församlingarna i samfälligheten har samtyckt till det.

Nuvarande lydelse

Valbar till elektor eller ersättare för elektor *och till delegerad* är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet.

Val av elektorer och deras ersättare *samt av delegerade* skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Delegerade skall utses *senast den 10 december och elektorer före utgången av december* det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av delegerade skall skyndsamt sändas till den som enligt 9 § skall förrätta val av elektorer. Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

För val av ledamöter av kyrkomötet och ersättare för dem skall domkapitlet kalla elektorererna inom varje valkrets till ett sammanträde inför en av domkapitlet förordnad valförrättare. Sammanträdet skall hållas före *januari* månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar. Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

Över förrättningen skall föras protokoll.

Föreslagen lydelse

10 §

Valbar till elektor eller ersättare för elektor är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet *eller, i fall som avses i 9 §, inom en församling som ingår i samfälligheten.*

11 §

Val av elektorer och deras ersättare skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

12 §

Elektorerna och deras ersättare skall utses *före februari månads utgång året näst efter* det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

14 §

För val av ledamöter av kyrkomötet och ersättare för dem skall domkapitlet kalla elektorererna inom varje valkrets till ett sammanträde inför en av domkapitlet förordnad valförrättare. Sammanträdet skall hållas före *april* månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

15 §

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar, *om inte annat följer av 16 § tredje stycket.* Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Val av ledamöter av kyrkomötet skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar den kvot som erhålls om samtliga väljandes antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Vid sådant proportionellt val tillämpas bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

Om valet inte sker proportionellt skall elektorerna var för sig till ledamöter föreslå så många personer som skall väljas. Vid första omröstningen är den vald som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ett tillräckligt antal ledamöter inte har utsetts vid denna omröstning skall ytterligare en omröstning ske. Valförrättaren skall därvid upprätta en förteckning som skall innehålla, för det fall att inte någon har blivit vald vid första omröstningen, de namn som har fått flest röster och i annat fall de namn som vid den första omröstningen har fått högsta röstetalet näst efter dem som har blivit valda. Förteckningen skall då innehålla två gånger så många namn som det återstår ledamöter att välja. Den nya omröstning som skall företas får inte avse andra personer än dem som finns uppförda på förteckningen. De personer som vid denna omröstning får flest röster är valda. Vid lika röstetal sker avgörandet genom lottning.

Vad som föreskrivs i första och andra styckena gäller även vid val av ersättare. Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Om det vid valet läggs fram en enda lista, som upptar namn på så många ledamöter som valet avser, får valet förrättas med acklamation om elektorerna är ense om det.

Vad som nu har föreskrivits gäller även vid val av ersättare. Om valet sker på det sätt som anges i andra eller tredje stycket, får valet av ledamöter och ersättare ske i ett sammanhang.

Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

20 §

För den som har blivit vald till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare skall domkapitlet genast utfärda ett bevis om detta. I beviset anges den valdes namn samt för vilken tid och valkrets ledamoten eller ersättaren har blivit vald. Beviset skall tillställas den som har blivit vald samt riksdagens valprövningsnämnd och kyrkomötets ordförande.

Utdrag ur protokollet från valförrättningen gäller som bevis.

22 §

Beslut, varigenom elektorer och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts. *Desamma gäller beslut varigenom delegerade har utsetts.*

Beslut, varigenom elektorer och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Kyrkomötet skall sammanträda
en gång varje år med början den
första tisdagen i *mars*.

Kyrkomötet skall sammanträda
en gång varje år med början den
tredje tisdagen i *augusti*.

Kyrkomötets första sammanträde under valperioden skall vara avslutat inom femton dagar. De därefter följande sammanträdena skall vara avslutade inom tolv dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1985.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 15 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

15 §

Kyrkorådet väljer kyrkvårdar bland de röstberättigade i församlingen enligt 2 kap. 3 § första och andra styckena. Minst en av kyrkvårdarna skall utses bland ledamöterna och suppleanterna i kyrkorådet. Kyrkvårdarna utses för tre år räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Kyrkorådet utser för varje kalenderår en kassaförvaltare, om rådets medelsförvaltning inte har ordnats på annat sätt.

Det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena.

Det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena. *Det nyvalda kyrkorådet får även före december månads utgång utse elektorer som avses i lagen (1982:943) om kyrkomötet.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1985.

Motionerna

I motion 1985:22 av *Bengt Gustaf Aurelius* hemställs att kyrkomötet beslutar som sin mening ge regeringen till känna att samfälligheters församlingskyrkoråd bör ha valrätt till kyrkomötet för att det personliga engagemanget i ett så viktigt ärende måtte befrämjas hos så många som möjligt.

I motion 1985:36 av *Sten Svensson* och *Knut Kullenberg* hemställs att kyrkomötet beslutar hos regeringen anhålla att den tar initiativet till ändring i lagen om kyrkomötet, så att det blir möjligt att inkalla kyrkomötet till extra sammanträden enligt motionens syften.

I motion 1985:93 av *Karl-Erik Johansson* och *Nils Selmer* hemställs

1. att kyrkomötet i sitt yttrande till regeringen förklarar sig inte kunna tillstyrka det i regeringens skrivelse 1985:2 upptagna förslaget till ändringar i lagen (1982:943) om kyrkomötet vad avser avskaffande av nuvarande ordning med i vissa fall särskilda delegerade för val av elektorerna och en minskning av antalet elektorerna per distrikt med en.

2. att kyrkomötet för sin del förordar en ändring av valförfarandet i huvudsaklig överensstämmelse med de i motionen berörda förslagen som framförts i remissvaren från resp. domkapitlet i Visby och domkapitlet i Luleå.

I motion 1985:111 av *Bengt Kindbom m. fl.* hemställs att kyrkomötet beslutar

1. att tillstyrka förslaget i regeringens skrivelse till kyrkomötet (RegSkr 1985:2) i vad avser flyttning av tidpunkten för kyrkomötet från våren till hösten; samt

2. att avvisa förslaget om ändrade regler för val till kyrkomötet som framlagts i regeringens skrivelse till kyrkomötet (RegSkr 1985:2) med undantag av vad som i motionen angetts om förenklingar i valsystemet.

I motion 1985:121 av *Ingvar Staxäng* och *William Fägerhall* hemställs att kyrkomötet i sitt yttrande över regeringens förslag om antalet elektorerna vid val till kyrkomötet anför som sin mening, att nuvarande regler i fråga om beräkningen av antalet elektorerna bör prövas under ytterligare en valperiod.

I motion 1985:125 av *Gunnar Blomgren* och *Rolf Eknefelt* hemställs att kyrkomötet i sitt yttrande över regeringens skrivelse nr 2 som sin mening ger regeringen till känna att, med ändring av föreslagen lydelse av 6 § lagen om kyrkomötet, andra stycket, varje valdistrikt med högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar bör få utse två elektorerna för val av kyrkomötesombud.

I motion 1985:141 av *Gunnar Andersson* yrkas att kyrkomötet beslutar att i sitt yttrande över regeringens skrivelse 1985:2 föreslå att andra stycket i 6 § i lag om kyrkomötet skall ha följande lydelse:

I valdistrikt med högst 3 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses två elektorerna och i distrikt med mer än 3 000 men högst 6 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses tre elektorerna. För varje påbörjat 3 000-tal röstberät-

tigade kyrkomedlemmar utöver 6 000 utses ytterligare en elektor. Antalet röstberättigade kyrkomedlemmar beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden.

Centralstyrelsens skrivelse

I sin skrivelse 1985:1 föreslår centralstyrelsen att kyrkomötet beslutar att i skrivelse till regeringen hemställa att 2 § tredje stycket lagen (1982:943) om kyrkomötet ändras till följande lydelse: "Om någon valkrets, vid den fördelning som sker enligt andra stycket, tillförs färre mandat än *tre*, skall antalet mandat ändå bestämmas till *tre*. Härvid skall antalet mandat i övriga kretsar jämkas i motsvarande mån."

Beträffande den närmare motiveringen hänvisar utskottet till skrivelsen.

Utskottet

Inledning

I detta betänkande behandlas de olika förslag till ändringar beträffande val till kyrkomötet m. m. som läggs fram i regeringens skrivelse 1985:2. Ändringarna gäller tidpunkten för kyrkomötets årliga sammanträden, tiden för kyrkomötesvalets genomförande, valkretsindelningen, avskaffande av särskilda delegerade för val av elektorer, minskat antal elektorer och vissa valtekniska frågor. I betänkandet behandlas också centralstyrelsens förslag om ändrade regler för minsta antalet kyrkomötesombud från varje stift som läggs fram i centralstyrelsens skrivelse 1985:1. Slutligen behandlas också den i motion 1985:36 väckta frågan om urtima kyrkomöte.

Bakgrunden

Bestämmelserna om val till kyrkomötet fanns tidigare i kyrkomötesförordningen (1949:174). I samband med kyrkomötesreformen infördes genom lagen (1982:942) om svenska kyrkan och lagen (1982:943) om kyrkomötet nya regler om val till kyrkomötet. I tekniskt hänseende innebär den nya ordningen inte några väsentliga skillnader mot vad som gällde tidigare. Reformen medförde dock en betydande ökning av antalet ledamöter av kyrkomötet liksom av antalet delegerade och elektorer för val av dessa ledamöter.

De nya reglerna om val till kyrkomötet tillämpades första gången vid till det kyrkomöte som hade sitt första sammanträde i mars 1983. Erfarenheterna från detta val gav på många håll anledning till kritik mot valsystemet. Kritiken har riktat sig framför allt mot att förfarandet är onödigt omständligt och att tiden för att genomföra valet är alltför knappt tilltagen. Det har också visat sig vara en utbredd uppfattning att valsystemets utformning leder till att kyrkomötets representativitet inte kan anses helt tillfredsställande.

I juni 1983 tillsattes därför en arbetsgrupp inom civildepartementet med uppgift att göra en översyn av reglerna om val till kyrkomötet. En framställning till regeringen från 1984 års kyrkomöte (LU 1984:5, kskr 3) om en ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden överlämnades till arbetsgruppen för att behandlas i samband med översynen av valreglerna.

Arbetsgruppen har redovisat resultatet av sitt arbete i promemorian (Ds C 1984:9) Översyn av reglerna om val till kyrkomötet. Promemorian har remissbehandlats. Regeringens skrivelse grundar sig i huvudsak på promemorian och remissyttrandena däröver.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen föreslås en ändring av tidpunkten för kyrkomötets årliga sammanträden samt vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet i syfte att förenkla valförfarandet och förbättra kyrkomötets representativitet.

I fråga om tidpunkten för kyrkomötets årliga sammanträden föreslås att kyrkomötet sammanträder med början den tredje tisdagen i augusti i stället för den första tisdagen i mars.

Enligt förslaget skall kyrkomötesvalet vara slutfört senast den 30 april året näst efter det år då kyrkofullmäktigeval har hållits i hela riket. Elektorerna skall ha utsetts före februari månads utgång.

Härnösands och Luleå stift föreslås bli delade i vardera två valkretsar. Enligt förslaget skall Härnösands stifts ena valkrets (västra valkretsen) omfatta Jämtlands län och den andra (östra valkretsen) Västernorrlands län. Luleå stifts ena valkrets (södra valkretsen) föreslås omfatta Västerbottens län och den andra (norra valkretsen) Norrbottens län.

Särskilda delegerade för val av elektorer föreslås bli avskaffade. Enligt förslaget blir huvudregeln i stället att elektorerna väljs av pastoratens beslutande organ, församlingsdelegerade eller fullmäktige. För det fall ett pastorat saknar eget beslutande organ, föreslås att elektorerna väljs gemensamt av kyrkoråden i de i pastoratet ingående församlingarna. Under vissa förutsättningar skall elektorerna enligt förslaget kunna väljas av fullmäktige i en total kyrklig samfällighet.

I skrivelsen föreslås vidare att antalet elektorer beräknas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i varje valdistrikt i stället för det totala antalet kyrkomedlemmar. Antalet elektorer minskas dessutom med en elektor i varje valdistrikt.

Val av ledamöter och ersättare föreslås under vissa förutsättningar kunna ske i samma valomgång. Samtidigt föreslås att det införs en möjlighet att tillämpa acklamationsförfarande. Enligt förslaget godkänns utdrag av protokoll över valförrättningen som bevis för den som har valts till ledamot av kyrkomötet eller ersättare för ledamot.

De i skrivelsen upptagna förslagen föranleder ändringar i lagen (1982:943) om kyrkomötet och i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 1985.

Utskottets överväganden*Ändrade regler om val till kyrkomötet*

Regeringen föreslår att åtgärder nu vidtas för att förenkla valen till kyrkomötet och förbättra kyrkomötets representativitet. Bakgrunden till förslaget sägs vara att det från många håll har förts fram kritik mot valsystemets utformning. Kritiken tar framför allt sikte på att reglerna är svåra att tillämpa i praktiken och att förfarandet är onödigt krångligt. En vanligt förekommande mening är också att den tid under vilken valet skall hinna genomföras är alltför knappt tilltagen. En annan utbredd uppfattning är att utformningen av valsystemet i alltför hög grad missgynnar de större församlingarna och att kyrkomötets representativitet därför inte kan anses helt tillfredsställande. Enligt vad som anförs har regelsystemet också visat sig innehålla vissa inkonsekvenser och oformligheter.

På grundval av resultatet av dels en enkät som arbetsgruppen utfört i fråga om domkapitlens erfarenheter av valreglernas praktiska tillämpning vid det senaste kyrkomötesvalet, dels en undersökning i fråga om valresultatets representativitet, anförs i skrivelsen att den kritik som har riktats mot valsystemet är berättigad. Enligt föredragande statsrådet kan de svårigheter som uppstod endast i begränsad omfattning hänföras till det förhållandet att valsystemet tillämpades för första gången. Snarare kan de påvisade problemen sägas vara inbyggda i själva systemet som sådant. Föredragande statsrådet ansluter sig därför till arbetsgruppens bedömning att det finns ett starkt behov av att förenkla valförfarandet och vidta sådana åtgärder att kyrkomötets representativitet förbättras.

Frågan om direkta val till kyrkomötet kommer att behandlas av den nyligen tillkallade folkstyrelsekommittén (JU 1984:05). Enligt den bedömning som görs i regeringens skrivelse måste man räkna med att det kommer att ta tämligen lång tid innan frågan om de kyrkliga valen i ett vidare perspektiv får sin lösning. Enligt vad som anförs finns det därför goda skäl att i avvaktan därpå genomföra de förenklingar och förbättringar när det gäller kyrkomötesvalen i dess nuvarande utformning som bedöms som mest angelägna.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till uppfattningen att det finns goda skäl att i avvaktan på resultatet av folkstyrelsekommitténs arbete göra de förenklingar och förbättringar beträffande valen till kyrkomötet som framstår som mest angelägna. Enligt utskottets mening bör emellertid endast sådana förenklingar och förbättringar vidtas som inte rubbar grunderna för valsystemets uppbyggnad eller minskar möjligheterna till en allsidig representation i den valkorporation som har att utse ledamöter av kyrkomötet. Det är med utgångspunkt från detta principiella ställningstagande som utskottet bedömer de av regeringen framlagda förslagen.

Avskaffande av särskilda delegerade för val av elektor

Enligt regeringens förslag skall de särskilda delegerade för val av elektor avskaffas. Huvudregeln blir i stället att elektorerna väljs av pastoratens beslutande organ, församlingsdelegerade eller fullmäktige. I det fall ett pastorat saknar eget beslutande organ, skall elektorerna väljas gemensamt av kyrkoråden i de i pastoratet ingående församlingarna.

Enligt föredragande statsrådet bör en förenkling av valförfarandet främst inriktas på de fall då valen är särskilt omständliga, nämligen då valdistrikten består av två eller flera församlingar. Utskottet kan för sin del inte dela uppfattningen att valförfarandet med särskilda delegerade är så omständligt att det motiverar ett avskaffande av dem. Vad som med den nuvarande ordningen har upplevts som det stora problemet är den tidspress under vilken delegeradevalen skall ske. Med en ändrad sammanträdestid för kyrkomötet och därmed en senareläggning av tiden för de olika valens avslutande bortfaller i allt väsentligt de problem som den nuvarande ordningen har fört med sig.

Härutöver kan mot förslaget göras den invändningen, som redan en del remissinstanser har gjort i sina yttranden över arbetsgruppens förslag, nämligen att pastoratens beslutande organ inte är sammansatta med tanke på att utgöra valkorporation i det nu aktuella sammanhanget. Som framhålls i motion 1985:93 omfattar kyrkomötets kompetensområde den kyrkliga verksamhet vars bas alltid är församlingarna. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion 1985:111 att genom församlingarnas ansvar för och medverkan i valprocessen skapas grunden för att kyrkomötet representerar hela Svenska kyrkan.

Sammanfattningsvis anser utskottet således att det i avvaktan på resultatet av folkstyrelsekommitténs arbete beträffande direktval till kyrkomötet inte finns skäl att avskaffa särskilda delegerade för val av elektor samt att principiella skäl snarare talar mot regeringens förslag. Utskottet avstyrker därför regeringens förslag i denna del.

I motion 1985:93 anförs att en förbättring av kyrkomötets representativitet kan uppnås genom främst den minskning av antalet delegerade, som föreslås i domkapitlets i Visby remissvar, och genom att pastorat med mindre än 2 000 kyrkomedlemmar förenas med annat pastorat till ett valdistrikt. Den i motionen föreslagna ordningen synes, såvitt utskottet kan bedöma, i stor utsträckning tillgodose önskemålen om en bättre representativitet. Konsekvenserna av förslaget kan emellertid inte utan närmare utredning överblickas. Utskottet anser sig därför inte kunna tillstyrka motionärernas förslag i denna del.

I regeringens skrivelse föreslås att det i lagen om kyrkomötet uttryckligen anges att det skall vara det nyvalda kyrkorådet som skall förrätta val av elektor. Utskottet kan helt ansluta sig till förslaget i denna del på de i skrivelsen anförda skälen (s 13). Härutöver föreslår utskottet av samma skäl

att motsvarande ordning införs också beträffande valen av delegerade. Utskottets förslag i denna del innebär att den nuvarande lydelsen av 8 § lagen om kyrkomötet måste ändras liksom också regeringens förslag till ändring i 5 kap. 15 § lagen om församlingar och kyrkliga samfundigheter.

Minskat antal elektorer

Regeringen föreslår att antalet elektorer beräknas med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i varje valdistrikt och inte längre i det totala antalet kyrkomedlemmar. Enligt förslaget minskas dessutom antalet elektorer med en elektor i varje valdistrikt.

Som skäl för förslagen anförs i huvudsak att de små församlingarna, enligt vad den förut nämnda undersökningen utvisar, är påtagligt överrepresenterade medan de medelstora och stora församlingarna blir missgynnade av systemet samt att en minskning av elektorsförsamlingen skulle innebära en betydande lättnad i valförfarandet och i den administration som krävs i samband med valen.

Utskottet vill för egen del anföra följande.

Av den verkställda undersökningen vars resultat redovisas i promemorian (DsC 1984:9) Översyn av reglerna om val till kyrkomötet (s 38) framgår klart att de allra minsta församlingarna är överrepresenterade när det gäller antalet elektorer i förhållande till antalet kyrkomedlemmar. Som föredragande statsrådet framhåller är de strukturella skillnaderna på det kyrkliga området så stora att det inte är möjligt att åstadkomma ett valsystem som på en och samma gång är praktiskt hanterbart och leder till ett representativt valutslag.

De förslag regeringen har lagt fram leder enligt utskottets bedömning inte till att proportionaliteten skulle förändras i någon avgörande utsträckning (jfr s 38 och 80 i DsC 1984:9). De framlagda förslagen när det gäller minskningen av antalet elektorer kan därför inte motiveras med att de leder till en förbättrad representativitet. Däremot leder förslagen till en avsevärd minskning av antalet elektorer. Det säger sig självt att valen förenklas och blir mindre kostsamma om man minskar antalet elektorer. Enligt utskottets mening är det önskvärt att åstadkomma en sådan minskning. En minskning av antalet elektorer bör emellertid inte ske på bekostnad av möjligheterna för skilda åsiktstäckningar i de mindre valdistrikten att ingå i elektorsförsamlingen.

Som framhålls i motionerna 1985:93, 1985:121, 1985:125 och 1985:141 måste de olika grupperingarna vid valen av ledamöter av kyrkomötet ha en reell möjlighet att bli företrädare också i de många små pastoraten. En annan ordning kan enligt utskottets mening inte anses tillfredsställande från demokratisk synpunkt. Utskottet kan därför inte tillstyrka förslaget att de minsta pastoraten endast skall få utse en elektor, vilket blir följden om antalet elektorer minskas med en elektor i varje valdistrikt.

En önskvärd om än begränsad minskning av antalet elektoror kan åstadkommas genom att beräkningsunderlaget utgörs av antalet röstberättigade medlemmar i stället för antalet kyrkomedlemmar. Enligt utskottets mening bör samma beräkningsunderlag användas i elektorsvalen som i delegeradevalen. Utskottet har i det föregående avstyrkt förslaget att avskaffa delegerade. I och för sig skulle man kunna tänka sig att beräkningsunderlaget för antalet delegerade också skulle kunna ske med utgångspunkt i antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. Konsekvenserna av en sådan ordning kan emellertid inte överblickas utan närmare utredning. Utskottet är därför inte berett att för sin del föreslå en ändring i dessa hänseenden.

I motionerna 1985:93, 1985:125 och 1985:141 föreslås att intervallerna mellan de olika storleksklasserna ändras, varigenom det totala antalet elektoror skulle minska och man dessutom skulle erhålla en bättre representativitet. Huruvida och i vilken utsträckning motionärernas förslag åstadkommer de åsyftade förbättringarna går enligt utskottets mening inte att med säkerhet bedöma. I den departementspromemoria som ligger till grund för regeringens förslag anförs att det är ytterst vanskligt och förenat med betydande svårigheter att exakt bestämma hur gränserna mellan intervallerna lämpligen bör dras (s 76). Enligt utskottets mening hade det varit av värde om möjligheten att ändra intervallgränserna närmare hade utretts och olika tänkbara alternativ därvid hade ställts mot varandra. I avsaknad av underlag för en säker bedömning är utskottet för sin del inte berett att tillstyrka motionärernas förslag.

Vissa valtekniska frågor

Regeringen föreslår att val av ledamöter och ersättare under vissa förutsättningar skall kunna ske i samma valomgång. Enligt förslaget införs en möjlighet att tillämpa acklamationsförfarande om elektorerna är ense om det. Förslagen innebär ändringar i 16 § lagen om kyrkomötet. Vidare föreslås att 20 § lagen om kyrkomötet ändras så att utdrag av protokoll över valförrättningen godkänns som bevis för den som har valts till ledamot av kyrkomötet.

De av regeringen föreslagna förenklingarna är enligt utskottets mening angelägna och berör inte de grundläggande principerna för valsysteemets utformning. Utskottet tillstyrker därför att förslagen genomförs i avvaktan på resultatet av folkstyrelsekommitténs arbete beträffande direkta val till kyrkomötet.

Ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden

Regeringen föreslår att kyrkomötet sammanträder med början den tredje tisdagen i augusti i stället för den första tisdagen i mars.

Bakgrunden till förslaget är att 1984 års kyrkomöte hos regeringen har

begärt att 26 § lagen om kyrkomötet ändras så att kyrkomötet skall sammanträda med början den sista tisdagen i augusti i stället för som nu den första tisdagen i mars. Kyrkomötets presidium har också under beredningen av regeringens förslag framfört ett sådant önskemål.

Enligt utskottets mening är det av flera skäl en stor fördel att kyrkomötets sammanträden flyttas till augusti. Förslaget för med sig inte bara praktiska fördelar när det gäller genomförandet av kyrkomötets sammanträden, utan även i fråga om valen till kyrkomötet genom att dessa inte som hittills behöver ske under tidspress. Utskottet delar den bedömning som tidigare har gjorts från kyrkligt håll, nämligen att de skäl som talar för en flyttning av sammanträdestidpunkten överväger de nackdelar i form av t. ex. eventuella fördröjningar av lagstiftningsärenden som är förenade med en ändrad sammanträdestidpunkt. Utskottet tillstyrker därför förslaget.

Enligt 34 § lagen om kyrkomötet är kyrkomötet skyldigt att vid dess närmaste sammanträde avgöra ett ärende som riksdagen eller regeringen har överlämnat senast en månad före sammanträdet början. När kyrkomötets sammanträden kommer att börja den tredje tisdagen i augusti kommer den i 34 § föreskrivna tiden att infalla under pågående semesterperiod. För att kyrkomötets ledamöter skall ha reella möjligheter att före kyrkomötets sammanträde sätta sig in i de ärenden som riksdagen eller regeringen överlämnar till kyrkomötet, bör den i 34 § angivna tiden förlängas. Utskottet föreslår därför att 34 § lagen om kyrkomötet ändras så att kyrkomötet skall vara skyldigt att vid dess närmaste sammanträde avgöra ett ärende som riksdagen eller regeringen överlämnat, om det har överlämnats senast två månader före sammanträdet början.

Tiden för kyrkomötesvalets genomförande

Regeringen föreslår att kyrkomötesvalet skall vara slutfört senast den 30 april året näst efter det är då kyrkofullmäktigeval har hållits i hela riket. Enligt förslaget skall elektorerna ha utsetts före februari månads utgång.

Genom att tiden för kyrkomötets sammanträde föreslås bli ändrad till augusti kan tiden för valets genomförande avsevärt förlängas. Utskottet vill understryka att detta innebär stora fördelar för valförandet och många av de problem som hittills har förekommit kommer därigenom att elimineras.

Enligt regeringens förslag skall kyrkomötesvalet vara avslutat före april månads utgång. Läronämnden föreslår i sitt yttrande 1985:10 att tiden för valets avslutande bestäms till den 31 mars, med hänvisning till att det därigenom skulle skapas förutsättningar att underlätta läronämndens arbets-situation. Utskottet har förstäelse för att läronämnden önskar längre tid för sitt arbete. De av nämnden anförda skälen är emellertid enligt utskottets mening inte tillräckliga för att man skall gå ifrån regeringens förslag i denna del. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag i fråga om tidpunkten då kyrkomötesvalet skall vara avslutat. Detsamma gäller även regeringens

förslag i fråga om tiden då elektorsvalen skall vara avslutade.

Enligt regeringens förslag skall de särskilda delegerade för val av elektorer avskaffas. En föreskriven tid då delegeradevalen skall vara avslutade återfinns därför inte i regeringens lagförslag. Utskottet har i det föregående avstyrkt förslaget om avskaffande av delegerade. För det fall de särskilda delegerade för val av elektorer behålls i enlighet med utskottets förslag, måste i 12 § lagen om kyrkomötet återfinnas en bestämmelse om när dessa val skall vara avslutade. Enligt utskottets mening bör delegeradevalen vara avslutade före januari månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum. Utskottet föreslår därför att 12 § lagen om kyrkomötet ändras i enlighet härmed.

Valkretsindelningen

Regeringen föreslår att Härnösands och Luleå stift delas i vardera två valkretsar. Härnösands stifts ena valkrets omfattar enligt förslaget Jämtlands län och den andra Västernorrlands län. Luleå stifts ena valkrets omfattar enligt förslaget Västerbottens län och den andra Norrbottens län.

I likhet med samtliga remissinstanser som har yttrat sig över arbetsgruppens förslag tillstyrker utskottet förslaget.

Ändrade regler för minsta antalet kyrkomötesombud från varje stift

Centralstyrelsen föreslår i sin skrivelse 1985:1 att reglerna i 2 § lagen om kyrkomötet ändras så att alla stift får minst tre mandat.

Vid 1984 års kyrkomöte hemställde utskottet i sitt betänkande 1984:24 att kyrkomötet skulle uppdraga åt centralstyrelsen att utreda frågan om ändrade regler beträffande minsta antalet kyrkomötesombud från ett stift. Kyrkomötet biföll utskottets hemställan.

Enligt utskottets mening gör sig alltså de skäl som utskottet anförde i sitt ovan nämnda betänkande gällande i fråga om en höjning av det minsta antalet representanter för ett stift. I likhet med centralstyrelsen anser utskottet att den väg bör väljas som så litet som möjligt förändrar den nuvarande proportionella fördelningen. Utskottet tillstyrker därför centralstyrelsens förslag.

Urtima kyrkomöte

I motion 1985:36 hemställs att kyrkomötet beslutar hos regeringen anhålla att den tar initiativet till en ändring i 26 § lagen om kyrkomötet så att det blir möjligt att inkalla kyrkomötet till extra sammanträden enligt motionens syfte. I motionen anförts att behov av en snabb inkallelse av kyrkomötet kan uppstå om någon stor och viktig fråga plötsligt aktualiseras och fordrar snabbt avgörande.

De uppgifter som ankommer på kyrkomötet enligt lagen om svenska kyrkan och lagen om kyrkomötet är enligt utskottets mening inte av sådan karaktär att de kräver snabbare ställningstaganden än dem som kan ske vid kyrkomötets årliga sammanträden. Utskottet avstyrker därför motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

beträffande avskaffande av särskilda delegerade för val av elektorer

1. att kyrkomötet med anledningen av regeringens skrivelse 1985:2 och med bifall till motionerna 1985:93 och 1985:111 i motsvarande delar hos regeringen anholder att 8 § lagen (1982:943) om kyrkomötet samt 5 kap. 15 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfundigheter erhåller såsom *Utskottets förslag* i bilaga 3 betecknade lydelse.
2. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 och med bifall till motionerna 1985:93 och 1985:111 i motsvarande delar hos regeringen anmäler att kyrkomötet avstyrker regeringens förslag till ändring i 9, 10, 11 och 22 §§ lagen (1982:943) om kyrkomötet samt regeringens förslag att upphäva p. 6 övergångsbestämmelserna till samma lag.
3. att kyrkomötet beslutar att motionen 1985:22, i den mån den inte kan anses besvarad med vad utskottet ovan har anfört, inte skall föranleda någon kyrkomötets vidare åtgärd;

beträffande minskat antal elektorer

4. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 och med bifall till motion 1985:121 hos regeringen anmäler att kyrkomötet avstyrker regeringens förslag till ändring i 6 § lagen (1982:943) om kyrkomötet,
5. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 hos regeringen anholder att 7 § lagen om kyrkomötet erhåller såsom *Utskottets förslag* i bilaga 3 betecknade lydelse,
6. att kyrkomötet avslår motion 1985:93 i motsvarande del samt motionerna 1985:125 och 1985:141, i den mån de inte kan anses besvarade med vad utskottet ovan har anfört;

beträffande ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden

7. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 och med bifall till motion 1985:111 i motsvarande del hos regeringen anmäler att kyrkomötet tillstyrker regeringens förslag till ändring i 26 § lagen (1982:943) om kyrkomötet,
8. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 hos regeringen anholder att 34 § lagen (1982:943) om kyrkomötet erhåller såsom *Utskottets förslag* i bilaga 3 betecknade lydelse;

beräffande tiden för kyrkomötesvalets fullgörande, valkretsindelningen, vissa valtekniska frågor m. m.

9. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 hos regeringen anhåller att 12 § lagen (1982:943) om kyrkomötet erhåller såsom *Utskottets förslag* i bilaga 3 betecknade lydelse.
10. att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 och med bifall till motion 1985:111 i motsvarande delar hos regeringen anmäler att kyrkomötet tillstyrker regeringens övriga förslag till ändringar i lagen (1982:943) om kyrkomötet med de ändringar i ingressen till lagen som föranleds av utskottets förslag;

beräffande mandatfördelningen

11. att kyrkomötet med bifall till centralstyrelsens skrivelse 1985:1 hos regeringen anhåller att 2 § tredje stycket lagen (1982:943) om kyrkomötet erhåller den av centralstyrelsen föreslagna lydelsen;

beräffande urtima kyrkomöte

12. att kyrkomötet avslår motion 1985:36.

Stockholm den 8 mars 1985

På kyrkolagsutskottets vägnar

KARL-ERIK JOHANSSON

Lotty Nordling

Närvarande: Karl-Erik Johansson ordf., Gustav Öberg, Thyra Håkansson, Solveig Fridh, Gunnar Lindberg,* K.-A. Johansson, Torsten Gustafsson, Thore Månsson,* Thomas Söderberg, Fritz Walfridsson, Berith Öhrnberg, Ingemar Björck, Nils Glimelius, Per Wihlborg och Karl-Gustav Lindelöw.

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av Gustav Öberg, Ingemar Björck, Thyra Håkansson, Solveig Fridh, Gunnar Lindberg, K-A Johansson och Berith Öhrnberg, som anser att utskottets yttrande under avsnitten Avskaffande av särskilda delegerade för val av elektorer, Minskat antal elektorer och Tiden för kyrkomötesvalets genomförande och hemställda moment 1-6 och 9-10 bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker på de av regeringen anförda skälen förslagen om avskaffande av särskilda delegerade för val av elektorer och minskat antal elektorer samt tiden för kyrkomötesvalets genomförande.

Utskottet hemställer

att kyrkomötet med anledning av regeringens skrivelse 1985:2, med bifall till motion 1985:111 beträffande valkretsindelningen m. m. och med avslag på motionerna 1985:22, 1985:93, 1985:111 i övriga delar, 1985:121, 1985:125 och 1985:141 hos regeringen anmäler att kyrkomötet tillstyrker regeringens förslag till ändringar i lagen (1982:943) om kyrkomötet och lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Läronämndens yttrande

1985:10

med anledning av regeringens skrivelse 1985:2 och motion om viss ändring i kyrkomötets arbetsordning

Till läronämnden har för yttrande överlämnats RegSkr 1985:2 och KMot1985:109.

Kyrkomötets läronämnd har i samband med kyrkomötena befunnit sig i en tidsmässig mycket svår arbetsituation. På några få dagar, ibland timmar, har den haft att informera sig om och ta ställning i en mängd ärenden, delvis av komplicerad natur.

Meningen med läronämnden är att frågor som rör Svenska kyrkans lära skall ägnas särskild uppmärksamhet. När det i kyrkomötesförfattningarna talas om "lära" gäller detta inte endast bekännelsen i trängre mening – bekännelsekrifter o. d. – eller situationer som ställer kyrkan inför mera genomgripande läromässiga avgöranden, utan det som åsyftas är över huvud taget sådant som har väsentlig teologisk innebörd. "Läran" är för 1979 års kyrkomöteskommitté "vad kristen tro är och hur bibel och bekännelse skall förstås" (SOU 1981:14 s 100). Det är alltså inte bara i spektakulära fall eller undantagsvis som läronämnden har att yttra sig. Dess uppgift är att följa den allmänna teologiska utvecklingen inom kyrkomötet.

I praktiken har detta först betytt en genomgång av samtliga inkomna motioner etc. för att sådant som uppenbarligen inte på något sätt rör läran skulle bortsorteras. Denna första gallring gjordes vid senaste kyrkomötet av läronämndens presidium på bemyndigande av kyrkomötets presidium. I övrigt har ärendena passerat läronämnden som helhet. Somliga av dessa ärenden har nämnden bedömt så, att de från lärosynpunkt inte föranlett någon diskussion eller kommentar. De har då lämnats därhän genom protokollsanteckningen "inget yttrande". Beträffande resten har nämnden valt att redovisa sitt ställningstagande i yttrandets form. Detta har skett bl. a. för att det skulle framgå var nämnden funnit anledning till större eller mindre uppmärksamhet ur läromässig synvinkel. Åtskilliga gånger har nämnden därvid för korthetens skull endast avgett omdömet "ingen erinran". I andra fall har yttrandet blivit längre.

Tidspressen har gjort att yttrandena ibland blivit disproportionerliga i förhållande till sakens intresse och vikt. Endast sällan har läronämnden haft tillfälle att till kyrkomötesledamöternas tjänst redovisa en utförligare utredning. För att läronämnden skall kunna fylla sin uppgift måste nämnden ha möjlighet att gå igenom ärendena, utreda, diskutera, besluta och redovisa sitt ställningstagande.

kyrkomötessammanträdena till augusti månad. Inför detta vill läronämnden fästa kyrkomötets uppmärksamhet vid behovet av hänsyn till läronämndens arbetssituation. Följande punkter är att nämna

1. I RegSkr 1985:2 föreslås att kyrkomötet skall sammanträda med början den tredje tisdagen i augusti i stället för som nu i mars. Kyrkomötesvalet skall vara slutfört senast den 30 april. Det är oklart när den sista tidpunkten för avlämnande av motioner är tänkt att infalla.

När nu kyrkomötessammanträdena föreslås bli flyttade till annan tid är det ytterst angeläget att hänsyn tas till läronämndens möjligheter att fylla sin uppgift. En sådan hänsyn kräver enligt läronämnden att kyrkomötesvalet slutförs tidigare än de 30 april och att motionsgränsen förläggs inte alltför långt därefter.

Läronämnden föreslår nu att kyrkomötesvalet skall vara avslutat senast den 31 mars och att motionerna i huvudsak skall vara avlämnade senast den 30 april. Tidssituationen för läronämnden skulle då avsevärt förbättras. En ytterligare fördel vore om kyrkomötets sammanträde de år då ingen kollision med den allmänna valrörelsen kan äga rum kunde börja sista tisdagen i augusti – så som tidigare föreslagits av kyrkomötet.

Läronämnden inser att det kan synas anmärkningsvärt att motionerna skall avlämnas så långt före själva kyrkomötessammanträdet. En sådan framförhållning är dock nödvändig för att läronämnden skall kunna arbeta på det sätt som är avsett.

Härmed har läronämnden också tagit ställning till KMot 1985:109.

2. Det skulle kunna tydligt utsägas i författningarna att utskottens och kyrkomötets ärendebehandling inte kan avslutas förrän läronämnden avgett erforderligt yttrande. Visserligen kan redan nu arbetsordningens 5 kap. 5 § tolkas i denna riktning. Men en respit till nästa kyrkomötessammanträde borde otvetydigt medges läronämnden liksom utskotten (se arbetsordningen 5 kap. 10 §).

3. Läronämnden måste ha möjlighet att ta ställning till de förslag som arbetas fram i utskotten. Dessa förslag kan radikalt skilja sig från sådant som föreslagits av kommittéer etc. Inte minst förhåller det sig så ibland med liturgiska texter. En särskild svårighet erbjuder ändringsförslag som framförs i plenum. Även sådana måste läronämnden ha möjlighet att samråda om och yttra sig över. Bestämmelserna skulle kunna göras klarare i dessa hänseenden.

4. När läronämndsledamöter nyväljs i början av ett kyrkomötessammanträde uppstår särskilda problem. De nya ledamöterna måste då plötsligt sätta sig in i de aktuella ärendena. Om ledamöterna fick vara desamma under beredningstid och plenartid skulle de alla kunna följa ärendenas gång. Val av läronämndsledamöter skulle då kunna ske i slutet av ett kyrkomötessammanträde för tiden fram t. o. m. ett följande kyrkomötessammanträde.

Läronämnden har vid flera sammanträden diskuterat riktlinjerna för sitt framtida arbete. Nämnden är medveten om att den i det ofrånkomligen

koncentrerade kyrkomötessammanhanget måste begränsa sig till de läromässigt väsentliga ärendena. Men också för att kunna avgöra vilka ärenden och vilka frågor i dessa som är läromässigt väsentliga måste nämnden få mer tid till sitt förfogande.

Under hänvisning till vad som här har anförts anhåller läronämnden att kyrkomötet i samband med behandlingen av frågan om kyrkomötets sammanträdestid vidtar sådana åtgärder att det blir möjligt för läronämnden att fylla sin uppgift.

Stockholm den 27 februari 1985

På läronämndens vägnar
BERTIL WERKSTRÖM

Örjan Wikmark

Närvarande: Ärkebiskop Bertil Werkström ordf., biskop Martin Lönnebo,* biskop Helge Brattgård, biskop Tord Simonsson, biskop Arne Palmqvist, biskop Per-Olov Ahrén, biskop Sven Ingebrand, biskop Bengt Hallgren, biskop Olaus Brännström, biskop Tore Furberg, biskop Krister Stendahl, Åke Andrén, Caroline Krook, Inez E Larsson, Martin Lind, Eva Lundgren, Per Erik Persson och Birgitta Rengmyr.

*Ej närvarande vid yttrandets justering.

Läronämndens yttrande

1985:18

med anledning av motioner om valen till kyrkomötet

Till läronämnden har för yttrande överlämnats KMot 1985:22, 93 och 111.

Motionerna behandlar RegSkr 1985:2 om vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet.

Från läromässig synpunkt är det åtminstone två problemställningar som aktualiseras genom motionerna och regeringens förslag till ändring i lagen om kyrkomötet:

1. Församlingarnas roll i valsystemet, när det gäller kyrkomötesvalen.
2. Samverkan mellan den kyrkliga demokratin (de förtroendevalda organen) och den prästerliga ämbetsförvaltningen.

1. I en indirekt valordning – dvs. en sådan som vi har nu och som regeringsförslaget föreslår skall bestå t. v. – är det församlingarna och pastoraten som utgör grunden för valsystemet. Kyrkomedlemmarna fullgör sina uppgifter och utnyttjar sin rösträtt genom sina församlingar. Denna ordning binder således basen i valordningen, där de primära valen sker, samman med församlingsgemenskapen och med församlingen som en gudstjänstfirande församling.

Bedömer man det nu framlagda förslaget från denna synpunkt är det acceptabelt i den utsträckning som det förlägger de primära valen till församlingsnivån och inom pastoratet samt låter pastoratet vara valdistrikt.

Den i 9 § förslaget till lag om ändring i lagen om kyrkomötet (se RegSkr 1985:2 s 81) angivna möjligheten att i vissa fall fullmäktige i "en kyrklig samfällighet för alla ekonomiska församlingsangelägenheter" förrättar det primära valet avseende de i samfälligheten ingående pastoraten (i t. ex. Västerås kyrkliga samfällighet ingår 8 pastorat och 20 församlingar) strider emellertid mot den angivna grundprincipen. De totala kyrkliga samfälligheterna är varken tänkta som fungerande andliga gemenskaper eller som gudstjänstgemenskaper, utan de är ekonomiska och administrativa enheter för fullgörande av vissa bestämda, gemensamma funktioner av detta slag.

Såsom bl. a. Visby domkapitel har utvecklat närmare (RegSkr 1985:2 s 59) är församlingarna att se som den egentliga basen i kyrkans liv och organisation och som grunden även för valen till kyrkomötet. Utgår man från detta kan man knappast acceptera den möjligheten, som anges i 9 §, att låta en ekonomisk-administrativ enhet utgöra den primära grunden.

Avgörande är således församlingssynen, vilken är en fråga med klart läromässiga implikationer.

2. Samverkan mellan den kyrkliga demokratin (de förtroendevalda orga-

nen) och den prästerliga ämbetsförvaltningen utgjorde en viktig princip i 1982 års kyrkomötesreform. Detta var ingalunda någon ny princip utan den har sedan gammalt varit vägledande vid utformningen av församlingsorganisationen, och den tidigare kyrkomötesorganisationen var också ett uttryck för detta, även om den var förbunden med kategoriklyvningen, en koppling som togs bort 1982. Samverkan gavs andra organisatoriska uttryck i de reformerade kyrkomötets ordningar.

Ordningen med pastoratet som valdistrikt är hämtad från den tidigare kyrkomötesordningen och är ingen tillfällighet. Den innebär att det primära valet till kyrkomötet sker inom det område som samtidigt är församlingsprästers verksamhetsområde. Det var motiverat att bevara denna koppling i den reformerade ordningen, emedan den var ett uttryck för den nyss nämnda samverkansprincipen. Eftersom den prästerliga förvaltningen av Ordet och sakramenten framför allt sker i församlingarna och med nära anknytning till gudstjänstlivet är det just inom pastoratet som denna samverkan kommer till sitt mest genuina uttryck.

Förslaget i den nämnda 9 § att i vissa fall förlägga det primära valet till de totala kyrkliga samfälligheternas fullmäktige strider även mot denna andra princip, principen om samverkan. I sådana fall upplöses i praktiken bandet mellan de förtroendevalda och den prästerliga ämbetsförvaltningen. I samfälligheter med flera pastorat sitter i fullmäktige enbart en av kyrkoherdarna i denna sin egenskap med yttranderätt (i Västeråssamfälligheten således en av åtta kyrkoherdar). Någon reell samverkan med den prästerliga ämbetsförvaltningen är det inte fråga om i detta sammanhang.

Avgörande för bedömningen härvidlag är således den prästerliga ämbetsförvaltningen och dess funktion och samverkan med de förtroendevalda organen, vilket är en fråga med läromässiga implikationer.

Slutsats

Den angivna möjligheten i den nämnda 9 § bör tas bort av läromässiga skäl.

Stockholm den 7 mars 1985

På läronämndens vägnar
HELGE BRATTGÅRD

Örjan Wikmark

Närvarande: Biskop Helge Brattgård ordf., biskop Tord Simonsson, biskop Arne Palmqvist, biskop Sven Lindegård, biskop Sven Ingebrand, biskop Bengt Hallgren, biskop Olaus Brännström, biskop Tore Furberg, biskop Krister Stendahl, Lars Hartman, Caroline Krook, Inez E Larsson, Martin Lind, Eva Lundgren och Per Erik Persson.

Av utskottet föreslagna ändringar i de för yttrande överlämnade lagförslagen m. m.

1. Lagen (1982:943) om kyrkomötet

Regeringens förslag

Utskottets förslag

7 §

Om ett *pastorat* eller annat valdistrikt består av en enda församling skall elektorerna och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige eller det nyvalda kyrkorådet.

Om ett valdistrikt består av en enda församling skall elektorerna och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige eller det nyvalda kyrkorådet.

8 §

Om ett *pastorat* består av två eller flera församlingar skall elektorerna och deras ersättare väljas av *församlingsdelegerade* eller kyrkofullmäktige i *pastoratet*.

Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar skall elektorerna och deras ersättare väljas av *särskilda delegerade*. Dessa skall för varje församling utses av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige eller det nyvalda kyrkorådet.

Om *församlingsdelegerade* eller kyrkofullmäktige inte finns i *pastoratet* skall valet i stället förrättas gemensamt av de kyrkoråd som finns i församlingarna i *pastoratet*. Valet skall ske inför ordföranden i kyrkorådet i den av församlingarna som har det största antalet röstberättigade kyrkomedlemmar.

Valet skall förrättas av de nyvalda *församlingsdelegerade* eller kyrkofullmäktige eller av de nyvalda kyrkoråden.

Antalet delegerade utgör för församling		
med högst	500 kyrkomedlemmar	5
med mer än	500 men högst	1 000 kyrkomedlemmar 7
med mer än	1 000 men högst	2 000 kyrkomedlemmar 9
med mer än	2 000 men högst	3 500 kyrkomedlemmar 11
med mer än	3 500 men högst	5 500 kyrkomedlemmar 13
med mer än	5 500 men högst	8 000 kyrkomedlemmar 15
med mer än	8 000 men högst	11 000 kyrkomedlemmar 17
med mer än	11 000 men högst	14 500 kyrkomedlemmar 19
med mer än	14 500	21

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

12 §

Delegerade skall utses före januari månads utgång året näst efter det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Elektorerna och deras ersättare skall utses före februari månads utgång året näst efter det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av elektorerna skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

Protokoll över val av delegerade skall skyndsamt sändas till den som enligt 9 § skall förrätta val av elektorerna. Protokoll över val av elektorerna skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag*

34 §

Ett ärende som riksdagen eller regeringen överlämnar till kyrkomötet skall avgöras av kyrkomötet vid dess närmaste sammanträde, om ärendet har överlämnats senast *en månad* före sammanträdet början. I annat fall skall ärendet avgöras senast vid det därpå följande sammanträdet.

Ett ärende som riksdagen eller regeringen överlämnar till kyrkomötet skall avgöras av kyrkomötet vid dess närmaste sammanträde, om ärendet har överlämnats senast två månader före sammanträdet början. I annat fall skall ärendet avgöras senast vid det därpå följande sammanträdet.

2. Lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

5 kap.

15 §

Kyrkorådet väljer kyrkvårdar bland de röstberättigade i församlingen enligt 2 kap. 3 § första och andra styckena. Minst en av kyrkvårdarna skall utses bland ledamöterna och suppleanterna i kyrkorådet. Kyrkvårdarna utses för tre år räknat fr. o. m. den 1 januari året efter det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Kyrkorådet utser för varje kalenderår en kassaförvaltare, om rådets medelsförvaltning inte har ordnats på annat sätt.

Det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena. Det nyvalda kyrkorådet får även före december månads utgång utse elektorerna som avses i lagen (1982:943) om kyrkomötet.

Det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena. Det nyvalda kyrkorådet får även före december månads utgång utse delegerade och elektorerna som avses i lagen (1982:943) om kyrkomötet.

CIVILDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLI.
vid regeringssammanträde
1985-03-21

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Holmberg

Proposition om vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet m. m.

1 Anmälan av kyrkomötets yttrande

Föredraganden anmäler kyrkomötets yttrande¹ över de remitterade förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet.
2. lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Föredraganden redogör för kyrkomötets yttrande och anför.

Kyrkomötet har i sitt yttrande anhängit om två ytterligare ändringar i lagen om kyrkomötet. Den ena gäller frågan om senaste tidpunkt för överlämnande av ärenden från riksdagen och regeringen till kyrkomötet. Den andra gäller mandatfördelningen vid valen till kyrkomötet.

Enligt 34 § lagen om kyrkomötet är kyrkomötet skyldigt att vid dess närmaste sammanträde avgöra ett ärende som riksdagen eller regeringen har överlämnat till kyrkomötet senast en månad före sammanträdet början. Eftersom kyrkomötets sammanträden enligt det remitterade förslaget skall ta sin början den tredje tisdagen i augusti kommer den i 34 § föreskrivna tiden att infalla under pågående semesterperiod. Kyrkomötet har därför föreslagit att 34 § lagen om kyrkomötet ändras så att kyrkomötet skall vara skyldigt att vid dess närmaste sammanträde avgöra ett ärende, om det har överlämnats senast två månader före sammanträdet början.

Jag delar uppfattningen att det är lämpligt att ändra tidpunkten för när riksdagens eller regeringens ärenden till kyrkomötet senast skall avlämnas. Jag tillstyrker följaktligen att en lagändring sker i enlighet med kyrkomötets förslag.

¹ Beslut om skrivelse till kyrkomötet (RegSkr 1985:2) fattat vid regeringssammanträde den 31 januari 1985.

I fråga om mandatfördelningen gäller i dag enligt 2 § tredje stycket lagen om kyrkomötet att antalet mandat för en valkrets skall bestämmas till två även om valkretsen vid tillämpning av fördelningsregeln i paragrafens andra stycke skulle tillföras färre än två mandat. Kyrkomötet har föreslagit att bestämmelsen ändras på så sätt att det lägsta antal mandat som tillförs varje valkrets skall bestämmas till tre i stället för till två.

Jag vill till en början erinra om att de ändringar av valreglerna som jag nu föreslår regeringen att underställa riksdagen huvudsakligen gäller sådana åtgärder som framstår som särskilt angelägna i syfte att i praktiskt hänseende underlätta förfarandet vid kyrkomötesvalen. Enligt min bedömning bör andra frågor anstå i avvaktan på den övergripande utvärdering av kyrkomötesreformen som, enligt vad riksdagens konstitutionsutskott (KU 1982/83:2) framhöll inför reformen, bör komma till stånd när erfarenheter har vunnits av den nya kyrkomötesorganisationen.

Den garantiregel i fråga om mandatfördelningen, som kyrkomötet nu har begärt ändrad, berör i praktiken Visby stift. Trots sitt låga antal röstberättigade kyrkomedlemmar har stiftet genom regeln tillförsäkrats två ombud att företräda stiftet vid kyrkomötet. Detta kan jämföras med att Gotlands län i riksdagen – som har betydligt fler ledamöter än kyrkomötet – representeras av endast två ledamöter. Med hänsyn till vad jag här har anfört är jag nu inte beredd att förorda någon ändring av bestämmelsen om det lägsta antal mandat som bör tillföras varje valkrets vid val till kyrkomötet.

Kyrkomötet har tillstyrkt förslagen i övrigt. Enligt min mening bör de nu föreläggas riksdagen.

2 Församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet

2.1 Inledning

Jag vill i detta sammanhang också ta upp en fråga om antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet.

I Stockholms kommun bildar samtliga territoriella församlingar en partiell samfällighet för vården av vissa bestämda angelägenheter. I denna samfällighet ingår 30 församlingar. För dessa finns en eller flera representanter i samfällighetens beslutande organ, församlingsdelegerade.

Lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter (LFKS) trädde i kraft den 1 juli 1983. Den ersatte 1961 års lag om församlingsstyrelse. Enligt de äldre bestämmelserna bestämdes antalet församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet med utgångspunkt från det totala invånarantalet i församlingen. Antalet delegerade bestämdes därvid så att varje församling utsåg en delegerad för varje påbörjat tiotusental invånare i församlingen. En nyhet i LFKS är att antalet församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet skall bestämmas med hänsyn till antalet röstberättigade vid val till kyrkofullmäktige, dvs. antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. Enligt 4 kap. 2 § LFKS skall i Stockholms kyrkliga

samfällighet antalet ledamöter i församlingsdelegerade bestämmas så att varje församling utser en ledamot för varje påbörjat tiotusental röstberättigade invånare i församlingen. För ledamöterna skall också utses suppleanter till lika stort antal. Beräkningstalet har alltså behållits oförändrat i den nya bestämmelsen, trots att beräkningsunderlaget har ändrats till röstberättigade invånare.

Stockholms församlingsdelegerade har i en skrivelse till civildepartementet den 7 november 1984 aktualiserat frågan om en förändring av representationsreglerna för Stockholms församlingsdelegerade. I skrivelsen framhålls att man enligt de äldre reglerna har utsett sammanlagt 81 församlingsdelegerade och lika många suppleanter. Den nya lagen innebär en radikal minskning av antalet beslutande i Stockholms kyrkliga samfällighet, eftersom 10 000 röstberättigade invånare torde motsvara ca 14 000–15 000 invånare. Det innebär enligt skrivelsen att antalet församlingsdelegerade fr. o. m. nästa mandatperiod kommer att bli ca 60. Proportionaliteten kommer därigenom att försämrats avsevärt, eftersom flera församlingar blir "enmansvalkretsar". Stockholms församlingsdelegerade anser därför att regeringen snarast bör föreslå riksdagen att LFKS ändras så att antalet församlingsdelegerade även fortsättningsvis kommer att bli ca 80.

Efter remiss har kammarkollegiet yttrat sig över skrivelsen. Kollegiet har framhållit att den avvikelse i förhållande till vallagens regler som kriteriet medlemskap i svenska kyrkan utgör har införts helt avsiktligt. Kollegiet har erinrat om att vid val enligt lagen (1982:943) om kyrkomötet underlaget utgörs av antalet röstberättigade kyrkomedlemmar. De avvikelser från kommunallagens och vallagens regler som förekommer på det kyrkliga området får enligt kollegiet anses sakligt betingade och motiverar inte någon ändring i LFKS. Enligt kollegiets mening bör i varje fall de nya reglerna först tillämpas i ett val, innan någon ändring övervägs. Kollegiet har därför föreslagit att framställningen från Stockholms församlingsdelegerade inte föranleder någon ytterligare åtgärd.

2.2 Överväganden

En nyhet i LFKS är, som jag tidigare har nämnt, att antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet skall bestämmas med hänsyn till antalet röstberättigade invånare i församlingen i stället för det totala invånarantalet. Det kan naturligtvis inte komma i fråga att nu ändra på den nya ordningen i LFKS att antalet kyrkomedlemmar är avgörande för beräkningen av antalet församlingsdelegerade. Även om sålunda den nya ordningen bör ligga fast i det hänseende som jag nu har angett, får detta givetvis inte hindra att sådana justeringar av den nuvarande bestämmelsen vidtas som kan behövas för att man skall kunna upprätthålla en god representativitet i samfälligheten.

Enligt skrivelsen från Stockholms församlingsdelegerade kommer propor-

ionaliteten att försämras avsevärt, eftersom flera församlingar blir "enmansvalkretsar". Jag vill nämna att en beräkning enligt den nya ordningen av antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet med utgångspunkt i det statistiska material som finns tillgängligt från 1982 års kyrkofullmäktigval skulle leda till en minskning av antalet ledamöter i församlingsdelegerade under nästa mandatperiod från 81 till 61.

Det står alltså klart att en drastisk sänkning av antalet ledamöter i Stockholms församlingsdelegerade kommer att ske, om inte en ändring görs i det nya beräkningssättet för antalet församlingsdelegerade. Enligt min mening saknas det anledning att, såsom kammarkollegiet har föreslagit, avvakta de nya reglernas tillämpning i 1985 års val till kyrkofullmäktige, innan en ändring övervägs. Jag förordar en omedelbar ändring av beräkningsmetoden. Jag anser emellertid att minsta möjliga ingrepp bör göras i den nuvarande ordningen.

Antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet skall enligt 4 kap. 2 § LFKS numera bestämmas så att varje församling utser en ledamot för varje påbörjat tiotusental röstberättigade invånare i församlingen. Trots den nya ordningen att sätta antalet församlingsdelegerade i relation till antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i stället för invånare i församlingen, ändrade man inte det gamla beräkningstalet (10 000). Jag förordar nu en justering av detta beräkningstal för att komma till rätta med det representativetsproblem som Stockholms församlingsdelegerade har aktualiserat. Jag föreslår att antalet ledamöter i församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet bestäms så att varje församling utser en ledamot för varje påbörjat sjutusental röstberättigade invånare i församlingen. Det är naturligtvis inte möjligt att mera exakt förutsäga hur många mandat som kommer att bli resultatet av det föreslagna beräkningstalet. En uppskattning med utgångspunkt från 1982 års valsiffror skulle emellertid leda till ungefär motsvarande antal ledamöter i Stockholms församlingsdelegerade som f. n.

Jag föreslår alltså en ändring i 4 kap. 2 § LFKS av den innebörd som jag nu har angett. Det är lämpligt att lagändringen träder i kraft samtidigt med de av mig i övrigt föreslagna lagändringarna, dvs. den 1 oktober 1985.

Ett förslag till ändring av 4 kap. 2 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter har upprättats inom civildepartementet.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels anta de till kyrkomötet remitterade lagförslagen med vidtagen ändring,

dels anta förslaget till ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

*Bilaga 1***Arbetsgruppens sammanfattning av sina överväganden och förslag****Bakgrund**

I samband med den s.k. kyrkomötesreformen infördes genom lagen (1982:942) om svenska kyrkan och lagen (1982:943) om kyrkomötet nya regler om val till kyrkomötet. I tekniskt hänseende kan den nya ordningen inte sägas innebära några väsentliga skillnader mot vad som gällde tidigare. De förutvarande bestämmelserna, vilka fanns i kyrkomötesförordningen (1949:174), överfördes till stor del oförändrade eller endast delvis modifierade till den nya lagstiftningen. Reformen innebar dock en betydande utökning av antalet ledamöter av kyrkomötet liksom av antalet delegerade och elektor för val av dessa ledamöter.

Reglerna tillämpades första gången vid valet till 1983 års kyrkomöte. Erfarenheterna från detta val blev sådana att det från många håll har framförts kritik mot valsystemets utformning. Kritiken riktar sig framför allt mot att reglerna är svåra att tillämpa i praktiken och att förfarandet är onödigt krångligt. En vanligt förekommande mening är också att den tid under vilken valet skall hinna genomföras är alltför knappt tilltagen. En annan utbredd uppfattning är att utformningen av valsystemet i alltför hög grad missgynnar de större församlingarna och att kyrkomötets representativitet därför inte kan anses helt tillfredsställande. Härtill kommer att regelsystemet visat sig innehålla vissa inkonsekvenser och oformligheter.

Det var mot denna bakgrund som chefen för civildepartementet sommaren 1983 beslöt att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att göra en översyn av reglerna om val till kyrkomötet. Några närmare riktlinjer för arbetet lämnades inte. Med hänsyn till innehållet i den kritik som riktats mot valsystemet är det emellertid naturligt att arbetsgruppens huvuduppgift har varit att söka astadkomma ett förenklat och mindre tidsödande valförfarande samt att utreda frågan om kyrkomötets representativitet och, om så visade sig erforderligt, föreslå åtgärder till förbättring härav.

Sammanställning av arbetsgruppens förslag

De förslag som arbetsgruppen lägger fram i promemorian kan i korthet presenteras på följande sätt.

Arbetsgruppen föreslår i huvudsak att

- valen av särskilda delegerade för elektorval i flerförsamlingspastorat avskaffas; i stället kommer de kyrkliga samfälligheternas fullmäktige eller församlingsdelegerade att välja elektor
- elektorförsamlingen minskas genom vissa förändringar i det beräkningsunderlag som bildar utgångspunkt för bestämmande av antalet elektor

- förfarandet vid val av kyrkomötets ledamöter och deras ersättare kan förenklas i vissa fall
- rutinerna för utfärdande av bevis för ledamöterna och deras ersättare förenklas.

Dessa förslag syftar främst till att göra valproceduren mindre omständlig och tidsödande. De två första förslagen torde också komma att få vissa positiva återverkningar i fråga om kyrkomötets representativitet.

Arbetsgruppen föreslår härutöver vissa ändringar och justeringar i fråga om

- valkretsindelningen: Luleå och Härnösands stift delas i vardera två valkretsar
- kyrkorådets behörighet att före mandatperiodens början välja elektor
- tidpunkt för bestämmande av beräkningsunderlag för antalet elektor
- reglerna om valsedels ogiltighet.

Vidare gör arbetsgruppen uttalanden såvitt avser bl. a. valdistriktsindelningen, mandatfördelningen, rutiner för inkallande av ersättare samt vissa kostnadsfrågor.

Innan arbetsgruppen närmare redovisar sina förslag skall först anges några utgångspunkter för arbetet.

Utgångspunkter för arbetet

En utgångspunkt för arbetsgruppens arbete har varit att valen till kyrkomötet också under den närmaste framtiden kommer att vara indirekta. Frågan om direkta val tas således inte upp i detta sammanhang. Som kommer att utvecklas närmare i promemorian finns avgörande skäl för att behandla den frågan i samband med andra och mera övergripande valfrågor. Direktvalsfrågan skall därför utredas av den av chefen för justitiedepartementet nyligen tillkallade parlamentariska kommittén (Dir. 1984:23) med uppdrag att föreslå åtgärder med syfte att förbättra folkstyrelsens villkor. Detta medför att de förslag till ändringar som arbetsgruppen redovisar i det följande är inriktade på att åstadkomma förenklingar och förbättringar i valförfarandet inom ramen för den nuvarande indirekta valmetoden. Med hänsyn till att valsystemet kan komma att ändras på längre sikt är förslagen dessutom begränsade på så sätt att de inte är mer genomgripande än att de snabbt bör kunna omsättas i praktisk tillämpning, dvs. redan vid valet till 1986 års kyrkomöte.

En annan utgångspunkt är att kyrkomötets sammanträde också i fortsättningen äger rum med början den första tisdagen i mars. Efter hemställan av kyrkomötet har arbetsgruppen undersökt om det finns möjligheter att i stället förlägga sammanträdet till slutet av augusti. Den nuvarande tidpunkten innebär nämligen olägenheter i flera hänseenden. Det har emellertid

visat sig att en ändring i fråga om kyrkomötets placering i tiden skulle innebära sådana konsekvenser i andra avseenden att en flyttning av sammanträdestiden till augusti eller annan tidpunkt, åtminstone f. n., måste betraktas som mindre lämplig. Ett avgörande skäl för denna ståndpunkt är att kyrkomötets medverkan vid kyrklig lagstiftning förutsätter att bestämmelserna i riksdagsordningen om när proposition senast skall avlämnas måste följas. Denna tidsfrist kan inte iaktas om sammanträdet hålls senare under året än vad som nu är fallet. En senareläggning av kyrkomötets sammanträde skulle därmed innebära en betydande fördröjning av lagstiftningsarbetet. Särskilt under de år då riksdagsval inträffar kan fördröjningen bli avsevärd.

Det förhållandet att någon ändring inte föreslås såvitt gäller tidpunkten för kyrkomötets sammanträde leder till att den tidsram inom vilken kyrkomötesvalet skall genomföras också blir oförändrad. Liksom hittills gäller således att den tid som står till förfogande kan räknas från valet av kyrkofullmäktige tredje söndagen i oktober fram till kyrkomötets sammanträde första tisdagen i mars. Med hänsyn till den tämligen komplicerade uppbyggnaden av valförfarandet med flera indirekta moment, är det inte förvånande att denna tidrymd av många uppfattas som alltför snäv. Dessutom infaller flera stora helger under den aktuella tiden vilket ytterligare förstärker intrycket av att tidsmarginalerna är utomordentligt små.

Ett viktigt led i arbetsgruppens arbete har därför varit att undersöka i vad mån de i lagen angivna tidpunkterna för delegerade-, elektors- resp. ledamotsval kan justeras. Dessvärre har det visat sig att det inte är möjligt att inom nuvarande tidsramar vidta några förändringar härvidlag. De överväganden som gjordes i samband med införandet av de regler i vilka tidsgränserna för de olika leden i valen bestämdes har fortfarande bärkraft. De tidsangivelser som då bestämdes måste anses vara väl avvägda inom den givna ramen. Arbetsgruppen föreslår därför inga förändringar i detta hänseende. Däremot kan förutskickas att vissa av de förslag som arbetsgruppen lägger fram i syfte att förenkla valförfarandet indirekt kan få den effekten att tidspressen minskar.

Som en ytterligare utgångspunkt för arbetet bör också sägas några ord i fråga om valdistriktsindelningen. F. n. gäller som huvudregel att varje pastorat utgör ett valdistrikt. Pastoraten uppvisar emellertid betydande skillnader i fråga om befolkningsunderlag. Detta leder till svårigheter att uppnå en god representativitet på alla nivåer i det indirekta valförfarandet. Härtill kommer att många av pastoraten har så få invånare att de från rent praktiska utgångspunkter kan få svårt att fungera som valdistrikt.

Mot denna bakgrund hade det i och för sig varit angeläget att försöka åstadkomma en ny valdistriktsindelning med mera jämnstora distrikt. Emellertid pågår f. n. i 1982 års kyrkokommitté en utredning om kyrkans struktur på lokalplanet (se närmare diskussionbetänkandet SOU 1983:55 Församlingen i framtiden). Resultatet av kommitténs arbete bör avvaktas

innan några ändringar vidtas. Kyrkomötesvalens ställning i förhållande till de allmänna valen är också av avgörande betydelse när det gäller indelningen i såväl valkretsar som valdistrikt. Denna fråga skall, som redan nämnts, utredas i annat sammanhang. Arbetsgruppen avstår därför från att nu föreslå några ändringar såvitt avser valdistriktsindelningen. Huvudregeln att varje pastorat skall utgöra ett distrikt kvarstår således. Som kommer att framgå nedan kan dock, snarare av tekniska än principiella skäl, kyrkliga samfälligheter i vissa fall komma att utgöra valdistrikt.

Kyrkomötets representativitet

Vad härefter gäller frågan om kyrkomötets representativitet har arbetsgruppen låtit utföra ett särskilt utredningsarbete under medverkan av statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet. De beräkningar som därvid gjorts med utgångspunkt i valet till 1983 års kyrkomöte ger belägg för att representativiteten vid kyrkomötet inte kan anses helt tillfredsställande. De i lagen nu angivna beräkningsgrunderna för antalet delegerade och elektorerna i varje valdistrikt gynnar i betydande mån de mindre församlingarna medan de större tvärtom blir underrepresenterade. Arbetsgruppen föreslår därför vissa justeringar i valsyste­met i syfte att förbättra representativiteten. Arbetsgruppen återkommer till detta i det följande.

Arbetsgruppens förslag

I huvudsak och mycket kortfattat redovisas här arbetsgruppens förslag till ändringar i valreglerna i lagen om kyrkomötet. Förutom vissa justeringar i tekniskt hänseende syftar förslagen, som tidigare nämnts, främst till att *förenkla valför­farandet* och att *förbättra kyrkomötets representativitet*. Några av förslagen kan f. ö. förväntas ge positiva effekter i båda hänseendena. Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1985.

Avskaffande av särskilda val av delegerade

I sådana valdistrikt, dvs. pastorat, som består av flera församlingar måste i dag hållas särskilda val av delegerade. Dessa delegerades enda uppgift är att välja de elektorerna som i sin tur skall välja kyrkomötets ledamöter. Arbetsgruppen menar att de delegerades uppgift i stället bör läggas på redan befintliga organ i vilka ingår företrädare för de olika församlingarna. Arbetsgruppen föreslår därför, såvitt gäller valdistrikt med två eller flera församlingar, att val av elektorerna förrättas enligt följande.

- Om församlingarna ingår i en *total kyrklig samfällighet* förrättas valet av *samfällighetens fullmäktige*.
- Om församlingarna ingår i en *partiell kyrklig samfällighet* eller i en *pastorats­samfällighet* förrättas valet av *församlingsdelegerade*.

Det kan tilläggas att förslaget får vissa följdverkningar i fråga om valdistriktsindelningen. F. n. utgör varje pastorat eller icke-territoriell församling valdistrikt. I fortsättningen kan även området för en samfällighet i vissa fall komma att fungera som valdistrikt.

Minskad elektorsförsamling

Enligt den nuvarande ordningen utses i valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar två elektorer och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 kyrkomedlemmar tre elektorer. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor. Denna ordning medför att antalet elektorer blir betydande. Totalt uppgår antalet till över 4 500.

Arbetsgruppen föreslar ändringar i beräkningsunderlaget i två avseenden. *Dels* bör underlaget i fortsättningen bestämmas med utgångspunkt i antalet *röstberättigade* kyrkomedlemmar i stället för det totala antalet medlemmar. *Dels* bör antalet elektorer bestämmas så att valdistrikten i det lägsta intervallet tilldelas *en* elektor i stället för två, och att distrikten i det därpå följande intervallet tilldelas *två* elektorer i stället för tre. I övrigt skall en ytterligare elektor utses för varje påbörjat 4 000-tal röstberättigade kyrkomedlemmar utöver 4 000.

Förslaget innebär att elektorsförsamlingen minskar med totalt drygt 1 700 elektorer. Detta bör bidra till att valförfarandet kan effektiviseras och bli något mindre tidsödande. Den minskade elektorsförsamlingen medför också att valet blir mindre kostnadskrävande för valdistrikten, vilka står för elektorernas kostnader i samband med valet.

Förslaget innebär vidare att det inträder en viss förbättring i representativitetshänseende. De små församlingarna kommer dock fortfarande att vara överrepresenterade.

Förenklat förfarande vid val av ledamöter och ersättare

Ledamöterna av kyrkomötet och deras ersättare väljs genom majoritetsval enligt en i lagen närmare beskriven ordning. Under vissa förutsättningar kan valet ske med tillämpning av reglerna i lagen (1955:138) om proportionellt valsystem vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

Oavsett vilken av dessa metoder som används kan valförfarandet, med hänsyn till det betydande antal personer som skall välja och väljas, bli både omständligt och tidsödande. Något skäl att konstruera helt nya valmetoder har dock inte ansetts föreligga f. n. De regler som nu tillämpas har överförts från kyrkomötesförordningen och är således väl kända i tekniskt avseende. Inför nästkommande kyrkomötesval kan dessutom förväntas att rutiner har skapats för att i möjligaste mån underlätta förfarandet bl. a. i form av hjälpblanketter för röstsammanräkningen och standardiserade protokollsblanketter.

Det är emellertid ofrånkomligt att ledamotsvalet på många håll även i fortsättningen kan bli tungrott. Det är därför angeläget att det i lagen ges möjlighet att tillämpa ett alternativt och förenklat förfaringssätt. En situation som inte är helt ovanlig, är att elektorerna kan enas om en gemensam lista. I sådana fall måste det anses helt onödigt att genomföra en regelrätt valomgång. Arbetsgruppen föreslår därför att det i lagen inskrivs en möjlighet att, för det fall elektorerna kan enas om en s. k. samlingslista, valet skall kunna ske genom acklamation.

Arbetsgruppen föreslår vidare, genom en något förändrad disposition av valbestämmelserna, att val av ersättare och ledamöter skall kunna ske i en och samma valomgång om majoritetsvalsprincipen tillämpas.

Förenklade rutiner för utfärdande av bevis

Domkapitlen skall utfärda bevis för den som blivit vald till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare för ledamot. Bevisen skall innehålla vissa i lagen närmare angivna uppgifter. Beviset skall tillställas den som blivit vald samt riksdagens valprövningsnämnd och kyrkomötets ordförande.

Såsom bestämmelsen är utformad krävs att vart och ett av de tre bevis som utfärdas för ledamöterna och ersättarna skall föreligga i original. Med hänsyn till det stora antal bevis som det är fråga om i detta sammanhang förefaller denna ordning mindre rationell. Arbetsgruppen föreslår därför, efter förebild av de regler som finns i vallagen (1972:620) om bevis för ledamöter av riksdagen, att som bevis skall gälla utdrag ur protokoll från valförrättningen.

Valkretsindelningen

Valkretsarna vid val till kyrkomötet utgörs i dag som huvudregel av varje stift. Lunds stift utgör dock två valkretsar, den sydvästra bestående av Malmöhus län och den nordöstra bestående av Kristianstads län och Blekinge län.

Frågan om lämplig valkretsindelning i stort har ett nära samband med de övergripande valfrågor som den tidigare nämnda kommittén inom justitiedepartementet har att behandla. Frågan har därför inte övervägts närmare av arbetsgruppen. Utgångspunkten är således att det också inom den närmaste framtiden är lämpligt att behålla principen om stiftet som valkretsar.

Detta hindrar inte att det kan finnas skäl att företa vissa justeringar inom ramen för den nuvarande ordningen. Det har i olika sammanhang framhållits att såväl folkmängd som arealstorlek bör kunna föranleda uppdelning av ett stift i flera valkretsar. När det gäller folkmängden har detta redan tagit sig uttryck i delningen av Lunds stift i två valkretsar.

I fråga om yta är Luleå stift ojämförligt störst i landet. Även Härnösands stift är ytmässigt mycket omfattande. Elektorernas resor till valförrättningen

kan i många fall bli både tidsödande och dyra. Arbetsgruppen föreslår därför att dessa stift delas i vardera två valkretsar. Detta innebär att Härnösands stift skulle bestå av en valkrets som omfattar Jämtlands län och en som omfattar Västernorrlands län. Luleå stift skulle bestå av en valkrets som omfattar Norrbottens län och en som omfattar Västerbottens län.

Kyrkorådens befogenhet att välja elektorer

Om ett valdistrikt, dvs. pastorat, består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. En motsvarande bestämmelse finns i fråga om val av delegerade i sådana valdistrikt som består av två eller flera församlingar.

Det är angeläget att resultatet av det val till kyrkofullmäktige som äger rum i oktober närmast före det att valförfarandet avseende kyrkomötesvalen inleds får ett direkt genomslag i dessa senare val. I lagtexten har därför för tydlighetens skull markerats att val av elektorer och delegerade skall hållas av de *nyvalda* kyrkofullmäktige dvs. de fullmäktige som har valts i oktober samma år som valet till kyrkomötet inleds. De nyvalda fullmäktiges mandatperiod börjar visserligen först vid årsskiftet. Enligt 2 kap. 9 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter är dock de nyvalda fullmäktige behöriga att före mandatperiodens början förrätta sådana val som ankommer på fullmäktige och avser tid efter utgången av det år då de valts.

För de fall då kyrkoråden fungerar som valkorporation saknas bestämmelser om att det skall vara det nyvalda kyrkorådet som väljer. Detta hör samman med att kyrkorådet enligt lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter inte tillagts samma behörighet som kyrkofullmäktige att förrätta val före mandatperiodens början vid årsskiftet. Detta medför att, då elektorer och delegerade väljs av kyrkoråd, valet förrättas av kyrkorådet i dess "gamla" sammansättning. Detta måste anses vara såväl inkonsekvent som principiellt oriktigt. Arbetsgruppen föreslår därför att bestämmelsen i 5 kap. 15 § lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter kompletteras på så sätt att det nyvalda kyrkorådet tilläggs behörighet att på samma sätt som kyrkofullmäktige förrätta val av elektorer före mandatperiodens början. Också i lagen om kyrkomötet bör detta anges genom att det uttryckligen slås fast att det är det *nyvalda kyrkorådet* som skall förrätta elektorsval.

Valsedels ogiltighet

Arbetsgruppen föreslår vissa justeringar i bestämmelsen om valsedels ogiltighet. Av lagtexten bör klart framgå att valsedel är ogiltig, för det fall majoritetsval tillämpats, om sedeln innehåller fler eller färre namn än vad valet avsett. Vidare föreslås att den nuvarande regeln om att valsedlarna är

ogiltiga om en elektor lämnat mer än en valsedel skall utgå. Denna regel torde främst ha betydelse i sådana val då sedlarna innesluts i ett valkuvert. Såvitt gäller val av ledamöter stadgas endast att omröstningen skall ske med slutna sedlar. Möjligheten att lämna mer än en valsedel torde därmed vara närmast utesluten. Om ändå en elektor skulle lämna flera valsedlar torde under alla förhållanden inte i efterhand kunna klaras ut vilka sedlar som "felar" och om någon av dem trots allt skall vara giltig för det fall sedlarna har samma innehåll.

Arbetsgruppens lagförslag

1. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982:943) om kyrkomötet dels att 9 § och punkt 6 övergångsbestämmelserna till lagen skall upphöra att gälla,

dels att 1, 6–8, 10–13, 15–17, 20 samt 22 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Lunds stift utgör dock två valkretsar med följande indelning.

Lunds stifts sydvästra valkrets består av Malmöhus län.

Lunds stifts nordöstra valkrets består av Kristianstads län och Blekinge län.

Föreslagen lydelse

1 §

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Lunds, Härnösands och Luleå stift utgör dock vardera två valkretsar med följande indelning.

Lunds stifts sydvästra valkrets omfattar Malmöhus län. Lunds stifts nordöstra valkrets omfattar Kristianstads län och Blekinge län.

Härnösands stifts västra valkrets omfattar Jämtlands län. Härnösands stifts östra valkrets omfattar Väster-norrlands län.

Luleå stifts norra valkrets omfattar Norrbottens län. Luleå stifts södra valkrets omfattar Västerbottens län.

6 §

För val av elektorer är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig.

I valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar utses två elektorer och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 kyrkomedlemmar utses tre elektorer. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor.

För val av elektorer är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Om samtliga församlingar i två eller flera pastorat bildar en kyrklig samsällighet, skall dock samsälligheten utgöra valdistrikt om något eller några av pastoraten saknar eget beslutande organ. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig.

I valdistrikt med högst 2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses en elektor och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses två elektorer. För varje påbörjat 4 000-tal röstberättigade kyrkomedlemmar ut-

Nuvarande lydelse

För elektorerna skall utses lika många ersättare.

Om ett valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av särskilda delegerade. Dessa skall för varje församling utses av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

<i>Antalet delegerade utgör för församling</i>		
med högst 500 kyrkomedlemmar		5
med mer än 500 men högst 1 000 kyrkomedlemmar		7
med mer än 1 000 men högst 2 000 kyrkomedlemmar		9
med mer än 2 000 men högst 3 500 kyrkomedlemmar		11
med mer än 3 500 men högst 5 500 kyrkomedlemmar		13
med mer än 5 500 men högst 8 000 kyrkomedlemmar		15
med mer än 8 000 men högst 11 000 kyrkomedlemmar		17
med mer än 11 000 men högst 14 500 kyrkomedlemmar		19
med mer än 14 500		21

Elektorsval genom delegerade skall ske inför ordföranden i kyrkofullmäktige eller, om kyrkofullmäktige inte finns, ordföranden i kyrkorådet i den församling i distriktet som har det största medlemsantalet.

Valbar till elektor eller ersättare för elektor och till delegerad är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet.

Föreslagen lydelse

över 4 000 utses ytterligare en elektor.

Antalet röstberättigade kyrkomedlemmar beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden.

7 §

Om ett valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av de nyvalda kyrkofullmäktige. Om kyrkofullmäktige inte finns, skall valet förrättas av det nyvalda kyrkorådet.

8 §

Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas

1. om församlingarna ingår i en total kyrklig samfällighet av samfällighetens fullmäktige,

2. om församlingarna ingår i en partiell kyrklig samfällighet eller i en pastoratssamfällighet av församlingsdelegerade.

Valet skall förrättas av de nyvalda fullmäktige och församlingsdelegerade.

9 §

upphävs

10 §

Valbar till elektor eller ersättare för elektor är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet.

Nuvarande lydelse

Val av elektorer och deras ersättare *samt av delegerade* skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Delegerade skall utses senast den 10 december och elektorer före utgången av december det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av delegerade skall skyndsamt sändas till den som enligt 9 § skall förrätta val av elektorer. Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

En elektor har i skäligen omfattning rätt till traktamente och kostnadsersättning för resa som påkallas av uppdraget. Kostnaderna skall betalas av pastoraten eller av de icke-territoriella församlingar som bildar valdistrikt för sig.

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar. Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

Över förrättningen skall föras protokoll.

Val av ledamöter *av kyrkomötet* skall vara *proportionellt*, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar den kvot som erhålls om samtliga väljandes antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Vid sådant proportio-

Föreslagen lydelse

11 §

Val av elektorer och deras ersättare skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

12 §

Elektorerna och deras ersättare skall utses före utgången av december det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

13 §

En elektor har i skäligen omfattning rätt till traktamente och kostnadsersättning för resa som påkallas av uppdraget. Kostnaderna skall betalas av pastoraten eller av de icke-territoriella församlingar som bildar valdistrikt för sig. *I de fall då ett valdistrikt utgörs av en samfällighet skall kostnaderna betalas av samfälligheten.*

15 §

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar, *om inte annat följer av 16 § tredje stycket.* Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

16 §

Val av ledamöter *och ersättare* kan ske *samtidigt eller i skilda omgångar.* *I båda fallen gäller det som föreskrivs i andra och tredje styckena.*

Nuvarande lydelse

nellt val tillämpas bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

Om valet inte sker proportionellt skall elektorerna var för sig till *ledamöter* föreslå så många personer som skall väljas. Vid första omröstningen är den vald som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ett tillräckligt antal *ledamöter* inte har utsetts vid denna omröstning skall ytterligare en omröstning ske. Valförrättaren skall därvid upprätta en förteckning som skall innehålla, för det fall att inte någon har blivit vald vid första omröstningen, de namn som har fått flest röster och i annat fall de namn som vid den första omröstningen har fått högsta röstetalet näst efter dem som har blivit valda. Förteckningen skall då innehålla två gånger så många namn som det återstår *ledamöter* att välja. Den nya omröstningen som skall företas får inte avse andra personer än dem som finns uppförda på förteckningen. De personer som vid denna omröstning får flest röster är valda. Vid lika röstetal sker avgörandet genom lottning.

Vad som föreskrivs i första och andra styckena gäller även vid val av ersättare. Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Föreslagen lydelse

Vid valet skall elektorerna var för sig föreslå så många personer som skall väljas. Vid första omröstningen är den vald som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ett tillräckligt antal *personer* inte har utsetts vid denna omröstning skall ytterligare en omröstning ske. Valförrättaren skall därvid upprätta en förteckning som skall innehålla, för det fall att inte någon har blivit vald vid första omröstningen, de namn som har fått flest röster och i annat fall de namn som vid den första omröstningen har fått högsta röstetalet näst efter dem som har blivit valda. Förteckningen skall då innehålla två gånger så många namn som det återstår *personer* att välja. Den nya omröstningen får inte avse andra personer än dem som finns uppförda på förteckningen. De personer som vid denna omröstning får flest röster är valda. Vid lika röstetal sker avgörandet genom lottning.

Om det vid valet framläggs en enda lista, som upptar namn på så många personer som valet avser, kan valet förrättas med acklamation. Val med slutna sedlar skall dock förrättas, om det begärs av minst så många elektorers, som motsvarar det tal som erhålls, om samliga röstberättigade elektorers antal delas med antalet av de personer som valet avser, ökat med ett.

Valet skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar den kvot som erhålls om samliga väljandes antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

närmast högre hela tal. Vid sådant proportionellt val tillämpas bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom lands- ting, kommunfullmäktige m. m.

Om ersättarna inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

17 §

En valsedel är ogiltig om den är försedd med kännetecken som uppenbarligen har satts dit med avsikt.

Om en elektor har lämnat mer än en valsedel i ett val, är valsedlarna ogiltiga. Har sedlarna summa innehåll, skall dock en av valsedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen. Namn på valsedeln skall anses obefintligt om kandidaten inte är valbar, namnet är överstruket eller det inte klart framgår vem som avses.

För det fall majoritetsval har tillämpats är en valsedel ogiltig om den innehåller fler eller färre namn än vad valet avsett.

Namn på valsedeln skall anses obefintligt om kandidaten inte är valbar, namnet är överstruket eller det inte klart framgår vem som avses.

20 §

För den som har blivit vald till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare skall domkapitlet genast utfärda bevis om detta. I beviset anges den valdes namn samt för vilken tid och valkrets ledamoten eller ersättaren har blivit vald. Beviset skall tillställas den som har blivit vald samt riksdagens valprövningsnämnd och kyrkomötets ordförande.

Som bevis gäller utdrag ur protokollet från valförrättningen.

22 §

Beslut, varigenom elektor och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts. *Detsamma gäller beslut varigenom delegerade har utsetts.*

Beslut, varigenom elektor och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

2. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 15 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter skall ha nedan angivna lydelse.

5 kap.

15 §

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Kyrkorådet väljer kyrkvårdar bland ledamöterna och suppleanterna i rådet. Kyrkvårdarna utses för den tid de är valda till ledamöter eller suppleanter.

Kyrkorådet utser för varje kalenderår en kassaförvaltare, om rådets medelsförvaltning inte har ordnats på annat sätt.

Det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena.

Det är då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena. *Inom samma tid skall det nyvalda kyrkorådet, för det fall kyrkofullmäktige inte finns i församlingen, utse elektor och deras ersättare enligt 7 § lagen (1982:943) om kyrkomötet.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds C 1984:9) Översyn av reglerna om val till kyrkomötet

1. Inkomna yttranden

Efter remiss har yttranden avgetts av hovrätten för Västra Sverige, kammarrätten i Jönköping, riksskatteverket, länsstyrelserna i Jönkopings, Malmöhus, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska kyrkans centralstyrelse, samtliga domkapitel samt Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

Länsstyrelsen i Jönkopings län har bifogat ett yttrande av kyrkorådet i Gislaveds församling. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har bifogat yttranden från kyrkorådet i Sundsvalls, Gustav Adolfs och Skönsmons församlingars kyrkliga samfällighet, kyrkorådet i Härnösands domkyrkoförsamling och kyrkorådet i Örnsköldsviks församling. Länsstyrelsen i Västerbottens län har bifogat yttranden från Skellefteå och Umeå kommuner. Domkapitlet i Skara har bifogat yttranden från kyrkoråden i Algutstorps, Kvänums, Södra Vings och Trollhättans pastorat.

Ett yttrande har dessutom inkommit från kyrkomötets presidium.

2. Allmänna synpunkter

De i departementspromemorian framlagda förslagen tillstyrks helt eller övervägande del av *hovrätten för Västra Sverige, kammarrätten i Jönköping, länsstyrelserna, riksskatteverket, Svenska kyrkans centralstyrelse, domkapitlen i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö, Lund, Karlstad, Härnösand, Luleå och Stockholm*. Några av dessa remissinstanser ifrågasätter dock behovet av att nu införa nya regler om val till kyrkomötet och *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* anser att de nuvarande reglerna bör tillämpas ytterligare en valperiod.

Hovrätten för Västra Sverige:

Lagen om kyrkomötet (1982:943) trädde i kraft såvitt avser bestämmelserna om fastställande av antalet valkretsmandat samt om val av elektor och delegerade den 1 december 1982 och i övrigt den 1 januari 1983. Efter ikraftträdandet har endast ett val till kyrkomötet hållits, nämligen 1983. De svårigheter, som uppkom vid detta val, kan i varje fall till viss del ha berott på att det var första gången valproceduren genomfördes med utökade valkorporationer. Riksskatteverket har förklarat sig berett att inför nästkommande kyrkomötesval medverka vid utarbetande av protokollsblanketter, som kan

användas vid valförrättningen. Verket har också lovat ställa sin sakkunskap till förfogande för att få fram särskilda hjälpblanketter för röstsammanräkningen. Åtskilliga av de domkapitel, som avgett yttrande till arbetsgruppen, har förklarat att 1983 års val inte inneburit några större problem. Ett domkapitel har ansett det ofrånkomligt att valsättet blir komplicerat så länge en indirekt valmetod tillämpas. Ett annat domkapitel har funnit att lagen om proportionellt valsätt är svår att tillämpa och att man saknade erfarenhet av sådana val.

Frågan om direkta val till kyrkomötet kommer att utredas av en av chefen för justitiedepartementet tillkallad parlamentarisk kommitté (Dir 1984:23) med uppdrag att föreslå åtgärder i syfte att förbättra folkstyrelsens villkor. I direktiven till kommittén heter det bl. a. att frågan om direkta val till kyrkomötet har samband med de övergripande valfrågorna och att frågan därför inte bör brytas ut ur detta större sammanhang. Även om denna kommitté måhända kommer att arbeta ett antal år, torde inte mer än ytterligare ett eller högst ett par val till kyrkomötet äga rum, innan förslag till direkta val till kyrkomötet kan föreligga. Med hänsyn härtill och till att såsom ovan påvisats olägenheterna av nu tillämpade valmetod inte förefaller vara alltför stora, synes övervägande skäl tala för att de av arbetsgruppen föreslagna ändringarna i kyrkomöteslagen inte nu bör komma till stånd. I allt fall synes det vara tillfyllest, om den förordade minskningen av antalet elektoror genomföres.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Arbetsgruppens förslag innebär på flera punkter förenklingar i det nuvarande valsystemet. Centralstyrelsen finner det angeläget att sådana förenklingar kommer till stånd. Centralstyrelsen vill emellertid understryka att kyrkomötet självt har prioriterat direktvalsfrågan framför partiella reformer av det nuvarande valsystemet. Denna omständighet bör dock enligt centralstyrelsens mening icke förhindra att, när nu likväl ett förslag till angelägna korrigeringar har arbetats fram, vissa jämkningar i det nuvarande systemet företas.

Centralstyrelsen är därför beredd att tillstyrka att arbetsgruppens förslag läggs till grund för en revidering av det nuvarande systemet för val till kyrkomötet.

Domkapitlet i Västerås:

Vad beträffar valsystemet konstaterar domkapitlet först att utredningens förslag icke avser en övergång till direkta val utan endast en revidering av det indirekta valsystemet. Det är således inom ramen för det indirekta valsyste-
met, som ändringsförslagen skall bedömas. Domkapitlet har dock funnit, att

en viss sammanblandning förekommit här. Argument, som hör samman mer med ett direktvalssystem än med ett för indirekta val, anförs av utredningen. Domkapitlet anser, att ett ställningstagande till frågan om direkta eller indirekta val blir aktuell först om ett eller ett par år, då utredningsmaterial härvidlag kan väntas föreligga.

Enligt domkapitlets uppfattning bör justeringar i nuvarande ordning f. n. avse endast smärre, nödvändiga ändringar i avsikt att underlätta tillämpningen av valbestämmelserna och att förenkla det praktiska förfarandet vid valet 1985/86. Några mer genomgripande förändringar kan det inte vara tal om. Domkapitlet finner därför arbetsgruppens förslag vara alltför långtgående.

Domkapitlet i Karlstad:

Erfarenheterna från det senaste valet till kyrkomötet visade på att de nya reglerna var svåra att tillämpa och att valproceduren var onödigt krånglig, varför arbetsgruppens förslag som skall syfta till förenklingar och förbättringar hälsas med tillfredsställelse. Enligt förslaget skall de nya reglerna tillämpas redan vid valet till 1986 års kyrkomöte. Med hänsyn till att det inom en snar framtid kommer ytterligare förslag till förändringar, kan ifrågasättas om inte alla ändringar borde göras vid ett och samma tillfälle. Dessutom föreligger erfarenheter från endast ett val.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Vad beträffar utredningens förslag i övrigt såvitt gäller valkretsar och valdistrikt m. m., minsta antal elektorerna och kyrkoråden som valkorporation i vissa fall anser förbundsstyrelsen att det nuvarande valsystemet bör provas ytterligare en valperiod innan förändringar övervägs.

3. Direkta eller indirekta val

Ett par remissinstanser uttalar sig i frågan om valen till kyrkomötet bör vara direkta eller indirekta. Någon erinran riktas dock inte mot arbetsgruppens ståndpunktstagande att inte i förevarande sammanhang utreda denna fråga utan att så får ske inom ramen för folkstyrelsekommitténs uppdrag.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Frågan om utformningen av valsystemet till det reformerade kyrkomötet var föremål för en omfattande behandling på 1983 års kyrkomöte. Förutom en framställning från 1982 års kyrkomötes utredningsnämnd (i betänkandet Samlad riksorganisation för svenska kyrkan, den s. k. "regnbågsboken", avsnitt 5.5 Val till kyrkomötet, s. 37, samt hemställan, s. 246) behandlade

kyrkomötet även 12 motioner inom samma ämnesområde.

Kyrkomötets behandling resulterade i en framställning till regeringen med begäran om en utredning om de kyrkliga valfrågorna "med inriktning på en övergång till direkta val med personvalsinslag vid första möjliga tillfälle, samt att därvid även övervägs frågan om en gemensam valdag för de kyrkliga valen, förlagd till ett annat år än det då allmänna val äger rum" (LU 1983:1, kskr 1983:5).

Mot denna bakgrund är det i och för sig tillfredsställande att arbetsgruppen har noterat att direktvalsfrågan kommer att bli föremål för särskild utredning genom den tillkallade parlamentariska kommittén. Centralstyrelsen hälsar med tillfredsställelse att den av kyrkomötet begärda utredningen kommer till stånd.

Samtidigt är det angeläget för centralstyrelsen att i detta sammanhang erinra om den prioritet kyrkomötet ville ge direktvalsfrågan. I flera av de ovan nämnda motionerna aktualiserades ändringar i det gällande systemet i olika detaljer, t. ex. att tidpunkten för beräkning av antalet kyrkomedlemmar definierades klarare, att elektorernas antal vid pågående pastoratsreglering lades fast m. m. I kyrkolagsutskottets av kyrkomötet gillade betänkande uttalades i fråga om dessa önskemål bl. a. följande: "I motionerna aktualiseras frågor om förtydliganden och ändringar i reglerna för kyrkomötesvalet. Med hänsyn till utskottets huvudinställning – att direkta val till kyrkomötet bör utredas och genomföras vid första möjliga tidpunkt – anser utskottet det vara obehövt att ta upp frågor om ändringar inom ramen för det nuvarande valsystemet". (LU 1983:1 s. 9).

I fråga om det i en motion framförda yrkandet om delning av Luleå stift i två valkretsar – vilket önskemål tillgodoses genom arbetsgruppens nu framlagda förslag – uttalade utskottet följande: "Med hänsyn till utskottets huvudinställning anser utskottet att denna fråga inte bör tas upp i nuvarande läge. Utskottet anser emellertid att en kommande utredning bör göra en översyn av valkretsindelningen vid kyrkomötesvalet i syfte att åstadkomma mindre valkretsar än f. n. I ett sådant sammanhang kommer starkt i fråga att dela Luleå stift i flera valkretsar. Därvid bör även frågan om utjämningsmandat prövas". (LU 1983:1 s. 9).

Centralstyrelsen konstaterar mot bakgrund av det nu anförda att kyrkomötets önskemål om en stark prioritering av direktvalsfrågan riskerar att undanskymmas av arbetsgruppens förslag om åtgärder inom ramen för det nuvarande systemet. Med hänsyn till kyrkomötets klara ställningstagande anser sig centralstyrelsen nödsakad att även i detta sammanhang erinra om vad som är kyrkans egen prioritering när det gäller valfrågorna.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Den nu tillämpade indirekta valmetoden innebär att församlingarna och samfälligheterna genom elektorssvalen kan utöva ett avgörande inflytande på

hur kyrkomötet sammansätts. Detta är givetvis en förutsättning för att kyrkomötet skall kunna anses som representativt för dessa och är därmed också en förutsättning för hur kyrkomötet och kyrkomötesorganisationen skall kunna fylla funktionen som kyrkokommunernas intresseorganisation.

Skulle direktval införas till kyrkomötet förlorar kyrkokommunerna sitt direktinflytande i kyrkomötesvalen och ansvarslinjen mellan kyrkomöte och kyrkokommuner försvinner därmed. I ett sådant läge måste förbundet överväga att återta sin funktion som intresseorganisation för kyrkokommunerna. En väsentlig del av kyrkomötesreformen skulle därmed gå förlorad.

Förbundet motsätter sig införandet av direktval till kyrkomötet.

4. Kyrkomötets placering i tiden

De flesta remissinstanserna uttalar sig inte i frågan om en ändring av tidpunkten för kyrkomötets sammanträden från mars till augusti.

Kyrkomötets presidium, Svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska Kyrkans församlings- och pastoratsförbund samt domkapiteln i Skara, Västerås, Göteborg, Härnösand, Visby och Stockholm förordar en ändring av sammanträdestidpunkten.

Kyrkomötets presidium:

1. En betydande majoritet av kyrkomötets ledamöter står bakom kyrkomötets önskemål om ändrad tidpunkt. I den mån regeringen menar allvar med att förhålla sig neutral till kyrkans interna arbete måste det finnas starka sakliga skäl från statsmakternas sida för att i denna fråga motsätta sig kyrkomötets önskemål.

2. I departementspromemorian anförs till stöd för promemorians negativa hållning till kyrkomötets framställning huvudsakligen a) budgetmässiga skäl, b) kyrkomötets roll i lagstiftningsarbetet och c) betydelsen av ett snabbt valgenomslag. Inget av de anförda skälen förefaller presidiet särskilt tungt vägande. Tvärtom kan pekas på väsentliga fördelar med en ändrad tid för kyrkomötets sammanträden i berörda hänseenden.

När det gäller a) budgetmässiga skäl bör det väl snarast vara en fördel med ett kyrkomöte i augusti-september, dvs. under den tid då man inom regeringen börjar förbereda den budgetproposition, som skall presenteras i riksdagen i januari följande år. Utbetalningen av bidrag till kyrkans fria verksamhet som inte omedelbart beror av anslagsbeslut bör lätt kunna administreras oberoende av när kyrkomötet sammanträder.

I fråga om b) kyrkomötets roll i lagstiftningsarbetet konstateras på s. 47 att "om regeringen anser att en viss reform i ett kyrkligt ärende bör träda i kraft den 1 juli" så är det en fördel att kyrkomötet kan sammanträda i mars. Med samma logik kan naturligtvis hävdas att om regeringen anser att en reform i ett kyrkligt ärende bör träda i kraft den 1 januari så är det en fördel

om kyrkomötet kan sammanträda i augusti-september. Att det generellt vore fördelaktigare att en reform trädde i kraft den 1 juli i stället för den 1 januari har inte påståtts och lär f. ö. vara svårt att argumentera för. Resonemanget i departementspromemorian är därför inte något bärkraftigt argument vare sig för den ena eller den andra tidpunkten.

På s. 48 anförs vidare att "det särskilt under det sista året av en mandatperiod ofta finns ett intresse av att få frågor behandlade av det pågående riksmötet". Kyrkomötets presidium har förståelse för den synpunkten, särskilt vad beträffar grundlagsfrågor. Dessa nämns inte särskilt i departementsstencilen men har omnämnts som ett argument mot ändrad sammanträdestid i en den 27 april 1984 inom civildepartementet upprättad promemoria om tidpunkten för kyrkomötessammanträdena. I den mån regeringen önskar infordra kyrkomötets yttrande i en grundlagsfråga är det en klar fördel med kyrkomötessammanträden i augusti-september eftersom regeringens förslag i en sådan fråga måste väckas hos riksdagen senast under november månad. Även i övrigt borde regeringen kunna anpassa sitt propositionsarbete efter ett kyrkomöte i augusti-september så att ett beslut i riksdagen kan erhållas under det sista året av en valperiod.

Betydelsen av ett snabbt valgenomslag, c), får inte överdrivas. Betydligt viktigare torde vara att de nyvalda kyrkomötesledamöterna får tid på sig att sätta sig in i aktuella frågor och förbereda sig för det förestående kyrkomötet. Med nuvarande ordning är det praktiskt taget omöjligt för den nyvalde kyrkomötesledamöten att hinna orientera sig tillräckligt för att ta ställning till de viktiga beslut som skall fattas på det förestående kyrkomötet, t. ex. valet av den nya centralstyrelsen. Det finns en uppenbar risk för att de etablerade ledamöterna i kraft av sin erfarenhet av tidigare kyrkomöten får en dominerande roll i det nyvalda kyrkomötet som rimmar verkligt illa med den demokratisering av kyrkomötet som var en väsentlig ingrediens i kyrkomötesreformen.

3. Kyrkomötets presidium, som har det yttersta ansvaret för att kyrkomötets sammanträden genomförs på ett sätt som är oantastligt från formell synpunkt och som inte spränger givna ekonomiska ramar, kan inte bortse från de fördelar som ligger i att kunna arbeta i riksdagens lokaler och att i mån av behov kunna anlita riksdagens personal. På längre sikt bör självklart eftersträvas att kyrkomötet kan samlas i kyrkans egna för ändamålet lämpade lokaler. Likaså bör det vara en målsättning att kyrkomötet skall kunna genomföras med anlitan av i allt väsentligt kyrkans egen personal. F. n. och under överskådlig tid finns emellertid vare sig sådana lokaler eller i någon större utsträckning sådan personal att tillgå. Med hänsyn härtill och då tillgång till såväl ändamålsenliga lokaler som lämplig personal är av avgörande betydelse för att kyrkomötet skall fungera, vore det till stor lättnad för presidiet och till stort gagn för kyrkomötets ledamöter om regeringen kunde tillmötesgå kyrkomötets framställning om ändrad sam-

manträdestid. Vi tror dessutom att kyrkomötet har mycket att vinna ekonomiskt på att få sammanträda i riksdagens lokaler.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

Promemorian behandlar huvuddelen av de synpunkter och argument som har anförts i frågan om tidpunkten för kyrkomötets sammanträden. Vid den samlande avvägningen har emellertid de från kyrkans utgångspunkt viktigaste tillmätts för liten betydelse. Centralstyrelsen kan därför inte instämma i slutsatsen att övervägande skäl talar mot en ändring, och styrelsen förordar att frågan blir föremål för överarbetning under hösten.

Från kyrkans utgångspunkt är följande väsentligt. Kyrkomötet självt har gjort bedömningen att förhösten är en lämpligare tidpunkt. De administrativa fördelarna och möjligheten att sammanträda i riksdagshuset måste understrykas. I lagutskottets betänkande (LU 1984:5) utvecklas utförligt sammanträdestidpunktens betydelse för budget- och granskningsprocessen. Centralstyrelsen vidhåller att dessa synpunkter är viktiga. Centralstyrelsens (och hela den frivilliga organisationens) redovisningsperiod är kalenderåret, vilket kyrkomötet låtit komma till uttryck i centralstyrelsens instruktion (SKFS 1983:9). Detta överensstämmer med församlingarna och med kyrkofonden. Det förhållandet att anslaget till kyrkomötet för dess offentlighetslika verksamhet bestäms för varje budgetår är här av helt underordnad betydelse.

Vidare bör betonas att det första kyrkomötet efter ett nyval behäftas med allvarliga informationsproblem. På drygt en månads tid skall nya ledamöter hinna få sin information, sätta sig in i aktuella ärenden, väcka motioner och delta i förberedelser av val till centralstyrelse och utskott. Detta låter sig svårigen göra på ett tillfredsställande sätt med nuvarande ordning.

Centralstyrelsen har uppfattningen att synpunkter, som t. ex. den om det snabbare valgenomslaget, väger lätt gentemot det nu anförda. Ett omedelbart valgenomslag är inte ens genomfört på lokalplanet. Det gamla kyrkorådet sitter kvar intill årets utgång. Att framhärda i denna argumentation torde vinna ringa gensvar hos de kyrkliga organen.

Också vikten av sammanträdestidpunkten för möjligheten att genomföra lagändringar inom det kyrkliga området har enligt centralstyrelsens mening överbetonats. En ordning med kyrkomöte i augusti månad kan i vissa fall till och med underlätta och påskynda behandlingen av ett lagstiftningsärende.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet vill hänvisa till de synpunkter som anförts i första särskilda utskottet i riksdagen (FsäU 1982:1 s. 31). Utskottet anser att flera skäl talar för att kyrkomötet bör sammanträda i september i stället för i mars. Skälen är bl. a. att kyrkomötet har gransknings- och budgetfrågor. Ehuru utskottet

anför dessa skäl görs den bedömningen att nackdelarna med att sammanträda i mars inte är så stora att lagförslaget måste förkastas. Man bör enligt utskottet tills vidare godta regeringens förslag om tid för kyrkomötets sammanträde.

Det är uppenbart att utskottets tillstyrkan till förslaget rymmer tveksamhet om tidpunkt för kyrkomötets sammanträde. Utskottet hänvisar också till möjligheten att kyrkomötet tar initiativ till ändrad tid på sina sammanträden.

Kyrkomötet har nu föreslagit att sammanträdena skall börja sista tisdagen i augusti. Domkapitlet, som delar kyrkomötets uppfattning i denna fråga, anser att stor hänsyn bör tas till kyrkomötets ställningstagande.

Arbetsgruppen anför (s. 47 f) att lagstiftningsåtgärder kommer att fördröjas om sammanträdena läggs senare än mars. Detta sammanhänger till stor del med riksdagens korta mandatperioder. Utredningar behöver tillsättas och förslag ställas i riksdagen under pågående mandatperiod. Domkapitlet vill framhålla, att frågor som förs till riksdagen från kyrkomötet som regel inte torde vara kontroversiella, varför riksdagens mandatperiod inte har samma betydelse som i riksdagens övriga arbete.

Om det rör sig om större frågor av principiell natur brukar från statsmaktens sida hävdas att man strävar efter politiskt och kyrkopolitiskt breda lösningar, varför eventuella regeringsskiften inte i dessa frågor torde få så avgörande betydelse.

Arbetsgruppen framhåller också vikten av att valresultatet i kyrkofullmäktige får så snabbt genomslag som möjligt. Domkapitlet gör emellertid den bedömningen att fördelarna med att lägga kyrkomötet i augusti-september överväger då man väger vikten av att valet slår igenom i kyrkomötet.

Det exempel som arbetsgruppen (s. 48) anför rör en fråga av speciell art eftersom genomslaget av ett beslut om nya regler om val av kyrkomötet kan ske först då reglerna kan tillämpas, nämligen då kyrkomötesval skall hållas.

Domkapitlet tillstyrker kyrkomötets hemställan att kyrkomötet skall sammanträda med början den sista tisdagen i augusti.

Med detta ställningstagande behöver den tidsnöd som nu komplicerar valen inte uppstå. Domkapitlet har likväl ansett sig böra, om dess förslag under denna punkt inte tillgodoses, uttala sin uppfattning i det följande rörande de förslag om förenkling av valproceduren som avser att minska denna tidsnöd.

Domkapitlet i Västerås:

Domkapitlet finner klart positivt, om kyrkomötets sammanträden förläggs till en senare tidpunkt på året än den som nu är fastställd, mars månad. Härvidlag biträder domkapitlet, vad Svenska kyrkans centralstyrelse framfört som sin mening. Många av de problem med kyrkomötesvalet, vilka anfördes i enkäten bland domkapitlen hösten 1983 (se betänkandet s. 25 ff) kommer därmed att lösas. Tidpunkten för kyrkomötets sammanträden är av

avgörande betydelse, och sker här en förändring i den riktning centralstyrelsen föreslår, föreligger icke längre skäl till mer omfattande ingrepp i gällande valordning.

Domkapitlet i Göteborg:

Kyrkomötet bör flyttas till augusti månad på grund av den pressade valsituationen liksom av den pressade motionstiden. Härvid kunde också nuvarande lokaler i Medborgarhuset bytas mot riksdagshuset med dess bättre utrustning för ändamålet.

En tidsmässig förflyttning som den ovan föreslagna skulle också vara till fördel för budgetarbetet.

Domkapitlet i Härnösand:

1984 års kyrkomöte har begärt att kyrkomötets sammanträdestid skall ändras till sista veckan i augusti och utförligt motiverat sin framställning. Arbetsgruppen har (s. 44–49) redovisat sina överväganden och skälen för att inte föreslå ändrad sammanträdestid. Det ankommer inte på domkapitlet att bedöma bärigheten i skälen, men det är svårt att förstå att kyrkomötets medverkan i lagstiftningsarbetet skulle försvåras av att sammanträdestiden förläggs till augusti. Det bör vara möjligt att riksdagen under hösten beslutar i de lagstiftningsärenden som kyrkomötet i sådant fall har behandlat i augusti.

Domkapitlet i Visby:

Enligt domkapitlets mening bör kyrkomötets uttalade mening vara avgörande vid beslut angående mötets placering i tiden.

Domkapitlet i Stockholm:

I fråga om kyrkomötets placering i tiden önskar domkapitlet understryka att starka skäl av praktisk natur talar för att kyrkomötet bör hållas på hösten. Domkapitlet beklagar att arbetsgruppen inte funnit det möjligt att föreslå en sådan förändring av kyrkomötets placering i tiden.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundet biträder kyrkomötets framställning i denna del. Såsom kyrkolagsutskottet påpekat är det främst budgetmässiga skäl som gör att en flyttning av sammanträdestidpunkten är önskvärd. Kyrkomötesorganisationens budgetår är kalenderår och det är då givetvis i hög grad önskvärt att den erforderliga budgetbehandlingen kan äga rum före det budgetåret börjar,

dock inte för långt innan.

Kyrkomötets nuvarande sammanträdestid är ur den synpunkten mycket otillfredsställande placerad eftersom budgeten med denna ordning måste slutligt beredas inom centralstyrelsen 11–12 månader innan den skall träda i tillämpning. Beredningen inom nämndorganisationen får då förutsättas ske 13–14 månader före budgetårets början resp. 25–26 månader innan dess slut. Redan detta exempel torde i och för sig vara tillräckligt för att belysa det orimliga ur budgetbehandlingssynpunkt att ha kyrkomötet förlagt till mars månad.

Ytterligare i denna del kan dock påpekas att som en elementär förutsättning vid budgetarbete gäller att nästföregående års bokslut skall finnas tillgängligt. Denna förutsättning föreligger inte om kyrkomötet skall fastställa budgeten redan i mars månad året före budgetåret.

Utredningen har (s. 46) åberopat prop. 1981/82:192 och vad i denna sägs om att anslag till kyrkomötesorganisationen skall utgå med belopp som fastställs för varje budgetår. Vid den tidpunkt då denna proposition lades fram var frågan om vilket budgetår som skulle tillämpas för kyrkomötesorganisationen inte beslutad. Denna fråga avgjordes först vid 1983 års kyrkomöte (OU 1983:2 hemställan p. 2; Kskr 51) då det i och med antagandet av instruktionen för centralstyrelsen bestämdes att kalenderår skulle vara budgetår för centralstyrelsen och därmed även för kyrkomötesorganisationen i övrigt. Regeringens anslagsgivning måste då givetvis anpassas till detta förhållande, vilket inte torde föranleda några svårigheter eftersom ju också kyrkofondens räkenskapsår numera är kalenderår.

Utredningen framför som skäl mot en flyttning av kyrkomötets sammanträdestidpunkt den medverkan kyrkomötet har i lagstiftningsarbetet. Utredningens formuleringar i denna del kan ge anledning till missförstånd. Helt klart är att proposition i ett lagstiftningsärende som avses träda i kraft vid halvårsskiftet skall avlåtas senast den 31 mars. Om den nya lagstiftningen däremot skall träda i kraft vid årsskiftet kan ju kyrkomötet behandla ärendet i september och regeringen avlåta proposition vid höstriktdagens början. Riksdagen bör då kunna besluta i ärendet i tillräckligt god tid före årsskiftet. En tidsmässig placering av kyrkomötet i augusti/september är därför att föredra när det gäller dess medverkan i lagstiftningsärenden som skall träda i kraft vid årsskiftet. Det kan också ifrågasättas om inte större delen av den lagstiftning som kyrkomötet kommer att ha anledning att behandla är av sådan karaktär att ett ikraftträdande vid kalenderårsskifte kommer att framstå som naturligtast. Särskilt gäller detta sådana lagstiftningsärenden som berör kyrkomötesorganisationen och de kyrkliga kommunerna som ju alla har kalenderåret som verksamhets- och räkenskapsår.

Från kyrkomötets sida har, såsom utredningen redovisar, starka önskemål framförts om flyttning av kyrkomötets sammanträdestid för att därigenom möjliggöra samverkan med riksdagen såvitt gäller personal och lokaler.

Rent allmänt vill förbundet framhålla det önskvärda i att man inom den

offentliga sektorn samverkar för att på så sätt minska de samlade kostnaderna. I augusti/september är riksdagens lokaler normalt inte utnyttjade för riksdagens egna behov och skulle därför kunna användas av kyrkomötet utan att någon nämnvärd extrakostnad sammantaget skulle behöva uppstå för det allmänna. En kostnadsbesparing vad gäller lokaler, bevakning, telefoninstallationer m. m. uppkommer därför vid en samverkan med riksdagen. Storleken av en sådan besparing hade utredningen bort klargöra. Att kyrkomötet skulle ges bästa möjliga förutsättningar för sitt arbete om det kunde sammanträda i riksdagens lokaler är uppenbart.

Vad gäller personalen vid kyrkomötet förefaller det lämpligt att, såsom utredningen anför, den personal som numera tjänstgör hos centralstyrelsen i ökande utsträckning kan tjänstgöra även hos kyrkomötet jämsides med bl. a. riksdagspersonal.

Det kan då vara värt att uppmärksamma att man inom riksdagsorganisationen sannolikt har en överkapacitet vid en tidpunkt då riksdagen inte är samlad. Det motsatta förhållandet torde vara rådande under den tid som kyrkomötet f. n. sammanträder; en tidsperiod som uppges sammanfalla med en intensiv arbetsperiod i riksdagen. Den ur personalkostnadssynpunkt optimala lösningen av personalfrågan vid kyrkomötet är sannolikt en samverkan mellan centralstyrelsen och riksdagen i ett läge då kyrkomötets sammanträde kan förläggas till tid då riksdagen inte är samlad.

Vad utredningen i övrigt anför som skäl mot en flyttning av kyrkomötets sammanträdestid är inte sådana att de var för sig eller sammantaget kan anses vara av betydelse vid frågans avgörande.

Förbundet vill bestämt påyrka att kyrkomötets hemställan om flyttning av kyrkomötets sammanträdestid genomförs.

5. Tiden för kyrkomötesvalens genomförande

Några domkapitel framhåller att tiden för kyrkomötesvalens genomförande – även om de föreslagna förenklingarna genomförs – alltjämt är mycket begränsad för det fall kyrkomötessammanträdet skall äga rum i mars.

Domkapitlet i Skara:

Utredningens förslag under 3.6 innebär att i flerförsamlingspastorat, vilka i Skara stift är 82 av dess 88 pastorat, elektorsvalen inte längre skall fullgöras av för enbart detta ändamål utsedda särskilda delegerade utan av kyrkofullmäktige i total ekonomisk samfällighet för hela pastoratet och i andra fall av församlingsdelegerade.

Om domkapitlets förslag till ändring i tiden av kyrkomötet inte genomförs bör följande beaktas.

Eftersom Skara stift till så övervägande del består av flerförsamlingspasto-

rat, de flesta med församlingsdelegerade som beslutande organ, kommer med arbetsgruppens ändringsförslag som nämnts likväl tiden att bli knapp för pastoratens utseende av elektor. Församlingarnas nyvalda kyrkofullmäktige eller – vilket oftast är fallet i stiftet – kyrkostämmor skall hinna välja församlingsdelegerade för deras val av elektor före december månads utgång.

Eftersom det blir nödvändigt enligt domkapitlets uppfattning med så tidiga församlingsdelegeradeval som möjligt för en smidig anpassning till kyrkomötesvalstiderna och för att bortfallet av val av särskilda delegerade skall få avsedd effekt, har därför domkapitlet föreslagit ändring i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter.

Det bör också observeras, att i lagen om kyrkomötet finns inskriven (12 §) en sista dag för val av dessa särskilda delegerade. Någon motsvarighet till tidig sista dag i december för val av församlingsdelegerade finns inte i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter. Domkapitlet ifrågasätter, om en sådan bestämmelse kan avvaras, och föreslår därför, att sist angivna lag kompletteras i det hänseendet för gardering mot tidsnöd i nästa skede, senaste tidpunkt för val av elektor.

Domkapitlet i Härnösand:

Domkapitlet anser alltså – såsom det framhållits i yttrande 1983 12 14 till arbetsgruppen – att tiden för kandidatnominering inför kyrkomötesvalet är otillräcklig. Därtill kommer att kyrkomötesledamöterna får alltför kort tid på sig för att läsa in och bearbeta materialet inför mötet. Slutligen kan anföras att tidspressen på domkapitlet blir mycket stor. Förslaget att slopa delegeradevalen ändrar inte dessa förhållanden. Domkapitlet vidhåller därför sin uppfattning att tiden för valproceduren är för knapp tillmätt.

6. Valkretsindelningen

Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget om en uppdelning av Härnösands och Luleå stift i vardera två valkretsar. Enligt *domkapitlet i Skara* bör ändringen dock ske endast om de berörda domkapitlen kan få de förstärkningar i fråga om resurser för valen, som krävs för att genomföra dubbla valförrättningar.

Domkapitlet i Härnösand:

Domkapitlet tillstyrker att stiftet delas i två valkretsar, en för varje län.

Domkapitlet i Luleå:

Domkapitlet anser, att den föreslagna delningen av Luleå stift i två valkretsar är ändamålsenlig. De båda stiftsdelarnas olika kyrkliga karaktär kommer därigenom bättre till uttryck än enligt gällande ordning. Valresultatet blir mera representativt. Elektorerna kommer alltså att i många fall ha långa resvägar, men förhållandena förbättras i jämförelse med nuvarande ordning.

7. Valdistriktsindelningen

Remissinstanserna har inte haft någon erinran mot att en översyn av valdistriktsindelningen får anstå till dess utredningen om kyrkans organisation på lokalplanet är slutförd. *Domkapitlet i Göteborg* och *Visby* menar dock att det redan nu borde ges en möjlighet att förena sådana pastorat som har färre än 2 000 invånare till större enheter.

(Angående frågan om kyrkliga samfälligheter som valdistrikt i vissa fall – se nästa avsnitt.)

8. Avskaffande av särskilda delegerade för val av elektor

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker att valen av särskilda delegerade för elektorval i flerförsamlingspastorat avskaffas och att i stället de kyrkliga samfälligheternas fullmäktige eller församlingsdelegerade väljer elektor. De remissinstanser som sålunda är positiva till förslaget är *hovrätten för Västra Sverige*, *kammarrätten i Jönköping*, *riksskatteverket*, *länsstyrelserna*, *Svenska kyrkans centralstyrelse* samt *domkapitlet i Uppsala*, *Linköping*, *Skara*, *Strängnäs*, *Växjö*, *Karlstad*, *Härnösand*, *Luleå* och *Stockholm*.

Domkapitlet i Lund förklarar sig vara tveksamt till förslaget och det avstyrks helt av *domkapitlet i Västerås*, *Göteborg* och *Visby*. Det främsta skälet härför är att samfälligheternas fullmäktige och församlingsdelegerade inte anses lämpliga som valkorporation med hänsyn till dessa organs sammansättning och uppgifter.

Härutöver har några instanser synpunkter på vissa föreslagna konsekvensändringar, framför allt i fråga om de kyrkliga samfälligheterna som valdistrikt i vissa fall.

Hovrätten för Västra Sverige:

Förslaget om att låta de särskilda delegerade i valdistrikt med mer än en församling ersättas av redan befintliga organ vid val av elektor måste innebära en viss förenkling. När det gäller kyrkliga samfälligheter för alla ekonomiska församlingsangelägenheter, s. k. totala samfälligheter, ligger

det väl närmast till hands att samfälligheternas kyrkofullmäktige utser elektorerna. Det kan emellertid invändas att kyrkomötet behandlar centrala kyrkliga frågor och endast i begränsad omfattning ägnar sig åt församlingarnas ekonomiska angelägenheter. De personer, som skall välja elektorerna, bör därför måhända ha andra kvalifikationer än de, som är valda till kyrkofullmäktige. Kravet på andra kvalifikationer gör sig än mer gällande, när det är fråga om samfälligheter med begränsade beslutsbefogenheter. De församlingsdelegerade, som här företräder samfälligheten, kan ha utsetts för att få behovet av sakkunskap inom ett begränsat ekonomiskt område tillgodosett. Nu framförda synpunkter talar mot den föreslagna ändringen men med tanke på den förenkling som föreslaget innebär vill hovrätten ej motsätta sig de föreslagna ändringarna i 8 § kyrkomöteslagen.

Det tillägg till 6 § första stycket kyrkomöteslagen, som föreslagits av arbetsgruppen, synes ha avseende på det tämligen ovanliga fall, då en församling på grund av dispens från att ha egna kyrkofullmäktige eller kyrkoråd skulle sakna organ för val av elektorerna. Även om sådan dispens lämnats, synes beslutanderätten för församlingen kunna utövas av kyrkostämman (1 kap. 7 § församlingslagen). Hovrätten vill därför ifrågasätta behovet av den föreslagna ändringen.

Kammarrätten i Jönköping:

Det nuvarande förfarandet för val till kyrkomötet är, som arbetsgruppen påpekat, tämligen komplicerat uppbyggt. Det är därför av vikt att så långt det är möjligt och rimligt förenkla valproceduren. De förslag som framlagts i detta syfte, bl. a. förslaget att avskaffa de särskilda delegerade för val av elektorerna, är således angelägna.

Kammarrätten instämmer i arbetsgruppens uppfattning att det från mera allmänna synpunkter finns skäl att begränsa antalet valkorporationer inom kyrkans område och i stället sträva efter att utnyttja samma organ för så många val som möjligt. Det kan mot bakgrund av det sagda ifrågasättas om inte samma valkorporation i än vidare omfattning än arbetsgruppen föreslagit skulle kunna utnyttjas för olika valprocedurer.

Följande lagbestämmelser utgör exempel där sammanslutning av lekmanaföreträdare medverkar vid val eller liknande förfaranden inom ramen för kyrkans organisation. 4 § 1 och 2 momenten lagen (1936:567) om domkapitel reglerar bl. a. val av en av domkapitlets lekmanaledamöter. Sådan ledamot utses av ombud för pastoraten. Ombuden utses i sin tur av pastoratens kyrkoråd. Valsystemet är således indirekt. I 6 och 7 §§ lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord ges bestämmelser för hur ledamöter av stiftsnämnden och boställsnämnden skall utses. Vissa av dessa ledamöter utses efter förslag av sammanslutning som företräder pastoraten i stiftet. Slutligen kan nämnas lagen (1963:633) om biskopsval i vars 2 § stadgas att biskopsval, som

ej avser ärkebiskopssäte, förrättas av en valkorporation, vilken består av bl. a. särskilt utsedda elektorer för stiftets lekmän.

Kammarrätten menar således att det kan ifrågasättas om inte den för val av kyrkomötesledamöter utsedda elektorsförsamlingen skulle kunna utnyttjas som valkorporation även när det i andra sammanhang är aktuellt att inom kyrkans organisation utse lekmannaföreträdare. Enligt kammarrättens mening borde denna fråga därför utredas ytterligare.

Domkapitlet i Uppsala:

I anslutning till förslaget att överföra uppgiften att välja elektorer från särskilda delegerade till redan befintliga organ har arbetsgruppen funnit erforderligt att i visst fall göra avsteg från principen om pastorat som valdistrikt. Arbetsgruppen syftar på sådana samfälligheter i vilka ett eller flera ingående pastorat saknar egna organ som kan utgöra valkorporation. För dessa fall finner arbetsgruppen valdistrikten böra utvidgas till att omfatta hela samfälligheten. Om oklarheter uppstår, förutsätts ytterst vederbörande domkapitel skola bedöma hur indelningen lämpligast skall ske, promemorian s. 69. Det är enligt domkapitlets mening en brist att förslaget inte alls reglerar domkapitlets föreslagna befattning med valdistriktsindelningen. En regel bör införas i lagen, eventuellt i den formen att val skall föregås av en prövning i domkapitlet av den för valet tillämpliga valdistriktsindelningen. Alternativt kan denna uppgift läggas centralt för hela riket på den centrala valmyndigheten.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet har remitterat förslaget till tre flerförsamlingspastorat, varav två med tätort av betydelse, samt ett enförsamlings stadspastorat. Kvänums sexförsamlingspastorat, inkluderande tätorterna Kvänum och Jung, Södra Vings femförsamlingspastorat, utan större tätort och med inom sig en äldre, fransett pastoratsangelägenheter total samfällighet mellan två församlingar utan egna församlingskyrkoråd, samt Algutstorps femförsamlingspastorat med tätorten Vargårda och med inom sig en nyare samfällighet mellan två församlingar utan församlingskyrkoråd tillstyrker, att val av elektor sker av församlingsdelegerade vilket, då de i sin helhet ej bildar totala ekonomiska samfälligheter, blir deras valkorporation och att de särskilda delegeradevalen försvinner. Algutstorps pastorat har framhållit att dess två minsta församlingar endast har en representant var i församlingsdelegerade men att föregående elektorsval med många delegerade på lokalplanet uppfattades som överarbetat och att flera valda från mindre församlingar inte kom vid valtillfället. Trollhättans kyrkoråd konstaterar, att inom dess enförsamlingspastorat kyrkofullmäktiges val av elektorer, vilket skett proportionellt,

fungerat bra och att det vore värdefullt att i flerförsamlingspastorat pröva den föreslagna modellen.

Domkapitlet anser sig – särskilt mot bakgrunden av att av föreslagna ändringar berörda pastorat ställt sig positiva – kunna oreserverat tillstyrka förslaget, att särskilt delegerade inte längre skall välja elektor. I flerförsamlingspastorat, som ensamt bildar total samfällighet, bör alltså kyrkofullmäktige välja elektor. Om pastoratet inte bildar total ekonomisk samfällighet, får församlingsdelegerade den rollen. Detta innebär en förenkling för pastoratens del att slippa enkom för elektorsval utse speciella delegerade och för dem är det en rationaliseringsvinst.

Med förslaget försvinner de problem som nuvarande lag medfört och som domkapitlet i sin tidigare skrivelse påpekat i vissa samfälligheter med församlingar utan kyrkoråd. Däremot leder som framhållits ovan – – – förslaget för pastorat i samfällighet som omfattar mer än ett pastorat i vissa fall till att pastorat som självständigt elektorsvaldistrikt upphör.

Sälunda föreslås under 3.6.4 (s. 68) och 3.6.5 (s. 69 ff), att – om flera pastorat bildat samfälligheter och ett eller flera ingående pastorat saknar egna organ som kan utgöra valkorporation, dvs. inte är enförsamlingspastorat eller är flerförsamlingspastorat utan beslutande pastoratssamfällighetsorgan såsom församlingsdelegerade, dvs. ingår i total ekonomisk samfällighet med annat pastorat – skall de i denna samfällighet ingående pastoraten bilda valdistrikt för elektorsvalen. Vid oklarhet om hur valdistriktet skall bestämmas, "får det ytterst ankomma på vederbörande domkapitel att bedöma hur indelningen lämpligast skall ske".

Domkapitlet anser, att eftersom man vid den nyss genomförda reformen systematiskt genomförde att *varje pastorat* skulle utse elektor och inget sammanförande av små pastorat under 2 000 invånare som tidigare skett skulle äga rum, förslaget är inkonsekvent med ett markant fjärmande från idén om församlingen som egentliga basen för representationen via delegerade på pastoratsnivå för att få valen hanterliga.

Som anförs nedan medför en sådan bestämmelse automatiskt i detta stift att Borås Caroli enförsamlingspastorat och Borås Gustav Adolfs och Brämhults församlingars pastorat, som tillsammans bildar total ekonomisk samfällighet och där varje församling har sina kyrkofullmäktige men Borås Gustav Adolfs pastorat givetvis inte har några församlingsdelegerade, skulle bilda ett antalsmässigt (55 081 kyrkomedlemmar per 1 november 1982) oproportionerligt stort valdistrikt, med något minskat elektorsantal också som följd av att underlaget för elektorsantalsberäkningen föreslås vara gemensamma antalet röstberättigade kyrkomedlemmar.

Borås Caroli enförsamlingspastorat hade 1 november 1982 20 456 kyrkomedlemmar och utsåg vid förra valet 8 elektorer och Borås Gustav Adolfs och Brämhults församlingars pastorat hade då 34 625 kyrkomedlemmar och utsåg vid förra valet 11 elektorer. Om de görs till gemensamt valdistrikt med framför allt sammanlagd summa röstberättigade elektorer som beräkningsunderlag förlorar de sammanlagt på den grunden i elektorsantal. Det synes inte rimligt att i ett läge, där bättre proportioner i övrigt mellan små och stora valdistrikts elektorsantal eftersträvas, via bestämmande av valkorporation för elektorsval motarbeta denna strävan. Borås båda pastorat blir totalt mer missgynnade och representativiteten är mindre. Det föreligger enligt domkapitlets uppfattning ingen svårighet att finna en god lösning på valkorporationsfrågan, en lösning som dessutom innebär att man, vilket kyrkoförfattningsutredningen torde ha i beaktande, minskar antalet valkorporationsvarianter, som finns i fråga om val som domkapitlet har att ombesörja eller bistå med och som komplicerar även för församlingar och pastorat.

Arbetsgruppens förslag innebär i fråga om elektorsvalskorporation, att den i stort sett kommer att sammanfalla med den korporation som utser lekmannelektorer för biskopsval, där pastoratet alltid är valdistrikt. Kvarstående skillnad skulle då vara flerpastoratssamfälligheter.

Borås Caroli men ej Borås Gustav Adolfs pastorat skulle kunna (7 § jämförd med 8 §) välja elektor med egen valkorporation i kyrkofullmäktige. För biskopsval förordnar regeringen särskilt på domkapitlets förslag om valkorporation för Borås Gustav Adolfs och Brämhults församlingar – de båda kyrkofullmäktige sammanträder tillsammans. Detta korresponderar bättre med den grundläggande idén om var inflytandet skall ligga vid berörda val.

Domkapitlet anser det därför inte främmande att för bibehållandet av pastorat som enhet för val av elektor en regel kunde införas, att i sådana fall där total samfällighet omfattar flera pastorat som enligt huvudreglerna saknar valkorporation, domkapitlet – inte regeringen som vid biskopsval – får bestämma, hur valkorporation skall se ut. Detta ligger ju i linje med gruppens eget förslag (se ovan) att domkapitlet i tveksamma fall får avgöra valdistriktsfråga beträffande samfällighet. Där endast kyrkostämmor finns, kan gemensamt sammanträdande kyrkoråd vara en lösning.

Domkapitlet avstyrker alltså, att pastorat i sådana samfälligheter som nämnts, sammanslås till samfällighetsvaldistrikt.

Domkapitlet i Strängnäs:

Uttrycket total kyrklig samfällighet innebär för flertalet förtroendemän inom Svenska kyrkan total ekonomisk samfällighet. Risk föreligger att förvirring uppstår i de pastorat, som har kyrkofullmäktige för en total ekonomisk samfällighet med kyrkofullmäktige i församlingarna. Enligt

domkapitlets mening är det nödvändigt att 8 § får en pregnantare utformning.

Domkapitlet i Västerås:

I avsnitt 3.6 (s. 57 ff) argumenterar arbetsgruppen för att valen av särskilda delegerade för elektorsval i flerförsamlingspastorat avskaffas, och att i stället de kyrkliga samfälligheterna, resp. pastoratssamfälligheterna, skall välja elektorer.

I samband härmed hävdas i betänkandet (s. 65) bl. a. "att de ordinarie kyrkokommunala organens representativitet, åtminstone totalt sett, är bättre än vad som är fallet beträffande den församling av delegerade som utses enligt lagen om kyrkomötet". Som redan framhållits, är den representativitet som här avses en annan än den som tillämpas i kyrkomötesreformens förarbeten. De totala kyrkliga samfälligheterna väljs inte av de i samfälligheten ingående församlingarna utan i direkta val. De faller således utanför den ovan angivna principen, att det är församlingarna och pastoraten, som skall utgöra grunden för den indirekta valordningen till riksplanet.

Förslaget att låta de totala kyrkliga samfälligheterna utgöra valkorporationer för val av kyrkomötesombud, innebär visserligen avsevärd förenkling av valförfarandet, men det är samtidigt ett avsteg från den angivna huvudprincipen om församlingen och pastoratet som den grundläggande enheten i valordningen. Denna princip hör nära samman med församlingssamfundet och med församlingen som en gudstjänstgemenskap. Den totala kyrkliga samfälligheten däremot fungerar varken som andlig gemenskap eller gudstjänstgemenskap, utan den utgör en enhet för fullgörande av vissa bestämda uppgifter av administrativ och ekonomisk art.

Det bör vidare påpekas, att ordningen med pastoratet som valdistrikt är hämtad från den tidigare kyrkomötesförordningen. Den är i sak lika gammal som kyrkomötet självt och har alltså icke skapats genom tillfälligheter. Principen är, att det primära valet sker inom det område, som samtidigt är församlingsprästers verksamhetsområde. Detta samband var motiverat att bevara i den reformerade ordningen, emedan en av de bärande grundtankarna i reformen var just samverkan mellan den kyrkliga demokratin och den prästerliga ämbetsförvaltningen. Denna samverkan kommer till starkaste uttryck inom pastoratet och dess församling(ar). Att, som i förslaget, i många fall förlägga det primära valet till de totala kyrkliga samfälligheternas fullmäktige innebär ett försvagande och i praktiken en upplösning av bandet mellan de förtroendevalda och den prästerliga ämbetsförvaltningen. I samfälligheter med flera pastorat sitter endast en av pastoratens kyrkoherdar i denna sin egenskap i fullmäktigeförsamlingen som prästerlig representant.

Förslaget om avskaffande av ordningen med särskilda delegerade för församlingarna i vissa fall innebär således ett oacceptabelt steg bort från pastoratet som samverkansområde. I denna del vill domkapitlet därför

avstyrka förslaget. Nuvarande ordning bör bibehållas av principiella skäl. En förläggning av kyrkomötets sammanträde senare under året medför dessutom, att tidsfaktorn inte längre kommer att utgöra något problem, när det gäller valen av delegerade. Likaså underlättar de av utredningen föreslagna preciseringarna och ändringarna, vad gäller de nyvalda kyrkofullmäktige och kyrkoråden, valmetodikerna m. m. även i detta avseende valförfarandet.

Domkapitlet i Lund:

Förslaget innebär en radikal förenkling av det förberedande förfarandet. En fråga är emellertid, huruvida kyrkofullmäktige och församlingsdelegerade i flerförsamlingspastorat, som ju är valda för att besluta i pastoratsangelägenheter av huvudsakligen ekonomisk natur, också är representativa för församlingsmedlemmarna, när det gäller elektorsvalet.

Domkapitlet ställer sig därför något tvekan till förslaget, trots dess obestridliga praktiska fördelar.

I de fall då något eller några av pastoraten i en sådan samfällighet saknar eget beslutande organ, ska enligt förslaget samfälligheten utgöra valdistrikt och samfällighetens fullmäktige välja elektorer. Detta är i och för sig följdriktigt, om man accepterar avskaffande av valet av särskilda delegerade. Domkapitlet invänder däremot *bestämt* emot, att beräkningsunderlaget för antalet elektorer i sådana fall skulle vara det totala antalet röstberättigade kyrkomedlemmar i samfälligheten. Detta skulle innebära att varje pastorat, utom det första, skulle mista åtminstone en elektor, nämligen den det skulle fått i intervallet 1–2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar, och eventuellt ytterligare någon. De befolkningsmässigt sett stora pastoraten är fortfarande underrepresenterade i förhållande till de små, även om förslaget på andra punkter leder till en bättre balans. Att på nu påtalat sätt missgynna vissa pastorat, av vilka flertalet dessutom folkrika, är enligt domkapitlets mening en orimlighet. Den undanröjs enklast genom ett tillägg till 6 § 2 st lagen (1982:943) om kyrkomötet (i dess föreslagna nya utformning) att i valdistrikt, som enligt 6 § 1 st består av två eller flera pastorat, skall *antalet* elektorer dock bestämmas separat för vart och ett av de i distriktet ingående pastoraten.

Domkapitlet i Göteborg:

Systemet med delegerade fungerade fullständigt gnisselfritt i Göteborgs stift och kunde därför enligt domkapitlets uppfattning få bestå. Därigenom hade också vunnits, att de församlingsvårdande organen – församlingskyrkoråd och kyrkofullmäktige – ombesörjt valen av elektorer. Enligt det föreslagna systemet skall i flerförsamlingspastoraten i normalfallet församlingsdelegerade och eljest samfällighetens fullmäktige utse elektorer.

I sistnämnda fall har ansvaret sålunda överförs på organ, som har till uppgift att handlägga vissa ekonomiska angelägenheter, såsom präst- och kyrkomusikerlöner, folkbokföringen och boställsförvaltningen. Det ligger i sakens natur, att pastoraten och samfälligheterna merendels inte har sammansatts med tanke på att fullgöra även uppgifter av nu ifrågakomna slag.

Domkapitlet avstyrker därför den föreslagna ändringen.

Domkapitlet i Härnösand:

Domkapitlet tillstyrker denna förenkling av valsystemet. Det skulle möjligen kunna invändas att församlingsdelegerade i obligatoriska pastorats-samfälligheter och andra partiella samfälligheter är valda för att handha pastoratsangelägenheter eller andra särskilda uppgifter och inte för att utgöra valkorporation. Den nackdel som kan ligga häri uppvägs dock väl av fördelen i att slippa ett led i valsystemet.

Domkapitlet i Visby:

Det är troligt att vissa av de svårigheter som redovisats vid kyrkomötesvalet beror på att det var första gången som valet skedde enligt de nya reglerna. Dock synes det ändå vara klart att vissa önskemål om förenkling av valproceduren vilar på saklig grund. Särskilt gäller detta den kritik som framförts mot valen i flerförsamlingspastorat. Enligt domkapitlets mening har man dock i promemorian angripit detta problem från en oriktig utgångspunkt. Självfallet bör man så långt som möjligt bygga på befintliga kyrkokommunala organ. Men därför bör man ej frånta församlingarna deras inflytande på valet. Församlingarna är den organisatoriska grunden för svenska kyrkans församlingsverksamhet och gudstjänstliv. Inom pastorat och kyrkliga samfälligheter dominerar däremot de ekonomiska frågorna verksamheten. Församlingarna har därför med rätta ända sedan kyrkomötesinstitutionens tillkomst varit grunden för lekmannarepresentationen. Därtill kommer att de frågor som nu överlämnats till kyrkomötets kompetensområde huvudsakligen hänför sig till församlingarnas verksamhetsområde. Enligt domkapitlets mening kan man här ta tillvara erfarenheterna från den tidigare ordningen för val av lekmannaombud till kyrkomötet. Detta kan ske på två sätt: genom att minska antalet delegerade för varje församling och genom att skapa större valdistrikt. Vad först angår de delegerade föreslår domkapitlet att dessa genomgående minskas med tre, dvs. att de minsta församlingarna (≤ 500 kyrkomedlemmar) erhåller två delegerade och de största ($\geq 14\,500$ kyrkomedlemmar) 18 delegerade. Beträffande valdistrikten föreslår domkapitlet att möjlighet redan nu öppnas att förena flera pastorat till ett distrikt – den nedre gränsen för ett sådant bör sättas till 2 000 kyrkomedlemmar. Dessa förändringar torde utan olägenhe-

ter kunna genomföras utan att man avvaktar eventuella beslut i anledning av 1982 års kyrkokommittés arbete.

9. Minskat antal elektorer

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker att antalet elektorer minskas dels genom att antalet elektorer i varje valdistrikt minskas med en elektor, dels genom att beräkningsunderlaget vid bestämmande av antalet elektorer ändras från antal kyrkomedlemmar i valdistriktet till antal *röstberättigade* kyrkomedlemmar.

Några instanser biträder förslaget endast såvitt avser ändringen i fråga om röstberättigade kyrkomedlemmar som beräkningsunderlag. *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* anser att den nuvarande ordningen bör prövas under ytterligare en valperiod.

Hovrätten för Västra Sverige:

Det stora antalet elektorer som enligt gällande bestämmelser skall utses medför en otymplighet i valproceduren. Förslaget att nedbringa antalet elektorer skulle därför medföra en viss lättnad vid valförrättningen. Minskningen av antalet elektorer skulle också leda till en reducering av överrepresentationen för de mindre församlingarna. Förslaget att införa antalet röstberättigade kyrkomedlemmar som beräkningsunderlag för antalet elektorer står i överensstämmelse med 2 kap. 1 § kommunallagen. Hovrätten har ingen erinran mot den föreslagna ändringen av 6 § andra stycket kyrkomöteslagen. Förslaget att insätta ett nytt fjärde stycke i samma paragraf synes obehövligt, då det förefaller självklart att den senast upprättade röstlängden skall utgöra underlag för beräkningen av antalet röstberättigade.

Domkapitlet i Uppsala:

Vad gäller frågan om hur det nya systemet kan förväntas påverka valutslaget från representativitetssynpunkt har domkapitlet beräknat andelen underrepresenterade röstberättigade kyrkomedlemmar inom Uppsala län. Nämda beräkning överensstämmer väl med arbetsgruppens beräkning för hela riket, promemorian s. 81.

Domkapitlet i Skara:

Av de av domkapitlet hörda fyra pastoraten har två mindre pastorat, Kvänums och Södra Vings pastorat (3 730 resp. 2 384 kyrkomedlemmar enligt statistik per 1982-11-01) funnit att elektorsförsamlingen bör minska och tillstyrkt förslaget till ändring av lydelsen i 6 § lagen om kyrkomötet, även om denna ändring relativt sett just kommer att drabba sådana mindre

pastorat, som de representerar. Södra Vings pastorat har inget att erinra mot att större pastorat får större inflytande på kyrkomötesombudsvalen, då nuvarande förmån för det egna pastoratet ej anses försvarbar – pastoratet skulle enligt yttrandet mista två av tre elektorer – utan det föreslagna systemet anges innebära ett mer rättvist system med hävdande av olika stora församlingars representativitet.

Däremot har Algutstorps pastorat (4 954 kyrkomedlemmar per 1982-11-01) reagerat mot minskningen av antalet elektorer, för dess del från fyra till två. Kyrkorådet anser att, om man skall ha någon form av demokrati, olika grupperns företrädare måste ha en chans att bli representerade. I förra valet kom elektorerna att finnas i de tre grupper som bildades. Begränsning till två för ett pastorat med 5 200 invånare svarar inte mot de grupperingar som bör representeras i kyrkomötesvalet. Rådet har vidare funnit det inte vara rimligt, att ett stort antal pastorat inte får sända mer än en elektor, varför följden borde vara att man införde rent majoritetsvalsystem. Mot bakgrund av hur valet i Skara stift kom att gestalta sig med proportionellt val med markerade grupper bedömer kyrkorådet en begränsning av elektorsantalet bli en sådan inskränkning i demokratin, att man i stället genast borde överväga direktval till kyrkomötet. Den begränsning som följer av att endast röstberättigade medlemmar utgör beräkningsgrund accepteras men övrig föreslagen begränsning avvisas av kyrkorådet, som anser svagheten i systemet inte vara elektorsantalet utan valproceduren.

Trollhättans församling (36 849 kyrkomedlemmar per 1982-11-01), som utsetts att yttra sig som representerande stiftets största pastorat, har uttalat att den inte upplevt överrepresentationen från mindre församlingar som något problem utan i stället sett det som att olika delar av stiftet blivit representerade. För Trollhättans pastorat skulle förslaget att minska elektorsantalet innebära, att en av tolv elektorer skulle bortfalla, en reduktion med 8 % jämfört med de minsta pastoratens reduktion med 50 %, en minskning i kraftigaste laget. Trollhättans församling föreslår ändå, att reduktionen tillämpas på prov och blir föremål för ny prövning i den parlamentariska kommittén om folkstyrelsens villkor.

Arbetsgruppen har (s. 82) bedömt det angeläget, att framför allt domkapitlet särskilt uppmärksammar frågan om det utslag den föreslagna ordningen kan få från representativitetssynpunkt i valkretsen och undersöker hur systemet kan förväntas påverka valutgången från representativitetssynpunkt.

Domkapitlet för sin del vitsordar i enlighet med sina tidigare uttalanden svårigheten med att ha en så stor elektorsförsamling med nuvarande valformer – – –. För ett stift av Skaras struktur får den föreslagna reduktionen påfallande konsekvenser. Domkapitlet anser det svårt att generellt bedöma effekten ur representativitetssynpunkt.

Domkapitlet vill först med en tablå belysa hur dess pastorat vid föregående

val grupperat sig efter deras rätt till elektorer (alla har inte valt fullt antal).
Summan elektorer att välja i de 88 pastoraten var 308.

Antal elektorer att välja

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	S:a
Antal pastorat	31	27	15	6	2	1	3	1	-	1	1	88

Föregående ledamotsval skedde proportionellt, medan val av suppleant tillgick som beskrivits i anförd skrivelse – s. k. majoritetsval med en avgiven röstsedel – övriga avstod från att rösta. Vid ledamotsvalet förekom tre listtypsbeteckningar: Samverkande partierna, Partipolitiskt obundna (två listtyper) och Arbetarepartiet Socialdemokraterna. dvs. en listtyp direkt anknuten till borgerliga vals partibeteckning. Det var veterligt första gången proportionellt val tillämpats vid kyrkomötesledamotsval i Skara stift.

Om nuvarande två- eller treelektorspastorat enligt förslaget får endast en elektor resp. två elektorer och om pastorat önskar välja elektorer efter dessa eller samma antal andra kyrkopolitiska grupperingar, betages givetvis sådant pastorat denna möjlighet. Kommittén har ju själv (s. 77) för dessa de minsta pastoraten uttalat invändningar.

Domkapitlet anser det omöjligt att skaffa sig en uppfattning om hur skilda och vid kyrkomötesval oregelbundna grupperingar blivit representerade och – om detta avses – enligt förslaget blir representerade eftersom domkapitlet saknar instrument att göra den typen av undersökning. Det är bekant från andra stift, som tidigare också haft proportionella val, att beteckningarna för grupperingar växlar, liksom antalet grupperingar, från ett kyrkomötesval till ett annat.

Avses med representativitet det antal elektorer, som väljs inom resp. valdistrikt relaterat till antalet röstberättigade kyrkomedlemmar, kan konstateras, att denna förbättras genom förslaget med mindre överrepresentation för de mindre pastoraten, vilket Kvänums och Södra Vings pastorat konstaterat, och accepterat men alltså icke Algutstorps pastorat. I likhet med Trollhättans församling anser domkapitlet, att reduceringen av elektorsantalet med en i varje grupp enligt ovan bör försöksvis tillämpas för utvärdering av den parlamentariska kommittén om folkstyrelsens villkor.

Domkapitlet tillstyrker att det – i likhet med vad som gäller för bestämmande av mandatfördelningen – blir de röstberättigade kyrkomedlemmarnas och inte som nu det totala antalet kyrkomedlemmarnas antal som blir avgörande för hur många elektorer ett pastorat skall utse. Detta förslag, som också medför minskning av antalet elektorer, har accepterats även av Algutstorps pastorat.

Domkapitlet i Västerås:

I avsnitt 3.7 (s. 71 ff) diskuterar arbetsgruppen och föreslår, att elektorsförsamlingen minskas genom vissa förändringar i det beräkningsunderlag, som bildar utgångspunkt för bestämmandet av antalet elektorer. Som utredningen själv påpekar, innebär den föreslagna ändringen från kyrkomedlemmar till röstberättigade kyrkomedlemmar som beräkningsunderlag, att antalet valdistrikt i de lägre grupperna avsevärt ökar. Förslaget medför således en försämrad representation för de mindre församlingarna och pastoraten. Till detta läggs ändringen av antalet elektorer i de lägre intervallen, från två till en i det lägsta intervallet och från tre till två i näst lägsta intervallet. Denna omständighet försämrar ytterligare de mindre församlingarnas och pastoratens representation. Som ovan framhållits, är det den statistiska representativitetstanken, som här väglett utredningen. Till denna intar domkapitlet en kritisk hållning. Domkapitlet vill därför icke heller tillstyrka den delen av förslaget.

Domkapitlet tillstyrker emellertid en ändring av beräkningsunderlaget i enlighet med vad som redovisas i tab. 2 på s. 74 i betänkandet, dock under förutsättning att vad som i övrigt anförts ovan kommer att beaktas.

Domkapitlet i Växjö:

Visserligen är det en viss nackdel ur representativitetssynpunkt, att de små valdistrikten skall utse endast en elektor, men fördelarna med en mindre elektorsskala överväger. Av stiftets 113 pastorat torde lägt räknat 22 vara sådana små valdistrikt med högst 2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar. Domkapitlet noterar i sammanhanget med tillfredsställelse att de svårigheter, som uppstod vid det senaste valet att i tid få fram beräkningsunderlaget avseende antalet kyrkomedlemmar, undviks då man fortsättningsvis skall använda den senast upprättade röstlängden som beräkningsunderlag vid elektorsvalen. F. ö. är det – som arbetsgruppen framhållit – inkonsekvent att vid fördelningen av valkretsmandaten på de olika valkretsarna utgå från antalet röstberättigade kyrkomedlemmar och vid elektorsvalen från antalet kyrkomedlemmar.

Domkapitlet i Lund:

Den föreslagna minskningen av antalet elektorer från över 4 500 till ca 2 800 innebär givetvis ett enklare, snabbare och billigare förfarande vid valen eftersom färre personer blir involverade. Frågan är om och hur den påverkar den enskilda församlingens möjlighet att bli representerad i kyrkomötet.

a) Endast antalet röstberättigade kyrkomedlemmar, ej det totala antalet, läggs till grund för elektorstilldelningen i resp. valdistrikt

Domkapitlet tillstyrker förändringen. Den får dock automatiskt till följd att fler valdistrikt hamnar inom de båda lägsta intervallen vid elektorstilldelningen och därmed, om förslaget under b) nedan genomförs, får färre elektorer än i dag.

b) Minskad tilldelning av elektorer i de båda lägsta intervallen

Med nu gällande regler är de små pastoraten matematiskt sett kraftigt överrepresenterade. Representativiteten är emellertid inte enbart ett matematiskt problem. Bl. a. kyrkans struktur och glesbygdsproblematiken gör att om inte de befolkningsmässigt små pastoraten ska försvinna nästan helt, måste de ha en viss överrepresentation. Den består dock även efter den förskjutning mot en något mindre underrepresentation för de större, som förslaget medför.

Domkapitlet finner det rimligt att förslaget genomförs.

Domkapitlet i Göteborg:

Antalet elektorer i Göteborgs stift uppgick till 573 stycken. En ökning eller minskning av detta antal saknar betydelse för svårighetsgraden i valets genomförande. Ur denna synpunkt kunde likaväl de gällande bestämmelserna få bestå.

Domkapitlet i Karlstad:

Beträffande representativiteten är domkapitlet medvetet om att det nuvarande systemet missgynnar de större församlingarna men ställer sig ändå tveksam till förslaget att valdistrikten i det lägsta intervallet tilldelas endast en elektor. Även om detta också fortsättningsvis skulle innebära en viss överrepresentativitet för de små församlingarna måste det enligt domkapitlets mening utgöra en oacceptabel brist att det i nästan en tredjedel av Karlstads stifts 71 pastorat endast skulle tilldelas en elektor. Domkapitlet kan för sin del inte biträda förslaget i denna del utan menar att inget valdistrikt bör tilldelas mindre än två elektorer. I övrigt tillstyrks att antalet kyrkomedlemmar byts ut mot antalet röstberättigade kyrkomedlemmar.

Domkapitlet i Härnösand:

Förslaget är i linje med vad domkapitlet förordade i sitt tidigare åberopade yttrande. För Härnösands stift innebär det att antalet elektorer minskar från 274 till 160. Syftet att minska de små pastoratens överrepresentation i förhållande till större pastorat uppnås i viss mån. En annan – och lika viktig – synpunkt på representativiteten är att olika åsiktsriktningar bör vara representerade i kyrkomötet på ett sätt som svarar mot de röstberättigade

kyrkomedlemmarnas uppfattning. Från denna synpunkt är lösningen inte helt problemfri.

I Härnösands stift kommer den föreslagna ändringen att innebära att i hälften av pastoraten (42 av 81) utses endast en elektor. Följden blir att en sannolikt rätt stor minoritet i dessa pastorat blir orepresenterad. För hela landet gäller detta mer än tredjedelen av pastoraten. Det är svårt att ha en uppfattning om vilket utslag denna brist i representativiteten kommer att ge.

Om systemet med indirekta val skall bibehållas bör därför en sådan valdistriktsindelning eftersträvas att i varje distrikt kan utses två elektorer.

Domkapitlet i Luleå:

I och för sig representerar elektorerna inte bara de röstberättigade kyrkomedlemmarna, varför den hittillsvarande ordningen inte varit olämplig. Domkapitlet har dock inget att invända mot att beräkningsgrunden bringas i överensstämmelse med övriga bestämmelser kring kyrkomötesvalen.

Utredarna söker minska elektorsförsamlingens storlek och söker lösa denna fråga genom att i varje storleksklass ta bort en elektor. Härigenom uppnås också ett annat syfte, en bättre proportionskvot i de flesta fall.

Utredarna synes däremot inte ha tänkt på att enmansvaldistriktet, dvs. den minsta storleksklassen riskerar att spegla majoritetsuppfattningen i distriktet, fastän denna majoritet i många fall kan vara ytterst knapp.

Med hänsyn till detta avstyrker domkapitlet förslaget att minska antalet elektorer per distrikt med en. För att minska de små distriktens överrepresentation kan man förslagsvis gå en annan väg, nämligen ändra storleksklasserna. Den nuvarande överrepresentationen för de små distrikten kommer bl. a. till stånd genom att de två minsta klasserna omfattar endast 2 000 personer vardera, medan de övriga klasserna omfattar 4 000 personer vardera. Om intervallet mellan klasserna genomgående blir 3 000 personer minskar denna överrepresentation och förbättras de folkrika valdistriktens representation:

– 3 000	2 elektorer
3 001 – 6 000	3 elektorer
6 001 – 9 000	4 elektorer
9 001 – 12 000	5 elektorer
12 001 – 15 000	6 elektorer
15 001 – 18 000	7 elektorer
18 001 – 21 000	8 elektorer
21 001 – 24 000	9 elektorer
24 001 – 27 000	10 elektorer
27 001 – 30 000	11 elektorer
30 001 – 33 000	12 elektorer
33 001 – 36 000	13 elektorer

Effekten skulle i stort sett kunna antas bli densamma som de proportionskvoter, som redovisas på s. 80 men utan de risker för bristande representation för betydande minoriteter, som det förslaget kan föra med sig. Antalet elektorerna skulle kunna beräknas bli omkring 3 700.

Domkapitlet i Visby:

När det gäller frågan om ett eventuellt minskat antal elektorerna kan domkapitlet förstå den i promemorian framförda uppfattningen att det här i viss mån gäller vilken grad av representation för de mindre församlingar som kan anses rimlig. Men det gäller även något annat: hur stor kan en elektorsförsamling minst vara om den skall tillförsäkra valkretsen en ur demokratisk synpunkt acceptabel valprocedur, där ett urval av meningar som är representativt för valdistriktets kyrkomedlemmar kan komma till uttryck? Visby stift är f. n. svenska kyrkans befolkningsmässigt minsta stift. Vid 1983 års val till kyrkomötet uppgick elektorsförsamlingen till 58 personer (Visby 7, övriga pastorat tillsammans 51 elektorerna). Om valet i stället skett enligt promemorians förslag hade motsvarande antal endast uppgått till högst 33 (6 + 27) elektorerna. Enligt domkapitlets mening är den elektorsförsamling som på detta sätt bildas för liten för att kunna betraktas som allsidigt sammansatt med därav följande risker för en alltför ensidig representation. En liknande situation synes i framtiden kunna uppkomma i andra stift, t. ex. efter den delning av Uppsala ärkestift som nu övervägs.

Därtill kommer att de praktiska olägenheter med stora valkorporationer som rapporterats från senaste kyrkomötesvalet torde komma att minska i framtiden dels med hänsyn till förslagen att dela Luleå och Härnösands stift i vardera två valkretsar, dels genom den förhoppningsvis ökade rutinen hos valförrättare och berörda tjänstemän. Domkapitlet avstyrker därför bestämt varje förändring av antalet elektorerna med undantag för sådana förändringar som betingas av att antalet röstberättigade kyrkomedlemmar görs till beräkningsunderlag.

10. Kyrkorådets behörighet att välja elektorerna

Förslaget om att utvidga det nyvalda kyrkorådets behörighet att välja elektorerna före mandatperiodens början tillstyrks av remissinstanserna. *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* menar dock att det nuvarande systemet bör tillämpas ytterligare en valperiod innan förändringar övervägs.

11. Tidpunkt för bestämmande av beräkningsunderlag vid elektorsval

Remissinstanserna tillstyrker förslaget att komplettera lagtexten med en bestämmelse om att antalet röstberättigade kyrkomedlemmar inför elektors-

tildelningen beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden. *Hovrätten för Västra Sverige* ifrågasätter dock behovet av att reglera denna fråga i lagen eftersom det förefaller självklart att det är den senast upprättade röstlängden som skall utgöra underlag för beräkningen.

12. Valmetodik

De flesta remissinstanserna tillstyrker förslagen om förenklat valförfarande i vissa fall. Några instanser gör dock påpekanden i fråga om vissa tekniska detaljer.

Hovrätten för Västra Sverige:

Val till kyrkomötet torde ske antingen efter samma politiska grupperingar som vid allmänna val eller med andra partibeteckningar t. ex. "Kyrkans vänner" eller "Kyrkans väl", som innefattar företrädare för kyrkligt intresserade grupper. Bland de kyrkligt aktiva förekommer ofta olika uppfattningar i religiösa frågor, vilket kan leda till skilda listor på kandidater till kyrkomötet. Listorna upptar i stor utsträckning prästerliga befattningshavare och bland dessa kan förekomma representanter för olika riktningar inom kyrkan. Nu angivna förhållanden talar starkt för att proportionella val blir huvudregel vid val till kyrkomötet. Det har också visat sig att den proportionella valmetoden företrädesvis tillämpades vid senaste kyrkomötesvalet. Det kan därför ifrågasättas om det vid sidan av det proportionella valsättet föreligger behov av att bibehålla majoritetsvalmetoden, helst som de regler som föreslagits i detta hänseende synes vara krångliga i tillämpningen. Frågan torde böra utredas närmare av den nyligen tillsatta parlamentariska kommittén.

Förslaget om att valet skall kunna ske med acklamation, då en enhetslista framlägges, innebär en avsevärd förenkling och kan utgöra en sporre för elektorerna att uppnå enighet. Förslaget tillstyrkes därför. Något skäl att vid val med acklamation tillåta omröstning med slutna sedlar synes ej vara för handen.

Om förslaget till ändring av 16 § kyrkomöteslagen skulle godtagas i sin helhet bör övervägas en viss omarbetning av lagtexten med styckena i en annan inbördes ordning än den föreslagna.

Om valet sker med acklamation, bör enligt hovrättens mening val av ersättare kunna ske samtidigt.

Riksskatteverket:

RSV anser att de föreslagna förändringarna för att göra valproceduren mindre omständlig och tidskrävande i stort sett är lämpliga och kommer att

underlätta valförfarandet. RSV vill emellertid som framgår av det följande ifrågasätta en längre gående förenkling av valmetodikerna för val av ledamöter till kyrkomötet och ersättare för dessa. Denna fråga har också ett samband med den medverkan som RSV avses att få i förberedelser m. m.

Av promemorian framgår att det uppstått svårigheter vid tillämpningen av 16 § lagen om kyrkomötet. Detta kan som arbetsgruppen framhållit delvis bero på att det var första gången som valsystelet tillämpades på den utökade elektors- och kyrkomötesförsamlingen. Denna uppfattning om svårigheterna bestyrks av protokoll från domkapitlen, förvarade hos valprövningsnämnden, av vilka RSV tagit del.

I flertalet fall användes det proportionella valsättet vid 1983 års val. Det innebär att valen då styrdes av lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. Nuvarande lydelse av 16 § lagen om kyrkomötet förutsätter för att det proportionella valsättet skall användas att antalet väljare är känt. Med antalet väljare bör avses närvarande elektorerna, vilket förutsätter att detta antal fastställs genom upprättande av någon slags förteckning (röstlängd) över närvarande väljare. Detta förfarande kräver lång tid inom ett stift med många elektorerna. Kyrkomöteslagen innehåller inte några bestämmelser om upprättande av röstlängd, vilket innebär att elektorerna som eventuellt tillkommer efter det att röstlängden upprättats har rätt att rösta. Detta kan i sin tur innebära att det antal väljare som tidigare under förrättningen begärt att proportionellt val skall hållas inte längre uppgår till det stipulerade antalet.

RSV vill ifrågasätta om inte en längre gående förenkling av valförfarandet är önskvärd och möjlig. Resonemanget utgår från att den proportionella valmetoden ger ett förhållandevis rättvist resultat när grupperingar med olika kandidatnamn finns och det inte i förväg mellan elektorerna har träffats överenskommelse om fördelningen av platserna.

I de fall det inte finns förutsättningar för en gruppering av väljare att begära proportionellt val enligt den i 16 § första stycket angivna kvotdelen torde inte heller utsikter finnas för en sådan gruppering att erhålla mandat enligt förfarandet med majoritetsval. Det kan därför ställas frågan om förfarandet med majoritetsval fyller någon funktion. I stället kan det proportionella valsättet med fördel tillämpas utan någon begränsning till att detta valsätt måste begäras av ett visst antal väljare.

Såsom domkapitlet i Stockholm berört (s. 29) synes det vid proportionellt val vara tillräckligt att röstavlämnning och avprickning i röstlängd (varmed förstås förteckning över de till valet anmälda elektorerna och deras ersättare) sker samtidigt. Något särskilt upprop och fastställande av särskild röstlängd över närvarande väljare behöver då inte ske.

I de fall då överenskommelse i förväg har träffats mellan elektorerna om en enda lista kan, såsom anförts i promemorian, ett förenklat valförfarande tillämpas som ett alternativ till proportionellt val. Ett krav för att val enligt den föreslagna listan kan ske bör då vara att samtliga närvarande elektorerna

med acklamation stöder valförrättarens förslag till val av ledamöter och ersättare enligt samlingslistan.

RSV vill framhålla att en mera enhetlig och förenklad valmetodik väsentligt skulle underlätta det föreslagna arbetet med att utarbeta protokollsblanketter, hjälpblanketter för sammanräkningen samt anvisningar i vilket arbete RSV förutsatts komma att medverka.

Riksskatteverket har i bilaga till sitt remissyttrande lämnat följande förslag till lydelse av bestämmelsen i 16 § lagen om kyrkomötet:

Om det för val av ledamöter och ersättare framläggs en enda lista, som upptar förslag på så många ledamöter och ersättare som valet avser, kan valet förrättas med acklamation om detta biträds av samtliga närvarande elektorer. Vid sådant val skall även vara bestämt den ordning i vilken ersättarna skall inkallas till tjänstgöring.

Om val inte kan ske enligt första stycket, skall det vara proportionellt. Därvid tillämpas bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

Anm. Den föreslagna lydelsen av 16 § medför följändringar i 15 och 17 §§.

Länsstyrelsen i Jönköpings län:

Arbetsgruppen anger att valproceduren är sådan att det är risk att den blir omständlig och tidsödande. Länsstyrelsen delar uppfattningen att möjligheten till val genom acklamation och till val av både ledamöter och ersättare i samma omgång innebär en förenkling. Länsstyrelsen anser vidare att även andra åtgärder av praktiskt slag än de som nämns – framtagning av blanketter – bör kunna ha en positiv effekt. En sådan åtgärd kan vara att elektorsrösterna lämnas vid flera stationer i stället för vid bara en. Länsstyrelsen vill också framhålla vikten av att valförrättarna får adekvat utbildning.

Domkapitlet i Uppsala:

För elektorsvalet föreslår arbetsgruppen, att både den proportionella valmetoden och majoritetsvals-systemet bör finnas kvar. Inom det sistnämnda, föreslår arbetsgruppen vidare, bör finnas en möjlighet att i vissa situationer använda förfarandet med acklamation, nämligen om en enda lista framlägges upptagande så många namn som valet avser. Domkapitlet finner förslaget ägnat att i förekommande fall avsevärt förenkla valproceduren. Arbetsgruppen har kompletterat förslaget med en regel om att en mindre grupp elektorer kan när lista framlägges kräva val med slutna sedlar. Regeln synes böra jämkas. Den försvarar i sin nuvarande utformning sin plats endast för det fall att det enda alternativet till val på gemensam lista är proportionellt val (jfr. 16 § tredje och fjärde styckena, som – med olika terminologier –

identiskt bestämmer minimistorleken av den grupp som kan kräva val med slutna sedlar resp. val med tillämpning av den proportionella valmetoden). Då även majoritetsval är ett alternativ till acklamationsförfarandet, synes regeln i tredje stycket böra jämkas så att slutna (majoritetsval-) omröstning kan krävas av redan en elektor.

Domkapitlet i Linköping:

Domkapitlet anser i likhet med arbetsgruppen bakom promemorian, att det är en fördel om valet till kyrkomötesledamöter och ersättare för dessa kan förenklas inom nuvarande ordning genom att – exempelvis när majoritetsval användes – göra det möjligt för valförrättaren att tillåta val genom acklamation och val av ersättare och ledamöter i samma valomgång.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet har inget att invända mot att acklamationsförfarande införs. Frågan har behandlats av Trollhättans kyrkoråd i dess yttrande och rådet har tillstyrkt metoden om elektorerna är *överens om en lista*. Domkapitlet finner, att acklamationsförfarande kommunalrättsligt, där institutet har sin hemort, inte över huvud kan tillämpas, om någon i valförsamlingen begär omröstning. Det förfarandet tillämpades till kyrkomötesledamötsval enligt närmast tidigare gällande lagstiftning. Det kan naturligtvis vara känsligt att kanske ensam begära omröstning men det är ju ett hävdvunnet förfaringsätt, begäran måste tillmötesgå och behöver inte motiveras, varför man utan diskussion kan övergå till slutna omröstning. I och för sig torde i realiteten vid kandidatdiskussion inför ersättarvalet, exempelvis under ajournering, möjligheterna för gemensam lista bli noggrant penetrerad, så att omröstningsbegäran inte behöver komma opäräknat för övriga vid förrättningen.

Det acklamationsförfarande som arbetsgruppen föreslår är emellertid en mellanform, som för domkapitlet är en okänd rättslig figur. Det uttalas å ena sidan att det förekommit att "elektorerna på en del håll kunde enas om en gemensam lista", varvid komplett valomgång tedde sig onödig. Därför är det enligt kommittén skäl att införa en kompletterande bestämmelse. Men den föreslagna bestämmelsen innebär, att enighet inte längre fordras för att omröstningsförfarande skall undvikas. Det räcker enligt förslaget inte att *en* begär omröstning (= slutna omröstning) för att acklamationsförfarande inte skall kunna tillämpas utan här föreslås, att omröstning med slutna sedlar skall ske, sedan det begärts av ett visst till totalantalet röstberättigade elektorerna och antalet ledamöter att välja relaterat antal elektorerna. Domkapitlet anser detta tangerar öppet val och ifrågasätter starkt lämpligheten härav, förutom att denna från proportionalitetsvalsbegäran avvikande minimiantalsberäkning komplicerar ytterligare.

Domkapitlet tillstyrker att sedvanligt acklamationsförfarande återinförs

och avstyrker den nya mellanformen.

När domkapitlet ifrågasatte om inte vid proportionell valmetod ledamots- och ersättarval kunde ske samtidigt för att undvika två valförrättningar och undvika tidspress vid sammanräkningen var domkapitlet helt medvetet om att detta inte är i enlighet med lagen om proportionellt valsätt. Ett förfaringssätt som vid de allmänna valen till riksdag och kommunfullmäktige föresvävade kapitlet.

Algutstorps pastorat, som förutsätter att proportionella val kommer att bli den vanligaste formen i framtiden, finner det knappast vara en nackdel, att ledamöter och ersättare väljs i en omgång, så att elektorerna kan avvika sedan de lämnat sin sedel. Därefter skulle räkning m. m. kunna ske offentligt utlyst vid senare tillfälle. Om detta är omöjligt anser pastoratskyrkorådet det bättre att avskaffa ersättarvalet och vid vakans räkna om. Trollhättans kyrkoråd har motsatt sig förfarandet.

Domkapitlet har i och för sig principiellt inget att erinra mot att vid kyrkomötesvalen vid majoritetsvalsmetoden möjligheten att genomföra omröstningen i en och samma omgång införs, om detta över huvud är tekniskt möjligt. Det undandrar sig helt domkapitlets bedömning, hur detta med nuvarande speciella majoritetsvalsmetod, som troligen inte sällan får ske i flera omgångar, skall kunna göras rent faktiskt. Det fordrar en noggrann presentation av hur genomförandet är tänkt, särskilt vid ledamotsval i omgångar. Detta förutsätter bl. a. anvisningar om hur valsedel i sådant fall skall utformas.

Domkapitlet har med tacksamhet noterat, att riksskatteverket är berett att bistå med protokollsblanketter, hjälpblanketter m. m., vilket domkapitlet efterlyst i sin nämnda skrivelse. Dess bistånd torde då också utsträckas till hur lämpligen en valsedel enligt föregående stycket utformas.

Domkapitlet i Växjö:

Vad arbetsgruppen anfört till stöd för att också i fortsättningen medge olika valmetoder är inte helt övertygande enligt domkapitlets mening. Domkapitlet vill därför ännu en gång betona, att ett proportionellt valsätt är att föredra, i synnerhet som detta är till skydd för minoriteter. Genom ett proportionellt valsätt nås lättare den representativitet, som var ett av syftena med det nya kyrkomötet. Vad beträffar förslaget att val skall kunna ske genom acklamation torde en sådan bestämmelse enligt domkapitlets mening inte ha någon större praktisk betydelse, men det är givetvis värdefullt att möjligheten finnes.

Domkapitlet i Lund:

I 16 § andra och tredje styckena lagen om kyrkomötet regleras förutsättningarna för val med slutna sedlar, i stället för med acklamation, resp. för

proportionellt val. I st 2 talas om "samtliga röstberättigade elektorerna", i st 3 om "samtliga väljande". Detta är inte nödvändigtvis detsamma; ett antal röstberättigade kan ha uteblivit och antalet väljande är då lägre. Om avsikten faktiskt är, att förutsättningarna skall vara olika, bör det till en förklaring om varför. Skall de inte vara det, bör samma ordalydelse användas i båda styckena, för att undvika osäkerhet vid den faktiska tillämpningen.

Domkapitlet i Göteborg:

Valen av ombud till kyrkomötet har sedan lång tid i Göteborgs stift skett med tillämpning av lagen om proportionellt valsätt. Tidigare valdes sju ombud jämte lika många suppleanter för dessa. Enligt de nya bestämmelserna väljes 32 ombud och 64 suppleanter.

Valet 1983 enligt nya ordningen gick snabbt undan såvitt gällde röstavlämnningen och fördelningen av de 32 mandat mellan de olika partierna. Fördelningen av mandat inom de olika partierna blev emellertid tidsödande. Detta var till stort förfång för de nära 600 elektorerna som ivrigt väntade på att få rösta i den andra omgången avseende val av 64 suppleanter. För att arbetsgruppen – vars arbete redovisas i den tillhandahållna promemorian – själv skall beredas möjlighet förvissa sig om vilken tidsåtgång det gäller översändes samtidigt härmed i separat försändelse samtliga de röstsedlar som avgavs i ordinarie valet, tillhoppa 567 stycken. Av sista sidan i bilagda kopia av protokoll framgår den omständliga uträkningen av fördelningen av mandat inom partiet "Kyrkans framtid".

Enda möjligheten att på ett tillfredsställande sätt kunna genomföra en valprocedur av denna omfattning med tillämpning av lagen om proportionellt valsätt synes vara, att sammanräkning av rösterna och fördelning av mandat sker efter första omgången men att fördelningen inom partierna – dvs. uträkning av vilka personer som valts – får anstå till efter suppleantvalet. Detta förfarande torde därvid förutsätta, att även suppleantvalet sker efter samma valmetod.

13. Inkallande av ersättare

Så gott som samtliga remissinstanser ansluter sig till arbetsgruppens överväganden dvs. att det efter en sammanvägning av för- och nackdelar inte finns skäl att företa någon ändring i den nuvarande ordningen.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet saknar erfarenhet av att inkalla ersättare. Före kallelse av elektorerna till ledamotsvalet har alltså inte något förfall anmälts till domkapitlet. Vid därefter inträffat förfall för elektor har ersättare infunnit sig till förrättningen utan kallelse från domkapitlet och detta har fungerat

utan problem. I protokollet över senaste kyrkomötesledamotsval har ordningen för ersättares inträdande bestämts på sätt framgår av bilaga enligt förslag vid förrättningen. Valförrättaren var i och för sig inställd på en mer utförlig inkallelseordning efter modell från kommunalt majoritetsval. Hittills har ingen olägenhet med den nu gällande ersättarordningen försports i den mån ersättare blivit inkallade. Domkapitlet tillstyrker därför att nuvarande ordning får bestå.

Domkapitlet i Växjö:

I 11 § lagen om kyrkomötet stadgas visserligen att vid valet av elektorer och ersättare skall bestämmas den ordning i vilken ersättare skall inkallas till tjänstgöring. Som domkapitlet tidigare framhållit i sitt svar på arbetsgruppens förfrågan angående erfarenheterna från senaste valet till kyrkomötet bör oklarheter i förevarande hänseende undanröjas på så sätt att det uttryckligen i lagen anges i vilken ordning ersättare skall kallas, för det fall att protokollet från valförrättningen inte lämnar klart besked om turordningen. Ett förtydligande av det svar på arbetsgruppens förfrågan, vilket domkapitlet lämnat i december 1983, innebär således att det inte varit domkapitlets mening att föreskriva en viss ordning – det bör stå valdistrikten fritt att välja elektorer och ersättare församlingsvis, efter parti- eller blocktillhörighet osv. – dock bör man för undvikande av tveksamhet, då protokollen från valförrättningarna är så oklara, att tjänstgöringsordningen för ersättarna inte kan bestämmas, uttryckligen i lagen föreskriva vilken ordning, som skall gälla. – För undvikande av ytterligare missförstånd får domkapitlet påpeka att tjänstgöringsordningen för ledamöternas ersättare ej varit föremål för diskussion; se promemorian s. 28 sista stycket.

14. Ändrade rutiner för utfärdande av bevis

Remissinstanserna tillstyrker förslaget att utdrag av protokoll över valförrättningen kan gälla som bevis för ledamöter och ersättare.

Hovrätten för Västra Sverige:

Det föreslagna tillägget till 20 § kyrkomöteslagen synes onödigt, då domkapitlet med den lydelse paragrafen nu har torde vara oförhindrat att utfärda bevis om utgången av valet i form av protokollsutdrag från valförrättningen.

Riksskatteverket:

RSV vill i detta sammanhang redovisa det förfarande som i praktiken används vid utfärdande av bevis för den som blivit utsedd till ledamot av

riksdagen eller till ersättare för denne. Bevis utfärdas på särskild blankett i två originalexemplar varav den valde får ett och valprövningsnämnden det andra. Riksdagens talman får i stället för bevis ett utdrag ur protokollet innehållande bl. a. särskilda förteckningar över de valda. Detta förfarande har bestämts efter samråd med valprövningsnämnden och riksdagens talman.

Domkapitlet i Växjö:

Domkapitlet fann för sin del inte utfärdandet av bevis för de valda ledamöterna och deras ersättare alltför betungande men anser ändå, att den föreslagna ordningen med utdrag av protokoll över valförrättningen som bevis utgör en förenkling i synnerhet om centralt utarbetade protokollsblanketter kunde användas.

15. Valsedels ogiltighet

Flertalet remissinstanser lämnar förslaget om vissa justeringar i bestämmelsen om valsedels ogiltighet utan erinran.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet ifrågasätter om det verkligen är helt meningslöst att ha kvar ogiltighetsgrunden att, om en elektor lämnat mer än en valsedel, valsedlarna skall vara ogiltiga. Som regel torde visserligen valförrättaren uppmärksamma, att mer än en valsedel lämnas. Det torde dock kunna förekomma att det i hastigheten ej blir observerat men däremot vid uppvecklandet står fullt klart att två eller flera sedlar blivit slutna tillsammans.

16. Fast valdag

Remissinstanserna ansluter sig till arbetsgruppens uppfattning att det inte bör införas någon bestämmelse i lagen om en fast valdag utan att domkapitlen själva får bestämma när valet skall äga rum inom resp. valkrets.

Domkapitlet i Lund ifrågasätter om inte valet av ledamöter och ersättare till kyrkomötet bör ske på samma dag i de valkretsar, som ligger inom samma stift.

17. Ordningen i vallokalen

Kammarrätten i Jönköping:

Arbetsgruppen har övervägt att i en bestämmelse i lagen om kyrkomötet efter mönster av 8 kap. 11 § tredje stycket vallagen (1972:620) bl. a.

föreskriva att tal inte får hållas i röstningslokal eller i anslutande utrymme. Gruppen har emellertid stannat för att inte i lagen ta in en sådan regel.

Av tradition har vid de allmänna valen gällt förbud mot agitation i omedelbar anslutning till valprocedurens genomförande. Det kan, som arbetsgruppen anmärkt, finnas ett visst behov av möjlighet till presentation av de olika kandidaterna inför omröstningen. Sådan presentation bör dock ske vid ett särskilt möte före själva förrättningen. Under förrättningen främjar, enligt kammarrättens mening, en sådan ordningsregel som den i vallagen ordning, snabbhet och effektivitet vid valförandet. Kammarrätten förordar därför införandet av en sådan regel i lagen om kyrkomötet.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet i Skara tillämpar vid de val kapitlet har att förrätta den ordningen att presentation av kandidaterna tillåts men inte vad som kan rubriceras som plädering. Genom att regelmässigt ajournering för valdeltagarnas närmare kandidatdiskussioner, om dessa inte skett före förrättningen, beslutas, finns ingen anledning att tillåta valkampanjliknande inslag under själva förrättningen. Av utredningen såsom tillätna angivna anföranden bör därför näppeligen ha pläderingskaraktär. Såsom uttalats bör alltfört valförrättaren ytterst avgöra. Detta gäller också ajourneringstidens längd. Det i övrigt omständliga valförandet medger endast begränsad tidsutdräkt för dylika avbrott. Det är angeläget att klockslaget för valet sättes på sådant sätt, att elektorerna bereds tillfälle till överläggningar omedelbart före valförrättningen.

Domkapitlet i Stockholm:

Domkapitlet konstaterar att arbetsgruppen inte funnit skäl att i enlighet med domkapitlets förslag föreslå en regel i lagen om kyrkomötet som förhindrar att tal och anföranden hålls i vallokalen. Domkapitlet vidhåller att en sådan regel kan ha en funktion att fylla och kan inte finna att arbetsgruppen anfört övertygande skäl däremot.

18. Kostnader i samband med valet

Länsstyrelsen i Jönköpings län:

Bestämmelsen i lagen om kyrkomötet om rätt för elektorerna till traktamente och kostnadsersättning för resa som påkallas av deras uppdrag lär ha tolkats så att den endast avser valförrättningstillfället. Länsstyrelsen utgår från att elektorerna kan behöva träffas även tidigare för att förbereda valet. Traktamente och ersättning bör utgå även då. Bestämmelsen behöver

inte ändras utan det räcker med ett auktoritativt uttalande om innebörden av den.

Domkapitlet i Lund:

Domkapitlet föreslår, att det direkt i lagen införs en bestämmelse om, att de kostnader för valens genomförande, som belastar domkapitlet, skall betalas ur kyrkofonden på framställning från resp. kapitel.

En schablonutdelning är olämplig, eftersom förhållandena kan variera mycket mellan domkapitlet, bl. a. beroende på tillgång till gratis vallokal och till personer, som kan fungera som valförrättare resp. valnotarie i tjänsten etc. En uppskattning av kostnaderna i petitan blir också osäker. För kyrkofonden måste det röra sig om små belopp medan det för domkapitlet, med deras snäva ekonomiska ramar, blir mer betungande. En bestämmelse med föreslaget innehåll vore därför mest tillfredsställande.

19. Övrigt

Riksskatteverket:

I promemorian sägs på s. 89 att arbetsgruppen vid sina kontakter med RSV har försäkrat sig om att verket är berett att inför nästkommande kyrkomötesval medverka vid utarbetande av protokollsblanketter som kan utgöra ett bra stöd vid valförrättningen. Vidare anges att RSV kommer att ställa sin sakkunskap till förfogande vid framtagande av sådana särskilda hjälpblanketter för röstsammanräkningen, som i möjligaste mån anpassas efter de för kyrkomötesvalen specifika förhållandena.

Enligt RSV:s bedömning kan det även vid val till kyrkomöte vara lämpligt att utnyttja den allmänna erfarenhet och kunskap i valadministrativa och blankettekniska frågor som finns inom verket på det sätt som redovisas i promemorian. Val till kyrkomöte avviker dock på väsentliga punkter, såväl i formella som administrativa hänseenden, från de allmänna val som RSV är central förvaltningsmyndighet för. Vid framtagning av protokollsblanketter och särskilda hjälpblanketter är kunskap och kännedom om den miljö där blanketten skall användas en viktig förutsättning. Som även framgår av promemorian är RSV:s roll i detta sammanhang begränsad till att medverka och ställa sin sakkunskap till förfogande. Härvid begränsas dock RSV:s sakkunskap till blankettekniskt kunnande och erfarenheter från de allmänna val RSV administrerar. RSV saknar i promemorian förslag över vem som centralt skall svara för det sakliga innehållet i blanketterna och den erforderliga "miljökunskapen". Likaså saknas förslag om vem som formellt skall fastställa blanketterna, svara för distribution m. m.

RSV:s erfarenheter från de allmänna valen visar att regionala och lokala organ har behov av någon central instans dit de kan vända sig med

förfrågningar av olika slag. Inför och i samband med genomförandet av 1982/83 års val till kyrkomötet fick RSV ett stort antal telefonförfrågningar från de valadministrerande myndigheterna. En ofta återkommande kommentar var att man inte visste vart man skulle vända sig för att få stöd. RSV:s möjligheter att kunna besvara frågorna eller ge annat stöd var därvid begränsade med hänsyn till att erforderliga kunskaper och erfarenheter inom detta speciella område saknades. Enligt RSV:s bedömning kommer behov av allmänt stöd från någon central instans att finnas även vid kommande val även om valförfarandet förenklas och erforderliga blanketter tas fram.

Med anledning av det anförda föreslår RSV att någon central kyrklig instans får som uppgift att utarbeta och fastställa erforderliga blanketter samt i övrigt biträda de valadministrerande myndigheterna med allmänna råd. Om så blir fallet är RSV givetvis berett att ställa sin sakkunskap till förfogande på det sätt som redovisas i promemorian.

Arbetet med 1985 års allmänna val kräver emellertid omfattande resursinsatser från RSV:s sida. Medverkan i förberedelserna inför valen till kyrkomötet kommer till stor del att tidsmässigt sammanfalla med detta arbete. Det är därför väsentligt att RSV tidigt ges möjlighet att delta i planeringen av förberedelserna inför valen till kyrkomötet. Enligt verkets bedömning är det önskvärt att arbetet med dessa förberedelser påbörjas under våren 1985.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län:

Länsstyrelsen vill – i likhet med vad arbetsgruppen anført – understryka vikten av att centrala anvisningar för valförfarandet utarbetas. Av vikt får också anses vara att protokollsblanketter och särskilda hjälpblanketter för röstsammanräkningen utarbetas.

I internremiss har från dataenheten pekats på möjligheten att i sammanräkningsförfarandet utnyttja bordsdator. Samtidigt framhålls dock att en avvägning måste göras om valproceduren är av den omfattningen att tekniska hjälpmedel är att föredra.

Domkapitlet i Västerås:

I avsnitt 2.2 (s. 32 ff) redovisar arbetsgruppen en undersökning inom den statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet med en analys av det senaste kyrkomötesvalet. I uppsatsen behandlas valresultatets representativitet. Den övergripande slutsatsen av undersökningen är, att de större församlingarna blir kraftigt underrepresenterade med nuvarande ordning.

Vad som inte framgår vid presentationen av undersökningen är, att begreppet representativitet här används på ett något annat sätt än i förarbetena till kyrkomötesreformen, och detta blir av ganska avgörande betydelse. Undersökningen definierar representativitet som andelen kyrko-

medlemmar i valdistrikt och församlingar, i förhållande till det totala antalet kyrkomedlemmar/röstberättigade kyrkomedlemmar. Man jämför denna andelen med andelen elektorer, resp. delegerade, i valdistrikten och församlingarna, i förhållande till det totala antalet elektorer. Detta förhållande anges som en proportionskvot (se ex. tab. 1 och 2 på s. 74). Detta är det grundläggande måttet för undersökningen av representativiteten, och detta mått blir sedan avgörande för gränsdragningen mellan underrepresentation resp. överrepresentation. Proportionaliteten beräknas således på ett riksgenomsnitt. I detta statistiska tänkande kommer församlingarna bort.

Begreppet representativitet i förarbetena till kyrkomötesreformen har ett något annorlunda innehåll. Där tillmäts församlingarna en grundläggande betydelse. Kyrkomötesreformen gav nämligen uttryck för principen inte bara att kyrkomedlemmarna är grunden för den kyrkliga demokratin – detta drag har undersökningen tagit hänsyn till – utan även att kyrkomedlemmarna fullgör sina funktioner i denna kyrkliga demokrati genom sina församlingar. Relationen kyrkomedlem – församling – rikskyrka är nödvändig för en indirekt valordning och detta präglar det nuvarande valsystemet. Övergången till ett representativitetstänkande av det slag som utredningen arbetat med blir relevant först i ett direktvalssystem, där relationen kyrkomedlem – församling minskar i betydelse, och där det blir en direktrelation dels mellan kyrkomedlemmen och valkretsen (dvs. stiftet eller del av stiftet) dels mellan kyrkomedlemmen och de kyrkomötesombud, som han röstar fram och som företräder honom.

Det räknesätt, som tillämpas i undersökningen, gynnar i praktiken de medelstora och stora församlingarna och missgynnar de små kyrkliga enheterna. Analysmetoden kan möjligen vara förenlig med en statsvetenskaplig studie av rikskyrkan, men den förefaller främmande vid en analys av kyrkans lokalplan och dess relation till rikskyrkan. Konsekvensen härav är visserligen en allmän minskning av elektorsförsamlingarna, något som i och för sig kan ha fog för sig, men samtidigt medför ändringen, att antalet elektorer för de mindre församlingarna minskar nära nog dubbelt så mycket som antalet för de större församlingarna. Det är således inte enbart en mindre korrigerig det är fråga om utan en genomgripande förändring av balansen mellan de många små församlingarna och de få verkligt stora församlingarna.

Förslaget innebär samtidigt, att man betonar de befolkningsmässigt stora enheterna, där avståndet mellan den röstande kyrkomedlemmen och de valda ledamöterna i samfällighetens fullmäktige är vida större än i nuvarande ordning. Remissvaren på det tidigare betänkandet "Församlingen i framtiden" visar, att man på många håll i kyrkan är angelägen att slå vakt om de mindre församlingarna.

Att tillämpa ett teoretiskt representativitetsmått av den typ, som arbetsgruppen använder, kan medföra, att de små församlingarna och deras funktion i den kyrkliga organisationen förringas. Så får icke ske. Från

kyrkliga håll kan man aldrig bortse från de historiskt framvuxna församlingarna och kraven på fungerande församlingsgemenskap och församlingsverksamhet. Av den företagna undersökningen ligger det från den synpunkten närmare till hands att dra slutsatsen, att de stora församlingarna måste delas. Då kan man erhålla rimligt stora enheter, där förutsättningar finns till en fungerande församlingsgemenskap och till fungerande relationer mellan väljare och valda.

Domkapitlet i Strängnäs (angående 12 § lagen om kyrkomötet):

Skyndsamt är för en förvaltningsjurist liktydigt med tre dagar. För en förtroendemän torde det innebära att man skall skynda sig så gott man kan. Vid 1983 års val innebar skyndsamt att domkapitlets tjänstemän i 10 dagars tid fick ringa runt till ordförande eller sekreterare och kräva protokoll medan partikansliet och ombudsmän låg över domkapitlet för att få listan på elektorerna. Om nu utredningen har fog för att *ej* fastställa en fast valdag för samtliga valkretsar torde väl den ändringen kunna vidtagas att skyndsamt utbytes mot inom 10 dagar. Detta kunde bereda någon arbetsro.

Domkapitlet i Göteborg:

Enligt 3 § lagen (1982:942) om Svenska kyrkan skall *dubbla* antalet suppleanter väljas. Detta innebär exempelvis att om ett parti kan räkna med att erhålla tjugo mandat bör suppleantlistan upptaga 40 namn! Problemet kan visserligen lösas antingen med en mycket lång valsedel eller också med att namnen skrivs på både fram- och baksidan av valsedeln. I sistnämnda fall måste valkuvert användas för att bevara rösthemligheten. Som framgår av bifogade protokoll från förra valförrättningen, blir tillgången på suppleanter översvallande, även om antalet suppleanter sättes lika med antalet ombud.

Antingen valet sker proportionellt eller som majoritetsval finns ingen rimlig orsak att välja dubbelt så många suppleanter som ombud. Ett sådant förfarande är dessutom synnerligen svårt att genomföra.

Domkapitlet i Visby:

Domkapitlet ansluter sig till den mening som framförts i motion 1984:113, som av kyrkomötet överlämnats till centralstyrelsen för utredning, dvs. att varje valkrets skall tilldelas minst fyra mandat vid val till kyrkomötet.

Bilaga 4

De för yttrande överlämnade lagförslagen

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1982:943) om kyrkomötet

dels att punkt 6 övergångsbestämmelserna skall upphöra att gälla,

dels att 1, 6 – 12, 14 – 16, 20, 22 samt 26 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Lunds stift utgör dock två valkretsar med följande indelning.

Lunds stifts sydvästra valkrets bestående av Malmöhus län.

Lunds stifts nordöstra valkrets bestående av Kristianstads län och Blekinge län.

För val av elektorerna är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig.

I valdistrikt med högst 2 000 kyrkomedlemmar utses två elektorerna och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 kyrkomedlemmar utses tre elektorerna. För varje påbörjat 4 000-tal kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor.

För elektorerna skall utses lika många ersättare.

Föreslagna lydelse

1 §

För val till kyrkomötet är riket indelat i valkretsar. Varje stift utgör en valkrets. Vart och ett av Lunds, Härnösands och Luleå stift utgör dock två valkretsar.

Lunds stifts sydvästra valkrets omfattar Malmöhus län och dess nordöstra valkrets Kristianstads län och Blekinge län.

Härnösands stifts västra valkrets omfattar Jämtlands län och dess östra valkrets Västernorrlands län.

Luleå stifts södra valkrets omfattar Västerbottens län och dess norra valkrets Norrbottens län.

6 §

För val av elektorerna är varje valkrets indelad i valdistrikt. Varje pastorat utgör ett distrikt. Icke-territoriella församlingar bildar distrikt för sig. Av 9 § framgår att det i vissa fall kan hållas gemensamt val för flera distrikt.

I valdistrikt med högst 2 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses en elektor och i distrikt med mer än 2 000 men högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utses två elektorerna. För varje påbörjat 4 000-tal röstberättigade kyrkomedlemmar utöver 4 000 utses ytterligare en elektor. Antalet röstberättigade kyrkomedlemmar beräknas med ledning av den senast upprättade röstlängden.

Nuvarande lydelse

Om ett valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Om ett valdistrikt består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av särskilda delegerade. Dessa skall för varje församling utses av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige.

Anialet delegerade utgör för församling	
med högst 500 kyrkomedlemmar	5
med mer än 500 men högst 1 000 kyrkomedlemmar	7
med mer än 1 000 men högst 2 000 kyrkomedlemmar	9
med mer än 2 000 men högst 3 500 kyrkomedlemmar	11
med mer än 3 500 men högst 5 500 kyrkomedlemmar	13
med mer än 5 500 men högst 8 000 kyrkomedlemmar	15
med mer än 8 000 men högst 11 000 kyrkomedlemmar	17
med mer än 11 000 men högst 14 500 kyrkomedlemmar	19
med mer än 14 500	21

Elektorsval genom delegerade skall ske inför ordföranden i kyrkofullmäktige eller, om kyrkofullmäktige inte finns, ordföranden i kyrkorådet i den församling i distriktet som har det största medlemsantalet.

Föreslagen lydelse

7 §

Om ett pastorat eller annat valdistrikt består av en enda församling skall elektorer och deras ersättare väljas av kyrkofullmäktige eller av kyrkorådet, om kyrkofullmäktige inte finns. Valet förrättas av de nyvalda fullmäktige eller det nyvalda kyrkorådet.

8 §

Om ett pastorat består av två eller flera församlingar skall elektorer och deras ersättare väljas av församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige i pastoratet.

Om församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige inte finns i pastoratet skall valet i stället förrättas gemensamt av de kyrkoråd som finns i församlingarna i pastoratet. Valet skall ske inför ordföranden i kyrkorådet i den av församlingarna som har det största antalet röstberättigade kyrkomedlemmar.

Valet skall förrättas av de nyvalda församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige eller av de nyvalda kyrkoråden.

9 §

Om församlingarna i två eller flera pastorat ingår i en kyrklig samfällighet för alla ekonomiska församlingsangelägenheter, får regeringen för särskilt fall besluta att val av elektorer och deras ersättare skall förrättas gemensamt av samfällighetens fullmäktige för de pastorat som omfattas av samfälligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om minst hälften av församlingarna i samfälligheten har samtyckt till det.

Nuvärande lydelse

Valbar till elektor eller ersättare för elektor *och till delegerad* är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet.

Val av elektorer och deras ersättare *samt av delegerade* skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Delegerade skall utses senast den 10 december och elektorer före utgången av december det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av *delegerade* skall skyndsamt sändas till den som enligt 9 § skall förrätta val av elektorer. Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

För val av ledamöter av kyrkomötet och ersättare för dem skall domkapitlet kalla elektorererna inom varje valkrets till ett sammanträde inför en av domkapitlet förordnad valförrättare. Sammanträdet skall hållas före januari månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar. Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

Över förrättningen skall föras protokoll.

Föreslagen lydelse

10 §

Valbar till elektor eller ersättare för elektor är den som är medlem av svenska kyrkan och som är myndig samt är kyrkobokförd inom valdistriktet *eller, i fall som avses i 9 §, inom en församling som ingår i samfälligheten.*

11 §

Val av elektorer och deras ersättare skall ske på samma sätt som val av ledamöter i kyrkoråd. Om ersättare inte väljs proportionellt, skall vid valet bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

12 §

Elektorererna och deras ersättare skall utses före februari månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Protokoll över val av elektorer skall skyndsamt sändas till domkapitlet.

14 §

För val av ledamöter av kyrkomötet och ersättare för dem skall domkapitlet kalla elektorererna inom varje valkrets till ett sammanträde inför en av domkapitlet förordnad valförrättare. Sammanträdet skall hållas före april månads utgång året näst efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

15 §

Val av ledamöter och ersättare skall ske inför öppna dörrar. Omröstning skall ske med slutna sedlar, *om inte annat följer av 16 § tredje stycket.* Valsedlarna skall vara lika till storlek, material och färg.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Val av ledamöter av kyrkomötet skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar den kvot som erhålls om samtliga väljandes antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Vid sådant proportionellt val tillämpas bestämmelserna i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

Om valet inte sker proportionellt skall elektorerna var för sig till ledamöter föreslå så många personer som skall väljas. Vid första omröstningen är den vald som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ett tillräckligt antal ledamöter inte har utsetts vid denna omröstning skall ytterligare en omröstning ske. Valförrättaren skall därvid upprätta en förteckning som skall innehålla, för det fall att inte någon har blivit vald vid första omröstningen, de namn som har fått flest röster och i annat fall de namn som vid den första omröstningen har fått högsta röstetalet näst efter dem som har blivit valda. Förteckningen skall då innehålla två gånger så många namn som det återstår ledamöter att välja. Den nya omröstning som skall företas får inte avse andra personer än dem som finns uppförda på förteckningen. De personer som vid denna omröstning får flest röster är valda. Vid lika röstetal sker avgörandet genom lottning.

Vad som föreskrivs i första och andra styckena gäller även vid val av ersättare. Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

Om det vid valet läggs fram en enda lista, som upptar namn på så många ledamöter som valet avser, får valet förrättas med acklamation om elektorerna är ense om det.

Vad som nu har föreskrivits gäller även vid val av ersättare. Om valet sker på det sätt som anges i andra eller tredje stycket, får valet av ledamöter och ersättare ske i ett sammanhang.

Om ersättare inte väljs proportionellt skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

20 §

För den som har blivit vald till ledamot av kyrkomötet eller till ersättare skall domkapitlet genast utfärda ett bevis om detta. I beviset anges den valdes namn samt för vilken tid och valkrets ledamoten eller ersättaren har blivit vald. Beviset skall tillställas den som har blivit vald samt riksdagens valprövningsnämnd och kyrkomötets ordförande.

Utdrag ur protokollet från valförrättningen gäller som bevis.

22 §

Beslut, varigenom elektorer och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts. *Detsamma gäller beslut varigenom delegerade har utsetts.*

Beslut, varigenom elektorer och deras ersättare har utsetts, får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom valet till kyrkomötet har fastställts.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Kyrkomötet skall sammanträda
en gång varje år med början den
första tisdagen i *mars*.

Kyrkomötet skall sammanträda
en gång varje år med början den
tredje tisdagen i *augusti*.

Kyrkomötets första sammanträde under valperioden skall vara avslutat inom femton dagar. De därefter följande sammanträdena skall vara avslutade inom tolv dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1985.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter**

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 15 § lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 kap.

15 §

Kyrkorådet väljer kyrkvårdar bland de röstberättigade i församlingen enligt 2 kap. 3 § första och andra styckena. Minst en av kyrkvårdarna skall utses bland ledamöterna och suppleanterna i kyrkorådet. Kyrkvårdarna utses för tre år räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum.

Kyrkorådet utser för varje kalenderår en kassaförvaltare, om rådets medelsförvaltning inte har ordnats på annat sätt.

Det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena.

Det år då val i hela riket av kyrkofullmäktige har ägt rum skall det nyvalda kyrkorådet före december månads utgång utse befattningshavare som avses i första och andra styckena. *Det nyvalda kyrkorådet får även före december månads utgång utse elektorerna som avses i lagen (1982:943) om kyrkomötet.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1985.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1. Förslag till lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet ...	3
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter	8
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 31 januari 1985 ..	9
1. Inledning	9
2. Allmän motivering	10
2.1 Ändrade regler om val till kyrkomötet	10
2.2 Ändrad tidpunkt för kyrkomötets sammanträden	12
2.3 Tiden för kyrkomötesvalets genomförande	15
2.4 Valkretsindelningen	16
2.5 Avskaffande av särskilda delegerade för val av elektorerna ..	17
2.6 Minskat antal elektorerna	20
2.7 Vissa valtekniska frågor	22
3. Upprättade lagförslag	25
4. Specialmotivering	25
4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:943) om kyrkomötet	25
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter	31
5. Hemställan	32
6. Beslut	32
Kyrkomötets skrivelse 1985:16	33
Kyrkolagsutskottets betänkande 1985:15	34
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1985	60
1. Anmälan av kyrkomötets yttrande	60
2. Församlingsdelegerade i Stockholms kyrkliga samfällighet	61
2.1 Inledning	61
2.2 Överväganden	62
3. Hemställan	63
4. Beslut	64
 <i>Bilagor</i>	
Bilaga 1 Arbetsgruppens sammanfattning av sina överväganden och förlag	65
Bilaga 2 Arbetsgruppens lagförslag	73
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds C 1984:9) Översyn av reglerna om val till kyrkomötet	79
Bilaga 4 De för yttrande överlämnade lagförslagen	119

